ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNİN VE İLİŞKİLERLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALARIN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Melisa MİNAZ
201180104

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Başak BAHTİYAR

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNİN VE İLİŞKİLERLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALARIN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Melisa MİNAZ
201180104
ORCID: 0000-0002-5048-0693

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Başak BAHTİYAR

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şubat, 2023

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Hayatım boyunca bana desteklerini her zaman hissettiren ve maddi-manevi her konuda yanımda olan biricik annem Gülşen Minaz'a, eğitim hayatım boyunca boyunca yanımda olarak beni motive eden hem en yakın arkadaşım hem canım ablam olan Merve Minaz'a sonsuz teşekkürler. Bu süreçte üzüldüğümde üzülen, sevindiğimde sevinen ve yardımlarını esirgemeyen ismini burada yazamadığım tüm arkadaşlarıma teşekkürler. Aynı zamanda yüksek lisansımın ilk yılında derslerde aktardığı bilgiler ve deneyimler için ve tez sürecim boyunca yardımlarını esirgemeyen, her soruma itinayla cevap veren ve tezimi yazmamda büyük katkısı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar'a şükranlarımı sunarım.

Melisa MİNAZ

Şubat, 2023

ÖZET

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE ROMANTİK İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE İLİŞKİLERLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALARIN VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

Melisa Minaz
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Başak Bahtiyar
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2023

Bu çalışmanın amacı kadınlarda çocukluk çağı travması ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracılık rolünü incelemektir. Bu doğrultuda 18-50 yaş arasında, Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan 491 kadın katılımcı ile çalışılmıştır. Veri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeğinin İlişki Doyumu alt boyutu kullanılmıştır. Sonuçlarda çocukluk travmaları, olumsuz ve boyun eğme çatışma çözme stili ve bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif yönde ilişki saptanırken; bu değişkenlerle ilişki doyumu ile negatif yönde ilişki gözlenmiştir. Öte yandan, ilişki doyumu ile olumlu çatışma çözme stili arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yapılan regresyon analizi sonucunda romantik ilişki doyumu üzerinde çocukluk dönemi örselenme yaşantılarından duygusal ihmalin, çatışma çözme stillerinden olumlu ve olumsuz tarzın ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yordayıcı etkisi gözlenmiştir. Ayrıca, çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin (olumsuz, olumlu ve boyun eğici tarzların) aracılık ettiği belirlenmiştir. Mevcut çalışmanın ilişki doyumunun arttırılması ve sürekliliğine dair kapsamlı bir modelin ortaya konulmasının, literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın bulguları, ilgili literatür ile değerlendirilmiş ve gelecek çalışmalara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur. Ayrıca, çocukluk dönemi örseleyici yaşantılara sahip olan bireylerin, ileride

romantik ilişkilerde yaşadıkları zorlukların azaltılmasına yönelik müdahalelerde mevcut bulguların sağlayabileceği katkılara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travmaları, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar, Çatışma Çözme Stilleri, Romantik İlişki Doyumu

ABSTRACT

EXAMINING THE MEDIATOR ROLES OF CONFLICT RESOLUTION STYLES AND THE INTERPERSONAL COGNITIVE DISTORTIONS IN THE ASSOCIATION BETWEEN CHILDHOOD TRAUMA AND ROMANTIC RELATIONSHIP SATISFACTION

Melisa Minaz
Master Thesis
Department of Psychology
Clinical Psychology Programme with Thesis
Thesis Advisor: Asst. Prof. Başak Bahtiyar
Maltepe University Graduate School, 2023

The current study aimed to examine the mediating roles of interpersonal cognitive distortions and conflict resolution styles in the association between childhood traumas and romantic relationship satisfaction among women. Based on this aim, 491 female participants aged 18-50 were lived in different cities of Turkey. Demographic Information Form, Childhood Trauma Scale, The Interpersonal Cognitive Distortions Scale, Conflict Resolution Styles in Romantic Relationships Scale, and the Relationship Satisfaction Dimension of the Relationship Stability Scale were used to collect data. The results revealed that childhood traumas, maladaptive conflict styles, and interpersonal cognitive distortions were positively correlated with each other and negatively correlated with relationship satisfaction. On the other hand, there was a positive correlation between adaptive conflict resolution style and romantic relationship satisfaction. In addition, emotional neglect as a specific childhood trauma, positive and negative conflict resolution styles, and interpersonal cognitive distortions were significant predictors of romantic relationship satisfaction. Finally, interpersonal cognitive distortions and conflict resolution styles mediated the association between childhood traumas and relationship satisfaction. The current findings contribute to the literature by introducing a comprehensive model to highlight the roles of early traumatic experiences in later romantic relationship satisfaction. The findings were discussed with the relevant literature, and suggestions for future studies were presented. In addition, the possible clinical implications derived from the current findings to increase relationship satisfaction were also mentioned.

Anahtar Kelimeler: Childhood Traumas, Interpersonal Cognitive Distortions, Conflict Resolution Styles, Romantic Relationship Satisfaction

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vii

İÇİNDEKİLER ix

TABLOLAR LİSTESİ xiii

ŞEKİLLER LİSTESİ xiv

KISALTMALAR xv

BÖLÜM 1. GİRİŞ 1

1.1.Araştırmanın Problemi 1

1.2. Araştırmanın Amacı 3

1.3.Araştırmanın Hipotezleri 3

1.4. Araştırma Soruları 4

1.5. Araştırmanın Önemi 4

1.6. Araştırmanın Varsayımları 6

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları 6

1.8. Araştırmanın Tanımları 7

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER 8

2.1. Çocukluk Çağı Travmaları 8
2.1.1.Fiziksel istismar ve ihmal 11
2.1.2. Cinsel istismar 12
2.1.3. Duygusal istismar ve ihmal 14
2.1.4. Ekonomik istismar 15
2.1.5. Çocukluk çağı travmalarının sonuçları 16
2.2. Romantik İlişki Doyumu 17
2.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar 21
2.4. Çatışma Çözme Stilleri 25
BÖLÜM 3.YÖNTEM 29
3.1. Örneklem 29
3.2.Veri Toplama Araçları 30
3.2.1. Demografik bilgi formu 32
3.2.2. Çocukluk çağı travmaları ölçeği (ÇÇTÖ) 32
3.2.3.Romantik ilişkilerde çatışma çözüm stilleri ölçeği (ÇÇSÖ) 33
3.2.4. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği (İBÇÖ) 33
3.2.5. İlişki istikrarı ölçeği' nin (İİÖ) ilişki doyumu (İD) alt boyutu 33
3.3.İşlem 36
3.4.Verilerin Analizi 36
BÖLÜM 4.BULGULAR VE TARTIŞMA 37
4.1.Bulgular 37

4.1.1. Araştırmanın değişkenleri arasındaki korelasyon analizi sonuçları..... 37

4.1.2.Araştırma değişkenlerindeki farklılıkların demografik özelliklere göre incelenmesi…….39

4.1.2.1. Araştırma değişkenlerinin medeni duruma göre karşılaştırılması 40

4.1.2.2. Araştırma değişkenlerinin yardım geçmişi durumuna göre karşılaştırılması 42

4.1.3. İlişki doyumu düzeyini yordayan faktörler..... 46

4.1.4. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracı rolünün incelenmesi...47

4.2.Tartışma 49

4.2.1. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik bulguların tartışılması 49

4.2.2. Grup farklılıklarına ilişkin bulguların tartışılması 54

4.2.3. İlişki doyumunu yordayan faktörlere yönelik bulguların tartışılması..... 55

4.2.4. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılması……...57

BÖLÜM 5.SONUÇ VE ÖNERİLER 59

BÖLÜM 6. KAYNAKÇA 62

EKLER..... 95

EK-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu 95

EK- 2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu..... 96

EK-3: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği 98

EK-:4 Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği 101

EK-5: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği 103

EK-6: İlişki İstikrarı Ölçeği İlişki Doyumu Alt Boyutu 106

EK-7: Etik Kurul Onayı 108

ÖZGEÇMİŞ 109

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri 30

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (devam) 31

Tablo 3. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri 35

Tablo 4. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları 39

Tablo 5. Demografik Özelliklere Ait Gruplar 40

Tablo 6. Araştırma Değişkenlerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması 42

Tablo 7. Araştırma Değişkenlerinin Yardım Geçmişine Göre Karşılaştırılması 45

Tablo 8. İlişki Doyumu Düzeyinin Yordayıcıları 47

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Medeni Duruma Göre Olumlu Çatışma Çözme Stili Ortalamaları 41

Şekil 2. Yardım Geçmişine Göre Duygusal İstismar, Duygusal İhmal ve Aşırı Koruma Kontrol Boyutlarının Ortalamaları..... 43

Şekil 3. Yardım Geçmişine Göre Toplam Travma Ortalamaları..... 44

Şekil 4. Yardım Geçmişine Göre İlişkilerle İlgili Toplam Bilişsel Çarpıtma Ortalamaları 44

Şekil 5. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü 48

Şekil 6. Çocukluk Çağı Travmaları ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü 49

KISALTMALAR

APA : Amerika Psikoloji Derneği (American Psychiatry Association)

DSM : Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

WHO : Dünya Sağlık Örgütü (Wordl Health Organization)

DEHB : Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Fund)

SED : Sosyoekonomik Düzey

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

İBÇÖ : İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

ÇÇTÖ : Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

İİÖ : İlişki İstikrarı Ölçeği

İD : İlişki Doyumu

ÇÇSÖ : Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği

SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Çocuk istismarı, çocuğun sağlığına, yaşam hakkına, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişim sürecine ya da güven temelindeki bir ilişkiye yönelik gerçek ya da ihtimal bir zararla sonuçlanabilecek fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar, ihmal ve diğer sömürüler de dahil olmak üzere bütün davranışları barındırmaktadır (World Health Organization [WHO], 2006). Çocuklukta travmaya neden olan evrensel bir sorun olarak görülmektedir (WHO, 2019).

Erken çocukluk evresinde yaşanılan olumsuz deneyimler yaşamın ileriki dönemlerini de olumsuz etkilemekte; bireyin psikolojik, fiziksel sağlığında ve işlevselliğinde sorunlara yol açmaktadır (Briere ve Runtz, 1987). Ayrıca, çocukluk döneminde yaşanılan travmalar ileriki dönemlerde psikolojik, kişilerarası ve sosyal problemlerin gelişimine neden olmaktadır (Chapman ve ark., 2004; Mancini ve ark., 1995; Spitzer ve ark., 2008; Türkkan ve Odacı, 2019). Bu yaşantılar, yetişkinlik döneminde bireylerin kurdukları romantik ilişkilerde partnerleri ile duygusal ve sosyal problemler yaşamalarına da sebep olmaktadır (Kaler ve Freeman, 1994). Benzer araştırma bulgularına göre söz konusu deneyimler ileriki dönemde ilişkilerden alınan doyumu da etkilemektedir (Bradbury ve Shaffer, 2012; Kaler ve Freeman, 1994; Keizer ve Schenk, 2012; Mason ve ark., 2005; Tencer, 2002). Öte yandan, bu etkiye dair açıklayıcı bilgi ihtiyacı sürmektedir.

Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları erken gelişim döneminde şekillenen inançları, tutumları, algılamaları olumsuz etkilemekte ve işlevsiz, akılcı olmayan, katı inançların gelişmesine sebep olmaktadır (Beck, 1995). Literatürdeki ilişki doyumunu etkileyen faktörlere bakıldığında, ilişkilerle ilgili inançların ve bilişsel çarpıtmaların önemli bir etken olduğu göze çarpmaktadır (Çakır ve ark., 2014; Hendrick, 1989; Lumley ve Harkness, 2007; Metts ve Cupach, 1990; Owens ve Chard, 2001; Saraç, 2013; Stackert ve Bursik, 2003; Uebelacker ve Whisman 2005). Bu inançların ve çarpıtmaların artması, ilişki ve evlilik doyumunun azalmasıyla ilişkilendirilmektedir (Bradbury ve Fincham, 1989; Debord ve ark., 1996; Madahi ve ark., 2013; Sullivan ve Schwebel, 1995). Bu bağlamda, çocukluk dönemi travmatik yaşantıları bireylerin kendilerine, başkalarına ve

dünyaya dair olumsuz, çarpıtılmış, akılcı ve işlevsel olmayan inançlar geliştirmesine ve bu inançlara dayanarak değerlendirmeler yapmasına yol açtığı düşünülmektedir. Bu inançlara sahip bireyler, ilişkilerinde daha olumsuz bir tutum içerisinde olabilirler. Tüm bu bilgiler doğrultusunda çocukluk dönemindeki travmatik yaşantıların ilişkilerle ilgili düşünce hatalarının gelişiminde rol oynayabildiği düşünülmektedir.

İlişki doyumu, kişinin mevcut romantik ilişkisi içerisinde karşılaştığı problemlere ne kadar çözüm getirebildiği (Metts ve Cupach, 1990), partnerini anlayabilme ve empati kurabilme noktasındaki becerileri (Davis ve Oathout, 1987) ve çatışma esnasında gösterdiği davranışları (Chapin ve ark., 2001) gibi değişkenlerden de etkilenebilmektedir. Bahsedilen bu değişkenlerin gelişiminde, bireylerin ilişkilerinde yaşadığı çatışmalara yönelik tutumlarında ya da iletişim tarzında, erken dönem deneyimleri rol oynayabilmektedir (Godbout ve ark., 2009). Bireylerin çocukluk dönemlerinde öğrendiği çatışma çözme stillerini yetişkinlik dönemine de getirdikleri ifade edilmektedir (Jonhson ve Jonhson, 1995). Örneğin, cinsel istismar yaşantısı olan kadınların romantik ilişkilerinde, cinsel istismar deneyimi olmayanlara göre daha fazla çatışma riski altında olduğu gözlemlenmiştir (Godbout ve ark., 2009). İlişki doyumunun da çatışma çözme tarzlarıyla oldukça ilişkili olduğu bulunmuştur (Gottman, 1994a, 1994b, 1998). Olumlu çatışma çözme stilleri ilişki doyumunu olumlu yönde etkilerken, olumsuz çatışma çözme stilleri ise ilişki memnuniyetini çatışma konusundan bağımsız olarak düşürmektedir (Cramer, 2002; Luo ve ark., 2010). İlişkiden alınan doyumu, ilişkide ortaya çıkan problemlerin nasıl çözüme kavuşturulduğu (Metts ve Cupoch, 1990), çatışma sırasında gerçekleştirilen tepkisel davranışlar (Chapin ve ark., 2001), çocukluk çağı travmatik yaşantıları (Ainsworth, 1989) olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.

Özetle çocukluk çağı travmaları çeşitli psikolojik sorunlara neden olduğu kadar, bireylerin ileride kurduğu romantik ilişkilerinden aldığı doyumu da etkilemektedir. Yetişkinlik döneminin önemli bir öğesi olan romantik ilişkilerden alınan doyumu etkileyen çatışma çözme stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların çocukluk çağı travmatik yaşantılardan ne şekilde etkilendiği ise henüz cevap bulamamıştır. Bu çalışma hem ulusal hem de uluslararası alanyazında bu bağlamda açıklayıcı bir model ortaya koyma potansiyeli taşımaktadır. Bu sebeple, bu çalışmada travma yaşantılarının ilişki

doyumu ile ilişkisine; ayrıca bu ilişkide çatışma çözme stillerinin ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların rolüne açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, kadınlarda çocukluk çağı travmaları, ilişki doyumu, çatışma çözme stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, erken dönem örseleyici deneyimler ile yetişkinlikteki ilişki doyumunda, çatışma çözme stillerinin ve bilişsel çarpıtmaların açıklayıcı rolünün incelenmesi de hedeflenmiştir. Araştırmada ele alınan değişkenler ile ilgili literatür incelendiğinde, her bir değişkenle ilgili ayrı araştırmaların olduğu gözlenmektedir. Ancak söz konusu faktörlerin bir arada ele alındığı kapsamlı bir model ihtiyacı hala devam etmektedir. Bu bağlamda yürütülen bu araştırmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın diğer bir amacı, araştırma değişkenlerinin (çocukluk çağı travmaları, çatışma çözme stilleri, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma ve ilişki doyumu) eğitim durumu, yaş, medeni durumu, yardım geçmişi, çalışma durumu, gelir düzeyi gibi sosyodemografik özelliklere bağlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada test edilecek hipotezler aşağıda listelenmiştir.

H1: Araştırma değişkenleri (çocukluk çağı travmaları, çatışma çözme tarzları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ilişki doyumu) demografik özelliklere (medeni durum ve yardım geçmişi) göre farklılık göstermektedir.

H2: Çocukluk çağı travma düzeyi ile olumlu çatışma çözme stilleri ve ilişki doyumu arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H3: Çocukluk çağı travma düzeyi ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma ve olumsuz çatışma çözme stilleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H4: İlişki doyumu ile olumlu çatışma çözme stilleri arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H5: İlişki doyumu ile olumsuz çatışma çözme stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyi arasında negatif yönde bir ilişki vardır.

H6: Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, çatışma çözme stillerinin ve bilişsel çarpıtmaların anlamlı aracılık etkisi vardır.

1.4. Araştırma Soruları

Bu çalışmanın temel problemi "çocukluk çağı travmaları, çatışma çözme stilleri, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu genel problem kapsamında, cevap aranacak çalışma soruları aşağıda listelenmiştir.

1. Romantik ilişki doyumu, çocukluk travmaları, bilişsel çarpıtmalar ve çatışma çözme tarzları katılımcıların demografik özelliklerine göre (medeni durum ve psikolojik/psikiyatrik yardım geçmişi) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Romantik ilişki doyumu, çocukluk travmaları, bilişsel çarpıtmalar ve çatışma çözme tarzları arasında nasıl bir ilişki vardır?
3. İlişki doyumunu yordayan faktörler nelerdir?
4. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, çatışma çözme stillerinin ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların anlamlı aracılık etkisi var mıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Çocuk istismarı, dünya çapında yüz milyonlarca çocuk ve ergen üzerinde etkisi olan büyük bir evrensel sorun olarak görülmektedir (WHO, 2019). Çocuk istismarı ve ihmali kaygı, depresif belirtiler, kendine zarar verme davranışı gibi pek çok probleme yol açabilmektedir (Dixon ve ark., 2008; Finzi ve ark., 2001). Bireysel sorun ve zorlukların yanı sıra, bu yaşantılar bireyin yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinin kalitesini de etkileyebilmekte ve yetişkinlik döneminde bireylerin kurdukları ilişkilerdeki partnerleri ile duygusal, sosyal problemler yaşamalarına sebep olmakta ve bu durumda ilişkilerinden aldıkları doyumu düşürebilmektedir (Kaler ve Freeman, 1994).

Romantik ilişkiler, kişilerarası ilişkilerin ve hayatın vazgeçilmez bir noktasındadır (Doğan, 2012). Kişilerin kendilerini güven içerisinde hissetmelerinin ve mutluluk duymalarının en önemli seçeneklerinden biri yakın ilişkiler içerisinde olmaktır (Küçükarslan ve Gizir, 2014). Bebeklik döneminden itibaren ebeveynlerle kurulan ilişkiler, yetişkinlik dönemi romantik ilişki örüntüleri şekillendirir (Hazan ve Shaver,

1994). Bu örüntülerin şekillenmesinde, bireyin kendine dair olduğu kadar, başkasına ve ilişkilere dair geliştirdiği inançların önemli rolü vardır. İlişkilere dair inançlar, bireyin ilişkisine dair düşünceleri, beklentileri ve algılamalarıdır (Sullivan ve Schwebel, 1995). Romantik ilişki inançları bireylerin ilişkideki olayları nasıl yorumladıklarına, ilişkilerine ve partnerlerine yönelik beklentilerine göre şekil almaktadır (Sullivan ve Schwebel, 1995). Bilişsel çarpıtma ya da akılcı olmayan inanç olarak adlandırılan bu düşünceler işlevsel olmayan duyguların ve davranışların oluşmasına ve sürdürülmesine neden olmaktadır. İlişkilere dair bilişsel çarpıtmalar ise, bireylerin kişilerarası ilişkilere ve iletişimde oldukları partnerlere dair abartılmış, esnekliği sınırlı olan, akılcı ve işlevsel olmayan düşünce yapısını belirtmek için kullanılmaktadır (DiGuiseppe ve Zee, 1986). Bu çarpıtmalar olumsuz düşüncelerin oluşmasına neden olabilmekte; sağlıklı kişilerarası ilişkiler başlatabilmesine ya da sürdürebilmesine engel olabilmektedir (DiGuiseppe ve Zee, 1986).

Kişilerarası ilişkilerde çatışma, yapıcı ya da yıkıcı etkiye sahip olabilmektedir. Bu sebeple, çatışma çözme stilleri önem kazanmaktadır (Yücel, 2013). Çatışma sırasında bağlılığı teşvik eden çatışma çözme stilleri, diğer bir ifadeyle olumlu stillerin, ilişkiye dair tatmin düzeyinin daha yüksek olmasında etkilidir. (Lawrence ve Bradburg, 2007). Olumsuz çatışma çözme stilleri ise çiftlerin birbirlerine yönelik saldırılarını, intikam ve güç mücadelelerini aktifleştirdiği için ilişki doyumunun düşmesinde rolü vardır (Lawrence ve Bradburg, 2007). Bu çerçeveden bakıldığında, çocukluk çağı travmalarının bireylerin ilişkilerine dair işlevsiz inançlar ve bilişsel çarpıtmalar geliştirmesine, olumsuz çatışma çözme stillerini kullanmaya daha yatkın olmalarına ve böylece romantik ilişkiden alınan doyumun düşmesine neden olabildiği öngörülmektedir. Konu ile ilgili açıklayıcı bilgi ihtiyacı sürmektedir. Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yürütülen araştırmalarda genellikle bağlanma tarzlarının, erken dönemde oluşan uyumsuz şemaların ve psikopatolojik belirtilerin incelendiği görülmektedir. Ayrıca, ilişki doyumu üzerine yürütülen çalışmaların çoğunun evli bireylerle yürütülmüş olduğu göze çarpmaktadır. Oysa romantik ilişki doyumunu etkileyen faktörler, evlilik doyumunu etkileyen faktörlerden farklılaşabilir.

Buradan hareketle, yapılan bu çalışmada, kadınlarda çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme

stillerinin aracılık rolü incelenmiştir. Çalışma bulgularının sonucunda, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin yüksek ya da düşük olması ve kullanılan çatışma çözme stillerinin olumlu ya da olumsuz oluşu, travmatik yaşantılarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı etkisini açıklayabilir. Bu da romantik ilişkisi olan bireylerin hem geçmiş yaşantılarına odaklanılmasının hem de günümüzde sahip oldukları ilişkilere yönelik inançların ve çatışma esnasında kullandıkları stillerin saptanmasına olanak sağlayabilir. Böylece geçmiş yaşantıların güncel ilişki doyumuna yönelik olumsuz etkilerine dair önlem alma ve ilişki doyumunun arttırılması için öneriler sunma imkânı sağlanabilir. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgularla, romantik ilişkisi olan bireylerin ilişkiden aldıkları doyumlarının arttırılmasına yönelik geliştirilecek teknik ve yöntemlere katkı sağlanabilmesi de amaçlanmaktadır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Mevcut çalışma yürütülürken, araştırmanın örnekleminin (18-50 yaş aralığında en az 6 aydır devam eden romantik ilişkisi olan kadınlar) evreni temsil ettiği , araştırmaya katılan katılımcıların, kullanılan ölçekleri (Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeği'nin İlişki Doyumu alt boyutu) yansız bir şekilde cevapladıkları, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir özelliklerinin yeterli düzeyde olduğu ve araştırma kapsamında ele alınan değişkenlerin (çocukluk çağı travmaları, çatışma çözme stilleri, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve romantik ilişki doyumu) problem durumunu açıkladığı varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın verileri öz bildirim ölçme araçları ile elde edilmiştir. Özellikle geçmiş dönem örseleyici yaşantıların hatırlanmasının ve başkalarıyla paylaşılmasının zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, cinsel istismar gibi deneyimleri de içeren soruların katılımcıları tarafından yanlı ya da gizlenerek cevaplanmış olması mümkündür. Bu da sonuçların geçerliliğine bir sınırlılık getirmektedir. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'nin farklı şehirlerinde ikamet eden, 18-50 yaş aralığında ve en az 6 aydır devam eden bir romantik ilişkisi olan (evli-bekar) sadece kadın bireylerin oluşturması sonuçların genellenebilirliği için bir sınırlılıktır. Örneklemin eğitim düzeyi, çalışma durumu, partnerin eğitim seviyesi, çocuk sayısı, yaş, ilişki süresi gibi bazı sosyodemografik

özelliklerin dengeli dağılmaması sonucunda grup karşılaştırmalarında sadece medeni durum ve yardım geçmişi değişkenleri ele alınmıştır. Bu da söz konusu olguların betimsel özelliklerine dair sınırlı bilgi elde edilmesine neden olmuştur. Son olarak çalışmanın kesitsel doğası, anlamlı ilişkilerin yönü ya da nedenselliğe dair bir değerlendirme yapılabilmesini sınırlamıştır.

1.8. Araştırmanın Tanımları

Çocukluk Çağı Travmaları: Çocuğun sağlığına, yaşam hakkına, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişim sürecine ya da güven temelindeki bir ilişkiye yönelik gerçek ya da ihtimal dahilinde bir zararla sonuçlanabilecek fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, ihmal, ekonomik istismar ve diğer sömürüleri de içermek üzere tüm davranışları barındırmaktadır (WHO, 2006).

İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar: İlişkilere dair bilişsel çarpıtmalar, bireylerin kişilerarası ilişkilere ve iletişimde oldukları partnerlere dair abartılı, esnekliği sınırlı olan, akılcı ve işlevsel olmayan düşünce yapısını tanımlamak için kullanılmaktadır (DiGuiseppe ve Zee, 1986).

Çatışma Çözme Stilleri: Çatışma, bireylerin hedeflerine ulaşmasındaki engellenme ve uyuşmazlıkların yaşanması sonucunda olumsuz tepkilerin oluştuğu bir durumdur (Barki ve Hartwick, 2004). Çatışma çözme stilleri, çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları problemleri ele alma şekilleri ve bu problemi çözebilmek adına sergiledikleri davranış örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Cann ve ark., 2008).

İlişki Doyumu: İlişki doyumu, bireylerin ilişkisinden ve partnerinden beklentileri ile ilişkisinden ve partnerinden gördükleri davranışlar arasındaki uyumdur (Feeney, 2002). Romantik ilişkideki duyguları, düşünceleri ve davranışlarıyla ilişkili biçimde bireylerin ilişkiye bağlılığı, kendini açması, cinsel tavrı ve ilişkiye yatırımı şeklinde tanımlanmaktadır (Hendrick, 1989).

BÖLÜM 2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocukluk Çağı Travmaları

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5 (DSM-5)'a göre travma, gerçek ya da korku yaratacak bir şekilde ölümle ve/veya ağır şekilde yaralanma ile karşılaşmış olma veya cinsel saldırıya maruz kalma olarak tanımlanmaktadır (American Psychiatry Association [APA], 2013). Baş etme yöntemleri ile üstesinden gelinemeyecek derecede ağır olan ve bireyin psikolojik yapısı üstünde sarsıcı etkiler yaratmaktadır. Travma doğal afet, kaza gibi nedenlerle meydana gelebildiği gibi insan eliyle oluşan tecavüz, cinayet gibi olayları da kapsamaktadır (Şar, 1998). Çocukluk çağında yaşanabilecek ölüm, hastalık ve doğal afet gibi travmatik olaylar olabileceği gibi istismar edilme, ihmal edilme, cinsel taciz, dövülme gibi durumlar da olabilmektedir. Çocuğun yaratıcılığının sınırlandırılması, duygusal açıdan eksik bir aile ortamında bulunması, ebeveynlerin tutarsız davranışları da çocuklar üzerinde travma etkisi yaratabilmektedir. Bahsi geçen olayların ortak özellikleri ise beklenmedik bir anda olması, bireyin kontrolünün dışında olması ve bireylerde çaresizlik duygusunu yaşatmasıdır (Şar, 1998).

Çocukluk çağı travmaları, ihmal ve istismar şeklinde iki kategoride tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı çocuğun sağlığına, yaşam hakkına, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişim sürecine ya da güven temelindeki bir ilişkiye yönelik gerçek ya da ihtimal bir zararla sonuçlanabilecek fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik istismar ve ihmali içermek üzere bütün eylemleri temsil etmektedir (WHO, 2006). Çocuk ihmali ise çocuğun güvenlik, eğitim, beslenme, sağlık, barınma ihtiyaçlarının sağlanması, duygusal gelişim, sosyal gelişim, fiziksel gelişim alanlarında iyi olma halinin ebeveyn ya da diğer bakım verenler tarafından yerine getirilmemesi ve/veya eksik şekilde yerine getirilmesidir (WHO ve International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect, 2006). WHO (2010) çocuk istismar ve ihmalini çocuğun sağlığına, gelişimine potansiyel olarak veya eylem olarak bir zarara uğratan fiziksel, duygusal kötüye kullanma, cinsel taciz, ihmal türlerini içeren yaşantıları olarak tanımlamaktadır. Ulusal literatürde ise, çocuk istismarı çocukların fiziksel, duygusal, psikolojik, cinsel ve sosyal açıdan tehlike altına sokan ve zarar veren davranışlar olarak tanımlanırken, çocuk ihmali ise bakım verenin çocuğu

fiziksel, psikolojik, duygusal ihtiyaçlarından mahrum bırakmasıdır (Yurdakök ve İnce, 2010).

Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yürütülen çalışmalarda cinsiyet değişkenin önemi göze çarpmaktadır. Yürütülen araştırmalarda erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla genel, duygusal ve cinsel istismar bildirdiği bulunmuştur (Aslan ve Alparslan, 1999; Kaya, 2020; Özen ve ark., 2004). Bu bulgular toplumumuzdaki kadınların erkeklere göre daha fazla ihmale ve istismara maruz kaldığı kanısıyla çelişmektedir. Bu noktada, kadınların istismar yaşantılarını bildirme konusunda daha hassas ve çekingen olabilecekleri düşünülmektedir. Kadınların daha fazla istismara ve ihmale maruz kaldığı sonucuna ulaşan çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin Zeren ve arkadaşları (2012) kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında çocukluk çağı travma genel düzeyinin ve duygusal istismar düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. WHO'nun Çocuğa Kötü Muamele Raporunda (2010) da kız çocuklarının erkek çocukları ile kıyaslandığında travmatik yaşantılara daha fazla maruz kaldığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda çocukluk çağı travmalarının cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir değişiklik göstermediği sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Bostancı ve ark., 2016; Demirkapı, 2013).

Literatüre bakıldığında, çocukluk çağı travma yaşantılarının oranları ile bireylerin eğitim durumlarının ilişkili olduğu görülmektedir. İlkokul-ortaokul-lise mezunu olan katılımcıların travmaya maruz kalma oranlarının üniversite mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (İnan, 2015; İşmen ve Aydın, 2013). Çocukluk çağı travmalarının bireylerin eğitim görme sürelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Düşük eğitim düzeyinin düşük sosyoekonomik düzey (SED) ile ilişki olduğu ve düşük SED'in de çocukluk döneminde istismar ve ihmalin oluşmasında etkili olduğu bilinmektedir (Güler ve ark., 2002; Zara-Page, 2004). Peker (2017) de düşük SED, istismar ve ihmal yaşantıları arasında anlamlı bir ilişki bulmuş; fakat istismar yaşantısı ile eğitim seviyesi arasında ilişki bulamamıştır. Lisans ve üzeri düzeyde eğitime sahip bireylerin ortaokul ve lise eğitim düzeyindekilerden, ortaokul ve lise düzeyindeki bireylerin ise ilkokul eğitim düzeyindekilerden daha az istismar deneyimlediği görülmektedir (Kaya, 2020). Fakat bu çalışmada sadece cinsel istismar dikkate alındığında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Diğer araştırma bulgularından farklı olarak çocukluk dönemindeki istismar yaşantısı ile eğitim durumu arasında ilişkinin

olmadığını gösteren veriler de mevcuttur (Örsel ve ark., 2011; Peker, 2017.) Bu çalışmalar, eğitim durumunun kendisinden ziyade, düşük eğitim durumunun ilişkili olduğu düşük SED'in bir risk oluşturabildiği önerisini desteklemektedir.

Bireylerin ebeveynlerine ait özelliklerin de geçmiş travma deneyimleri ile ilişkili olabileceği gözlenmiştir. Örneğin, ebeveyn eğitim seviyesi düştükçe, fiziksel istismar ve duygusal ihmal deneyiminin de arttığını gösteren çalışmalar vardır (Machado ve ark., 2007; Özer ve ark. 2004)) Ayrıca, ailedeki düşük SED çocuktaki ihmal yaşantısındaki artışla ilişkilidir (Dallar ve ark., 2013; Demirkapı, 2013; Howe, 2005; İşmen, 2004; Özen ve ark., 2004; Zielinski ve Bradshaw, 2006). Çocukluk dönemine özgü bireysel ve ailesel yaşantılar da travma deneyimleri için risk faktörü oluşturabilmektedir. Örneğin, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, davranım bozukluğu, ağlama nöbetleri ya da akademik başarısızlığı olan çocukların riskli grupta olduğu görülmektedir (Şimşek ve ark., 2004) Çocukların ebeveynlerinin küçük yaşta olması, ebeveynlik konusunda bilgisiz olmaları, bakım verenlerin eğitim seviyelerinin düşük olması, anne ve/veya babanın ya da bakım verenin psikolojik bozukluğunun olması, ailede alkol-madde kullanımının olması, öfke kontrol problemi yaşanması, ebeveynlerin boşanmış olması ya da ebeveynlerde istismar öyküsünün bulunması gibi farklı faktörler çocuk istismarı ve ihmalini arttırabilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001). Aynı zamanda ebeveynler arasındaki çatışmalar, ebeveynlerin stresli iş hayatı, eşlerin kendi aralarında cinsel problemler yaşaması, eşler arasında saygı ve uyum eksikliği gibi durumlar da aile içindeki sorunlara yol açarak çocukluk çağı travmalarına zemin hazırlamaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001).

Erken çocukluk döneminde yaşanılan olumsuz deneyimler yaşamın ileriki dönemlerini de olumsuz etkilemekte; işlevselliği bozmakta (Briere ve Runtz, 1987) ve çeşitli psikolojik problemlerin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Chapman ve ark., 2004; Mancini ve ark., 1995; Spitzer ve ark., 2008). Psikiyatrik tanı almış katılımcıların bulunduğu ve bu katılımcıların kontrol grubundakilerle karşılaştırıldığı bir çalışmanın sonucunda, tanı almış katılımcıların tanı almamış katılımcılara göre istismar ve ihmal türlerinde daha yüksek puan aldığı görülmektedir (Bülbül ve ark., 2013). Çocuk istismarı fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik olmak üzere 4 başlıkta değerlendirilirken, çocuk ihmali ise fiziksel, cinsel ve duygusal ihmal olarak 3 başlıkta değerlendirilmektedir. Çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların, kişinin hem çocukluk hem de yetişkinlik

döneminde ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçları, etkileri ve riskleri daha iyi anlamlandırabilmek için çocuklukta maruz kalınan ihmal ve istismar türlerinin dikkatle gözden geçirilmesi önem arz etmektedir.

2.1.1. Fiziksel istismar ve ihmal

Fiziksel istismar, bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen, çocuğa acı hissettiren ve şiddet içeren ve çocuğun gelişimini ve kabiliyetlerini sınırlayan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2010). WHO'a (2019) göre ise, çocuğa yönelik bilinçli olarak yapılan fiziksel güç kullanımı sonucunda çocuğun sağlığını ve gelişimini olumsuz etkileyebilecek olan davranışlardır. DSM-5'te ''bedensel sömürü'' olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler, bakım veren veya çocuğun yükümlülüğünü taşıyan herhangi biri tarafından bilinçli bir şekilde uygulanan, ölüme kadar neden olabilecek seviyede yumruk atma, tekme atma, dövme, bıçaklama, sallama, boğma, nesneyle vurma, yakma gibi eylemlerle çocuğun bedensel olarak yaralanmasına sebep olmasıdır. Ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuğa zarar vermeyi isteyip istememesinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir (APA, 2013). Fiziksel istismar kafa travmalarına, kafa zedelenmelerine, organ zedelenmelerine sebep olabilmekte (Brown ve Anderson, 1991); hatta bazı çocuklar sakat bazıları da ölümle karşı karşıya kalabilmektedir (İşmen ve Aydın, 2013).

Fiziksel ihmal ise çocuğun yakın çevresindeki bireylerin çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek davranışları sonucunda ihtiyacı olan kaynakların sağlanmaması, bu kaynaklardan yoksun bırakılmasıdır (Aral ve Gürsoy, 2001). Çocuğun zarar görmesini engellemeye yönelik önlemlerin alınmaması, hijyen ve temizlik koşullarının sağlanmaması, sağlıklı beslenmenin sağlanmaması, kötü beslenmenin önlenmemesi, zararlı maddelerden korunmaması fiziksel ihmale örnek verilebilir (Polat, 2001). Çocuklar evde yalnız bırakılarak, evden atılarak, sokakta bırakılarak, kıyafet ihtiyacı karşılanmayarak, sağlık problemleri tedavi ettirilmeyerek fiziksel ihmal deneyimlemektedir (Kara ve ark., 2004).

Fiziksel istismara dair tüm tanımların ortak noktası, davranışların bilerek yapılmış olması ve çocukların fiziksel gelişimini ve bütünlüğünü olumsuz şekilde etkilemesidir (Pelcovitz ve ark., 1994). 7-14 yaş aralığındaki kız çocuklarının genellikle ebeveynleri, öğretmenleri ve akranları tarafından, 15-18 yaş aralığındaki erkek çocuklarının ise akranları,

öğretmenleri ve babaları tarafından fiziksel istismara maruz kaldığı gözlemlenmektedir (Korkmazlar-Oral ve ark., 2010). UNICEF (2010) 58 ülkede yaptığı araştırmada çocukların yaklaşık %17 oranında ağır fiziksel cezalarla karşı karşıya kaldıkları bildirilmiştir.

Fiziksel istismar kişilerarası ilişkilerdeki problemlere, duygusal ve davranışsal problemlere ve madde kullanımına neden olabilirken; fiziksel ihmal ise çocukların bilişsel, sosyal, davranışsal ve duygusal gelişiminde uzun süreli etkilere de yol açabilmektedir (Gökler, 2002). Fiziksel ihmal mağduru çocuklarda uğramamış çocuklara kıyasla daha ağır düzeyde bilişsel ve akademik problemler, daha yoğun içe çekilme, daha kısıtlı sosyal ilişkilere rastlanmaktadır (Hildyard ve Wolfe, 2002). Fiziksel istismar ve ihmal mağduru çocuklar yakın ilişki geliştirmekte zorlanmakta; çatışmacı ve saldırgan davranışların olduğu ilişkiler yaşamaktadır (Gökler, 2002). Fiziksel istismar ve ihmal ile en sık görülen problemler saldırganlık, öfke, madde-alkol kötüye kullanımı, DEHB, kişilik bozuklukları, kaygı bozuklukları, depresyon ve suça yönelik davranışlardır. Daha yüksek oranda karşıt gelme bozukluğu ve davranış bozukluğu görülmektedir (Kendall-Tackett, 2002).

2.1.2. Cinsel istismar

Cinsel istismar, yetişkinlerin cinsel ihtiyaçlarını giderebilmek için çocukla cinsel ilişki kurmak, çocuğu fuhuş ve pornografiye yönlendirmek, cinsel içerikli yayınları ve başkalarının cinsel aktivitelerini izlemeye zorlamak gibi davranışlar olarak nitelendirilmektedir (UNICEF, 2010). DSM-5'e göre cinsel istismar ‘’cinsel sömürü’’ olarak belirtilmektedir. Çocuğun cinsel organını okşama, cinsel organının içine girme, ensest, zor kullanılarak cinsel beraberlik kurma, cinsel sömürü etkinlikleri olarak belirtilmiştir. Ayıca çocuğu herhangi birinin cinsel isteği için kandırma, korkutma ya da baskı altına alma gibi dokunmadan gerçekleştirilen eylemler de dahil edilmektedir (APA, 2013). Çocuğun cinsel gelişimine önem verilmemesi, takip edilmemesi, destek sağlanmaması, cinsel sömürüye karşı korunmaması, önlem alınmaması ve ilgisiz kalınması ise cinsel ihmal olarak adlandırılmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001). Sadece yetişkin ile çocuk arasında değil, iki çocuk arasında oluşan cinsel eylemlerde yaş farkı dört yaşın üzerinde ise küçük çocuğun zorlanarak, tehdit edilerek cinsel davranışlara maruz bırakılması da cinsel istismardır. Çok sıklıkla karşılaşılan bir istismar türü

olmasına rağmen %5-10 oranında bilinmektedir (Turhan ve ark., 2006). Çocuklar cinsel istismardan bahsetmekten korkabilmekte, istismarcı da istismarın ortaya çıkmaması için çocukları korkutabilmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocuklar bu durumun farkında olmamaları, bu durumun ortaya çıkmasından endişe duymaları, aile bireylerinin istismarın duyulmasını istememesi gibi nedenlerle bu yaşantıyı gizleyebilmektedir. Bu da cinsel istismar yaşantısının belirlenmesi ve önlenmesini zorlaştırabilmektedir (Bernstein ve ark., 2003; İşeri, 2008). Cinsel istismarı uygulayanların %77'si aile bireyleri iken %11'i aile dışındaki akrabaları, %5'i ise çocuğun bakımından sorumlu olmayan bireylerdir ve son olarak %2'si ise diğer bireylerdir. Cinsel istismar olgusunda her yaştan çocuk risk altındadır; ancak 8-12 yaş aralığındaki çocuklar daha yüksek risk grubundadır. İstismara maruz kalan çocukların yaklaşık %10'unu 0-3 yaş aralığı, %28'ini 4-7 yaş aralığı, %26'sını 8-11 yaş aralığı, %36'sının 12 yaş ve üstünün oluşturduğu gözlemlenmiştir (Topçu, 2009). Yaklaşık %20 oranında kadınlar cinsel istismara maruz kalırken erkeklerde ise bu oran %5-10 arasındadır (WHO, 2010). Tüm dünyada yaklaşık 10 kız çocuğundan biri 20 yaşından önce zorla cinsel ilişkiye ve diğer cinsel durumlara maruz bırakılmıştır (UNICEF, 2010).

Boşanmış ebeveynler, düşük SED, ebeveynlerin dışında bir bakım veren olması gibi faktörler cinsel istismar açısından risk oluşturmaktadır (Johnson, 2004; İbiloğlu ve ark., 2018; Lum ve ark., 2015). Babanın güçlü ve baskıcı olduğu, güç ve kontrol sağlamak için şiddet uyguladığı, aile içinde başka cinsel istismarın görüldüğü, ebeveynlerin sosyal ilişkilerinin kısıtlı olduğu, rol karmaşalarının yaşandığı (örneğin annenin rollerini kızına bırakması), yadsıma savunma mekanizmalarının kullanıldığı (örneğin babanın cinsel eğitim olarak savunması ve/veya annenin eşi ile ilişkisinin bozulmasından korkup görmezlikten gelmesi) aileler cinsel istismarın görülebileceği özelliktedir (Taner ve Gökler, 2004). Annenin şehir dışında çalışıyor olması, gece çalışıyor olması, eğitim düzeyinin düşük olması, ebeveynlerde depresyonun, intihar girişimlerinin, kişilik bozukluklarının olması, çocuğa bakım verenlerin sık sık değişmesi, çocuğun başkalarıyla aynı odada kalması gibi faktörler cinsel istismar ve ihmalin riskleri arasında gösterilebilir (Polat, 2001).

Cinsel istismara uğramış çocuklarda altına kaçırma, kabus görme gibi uyku problemleri, iştah problemleri, etrafındaki insanlardan uzaklaşma, güvensizlik dissosiyasyon, intihar

teşebbüsleri, obsesyonlar, uyku bozuklukları, madde kullanımları, cinsel problemler ve travma sonrası stres bozukluğu gibi sorunlar görülmektedir (Child Welfare Information Gateway, 2013; Davis ve Petretic-Jackson, 2000; Gölge, 2005; Şimşek ve ark., 2011). Ayrıca, çocukluk döneminde travmaya maruz kalan bireyler, yetişkinlikte de bedensel, psikolojik ve sosyal sorunlar yaşayabilmektedir (Zara, 2004). Cinsel istismar mağduru bireyler diğer kişilere daha mesafeli davranmakta ve insanlarla yakınlık, kurmak benzeri bir istismarın yaşanabileceği kaygısı hissettirmektedir. Bunun sonucunda da sosyal ilişkilerinde kaçınma davranışları sergileyebilmektedirler (Zara, 2004).

2.1.3. Duygusal istismar ve ihmal

Duygusal istismar ve ihmal, çocuğun kapasitesinin ve kabiliyetlerinin kötülenmesi, sosyal ilişkiden ve sosyal desteklerden mahrum bırakılması, terk edilme ile tehdit edilmesi, yaşına ve yeteneklerine uygun olmayan isteklerde bulunulması olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, 2010). DSM-5 ‘’ruhsal sömürü’’ olarak tanımlamaktadır. Aşağılama, küçük düşürme, terk etme, korkutma, değer verdiği kişilere zarar verme, zor kullanarak davranışlarını kısıtlama (APA, 2013), düşmanca tavır sergileme, cezalandırma ve diğer istismar türlerine dahil olmayan belirsiz istismar davranışları da bu gruba dahil edilmektedir (Şar, 1998). Duygusal tepkiden yoksun bırakma, çocukların duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak geri dönütlerin verilmemesi; suça yöneltme, çocukların suç teşkil eden davranışlara ve davranışlara karşı cesaretlendirilmesi, özendirilmesi ve ebeveynler tarafından kendi yararları doğrultusunda olan davranışları yapması için zorlanması, zamanından önce yetişkinlik rollerinin verilmesi; çocukların gelişimsel dönemleriyle uyuşmayan davranışları yapmasının beklenmesi ve olmadığında da çocukların cezalandırılmasıdır (Polat, 2001). Reddetme, çocukların birey olarak görülmemesi, kişiliğinin yok sayılması, eylemlerinin onaylanmaması; yalnız bırakma, çocukları odaya kapatarak disipline etmek, akranlarından uzaklaştırmak ve tek başına güvensiz olarak bırakmak; ayrım ve karşılaştırma yapmak, çocukların akranlarıyla ve/veya kardeşleriyle karşılaştırılmasıdır (Kars, 1996). Çocuğun yaşı ile uyumlu olmayacak şekilde sorumluluk vermek, aşağılamak, korkutmak, küfretmek, değersiz görmek de duygusal istismar olarak değerlendirilir (Can ve ark., 2009).

Cinsiyet fark etmeksizin dünya genelinde çocukların yaklaşık olarak %36.3’ünün duygusal ihmal ve istismar yaşantısına maruz kaldığı belirtilirken (WHO, 2019)

UNICEF'in (2010) ülkemizde yürüttüğü bir çalışmanın sonucunda ise, 7-18 yaş aralığındaki çocukların % 51'inin son bir yılda okulda, evde ve/veya sokakta duygusal istismara maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Genellikle çocukların üzerinde otoritesi olan yakın çevresindeki kişiler tarafından uygulanmaktadır (Kara ve ark., 2004). Cinsiyet, düşük SED, ebeveynlerin boşanmış olması, ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması, ebeveynlerin duygusal istismar öyküsünün olması risk faktörleridir (Garcia ve ark., 2007). Bu durum, çocukluk döneminde duygusal istismarın daha fazla yaşanmasını açıklamaktadır. Ayrıca anne ve çocuk arasındaki bağın kurulmamış olması, iletişim problemleri, ebeveynlerin olgun olmaması, ebeveynlerin psikolojik problemlerinin olması, geniş aile yapısı duygusal istismarın riskleri arasındadır (Polat, 2001).

Duygusal istismara maruz kalmış çocukların yaşadığı olumsuz sonuçlar gelişim dönemine göre farklılık göstermektedir. Duygusal istismara maruz kalan bir bebeğin gelişimi eksik kalabilirken, okul öncesi dönemdeki bir çocuk duygusal ve davranışsal problemler yaşayabilir. Okul döneminde ise uyum sağlayamama, davranış problemleri ve akademik anlamda düşüş yaşanabilir (Iwaniec ve ark., 2006). Bu çocuklar yetişkinlik dönemine geldiğinde, maruz kalınan ilgisizlikten ve iletişimsizlikten bağlanma problemleri yaşayabilmektedir (Dağlı, 2008). Değersizlik gören, aşağılanan, küçümsenen, ayrımcılığa uğrayan çocuklar, özgüven eksikliği, akademik başarılarında düşüş, etrafın güvensiz olduğu algısıyla kaygı yaşamaktadır (Dinleyici ve Dağlı, 2016). Duygusal istismar mağduru çocuklarda aileden ve ebeveynlerden uzaklaşma, aileden kaçma, aile ile uyumsuzluk yaşama durumları gözlemlenmektedir. Aynı zamanda saldırgan davranışlara da sıklıkla rastlanmaktadır (Bakış ve Çam, 2005). Değersizlik duygusu ile antisosyal davranışlar ve pasif/bağımlı kişilik örüntüleri de görülmektedir (Kara ve ark., 2004).

2.1.4. Ekonomik istismar

Çocukların haklarını sömürecek şekilde çocuğun gücünün yetersiz kalacağı işlerde ve/veya düşük ücrette çalıştırılmaya zorlanması ekonomik istismar olarak tanımlanır (UNICEF, 2010). Çocukların haklarını sömürerek, gelişimsel açıdan engelleyici şekilde işlerde çalıştırılması ve bunun üzerinden para kazanılması ekonomik istismar olarak adlandırılmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001). Ülkemizde 11-13 yaş aralığında çalıştırılmaya başlanılan çocukların oranı oldukça yüksektir. Bu çocuklar arasında ilkokul mezunu

olanların oranı %83.9 ortaokul mezunu olanların oranı ise %12.3'tür. Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK] 2006 çalışmasına göre Türkiye'de ekonomik faaliyet içerisinde yer alan 6-17 yaş çocukların oranı %59'dur. Bu çocukların yaklaşık yarısı aileye ait kurumlarda ücretsiz olarak çalıştırılmaktadır. Büyük bir çoğunluğunun ailesinin kırsal kesimlerden kente göç ettikleri, işsizlik sıkıntısı içerisinde oldukları eğitim seviyelerinin düşük oldukları görülmektedir. Okula devamlılık sağlamayan onun yerine çalışma hayatında olan 6-14 yaş aralığındaki çocukların oranı %39 iken, 15-17 yaş aralığındaki oran %83'tür (Aral ve Gürsoy, 2001).

Ekonomik istismara zemin hazırlayan faktörler bulunmaktadır. Ailenin ekonomik sıkıntı içerisinde olması, çocuk sayısının fazlalığı, üvey ebeveyne sahip olması (UNICEF, 2010), kalabalık aile, ailede madde ve/veya alkol kullanımın olması, ebeveynlerdeki psikiyatrik hastalık, annenin genç yaşta ebeveyn olması, ebeveynlerdeki çocukluk dönemi istismar öyküsünün olması risk faktörlerindendir (Bilginer ve ark., 2013; Murry ve ark, 2000). Çocuğun Değeri Araştırmasında (Kağıtçıbaşı, 1982) çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyinin azalması ile çocuğun ev işlerinde yardımcı olmasının öneminin arttığı bulunmuştur. Aynı zamanda ebeveynlerin eğitim seviyesinin artması ile çocuğun aileye yaptığı maddi yardımın önemi azalmaktadır. Çocuğa gösterilen değer ve çocuğun aile içerisindeki yeri değişiklik göstermektedir. Bu değişikliği etkileyen faktörler, kırsal ve kentsel yerleşim yerleri, sosyoekonomik düzey farklılıklarıdır (Kağıtçıbaşı, 2000). Ekonomik istismara maruz kalan çocuklar okula giden yaşıtlarıyla karşılaştırıldığında fiziksel gelişimleri geri kalmaktadır. Aynı zamanda sözel, cinsel ve fiziksel istismara ve/veya ihmale maruz kaldıkları saptanmıştır (Oral ve İnanıcı, 2004).

2.1.5. Çocukluk çağı travmalarının sonuçları

Çocuk istismarı ve ihmali uzun süreli pek çok psikolojik etkiye sahiptir. Kaygı, depresyon, kendine zarar verme, madde kullanımı gibi çeşitli sorunlara yol açabilmektedir (Dixon ve ark., 2008; Finzi ve ark., 2001). Çocukluk dönemindeki örselenme yaşantılarının bilişsel şemalar yoluyla yetişkinlik dönemine aktarıldığı, böylece yetişkinlikte de psikolojik problemlere yatkınlığı arttırdığı belirtilmiştir (Young ve ark., 2019). Dahası, söz konusu yaşantılar uzun süreli ilişki sorunları için de risk oluşturmaktadır. Örseleyici deneyimlerin, ileriki dönem ilişkiler üzerinde de etkili olduğu; bireylerin partneri ile güvenli duygusal ilişki kurabilmesine engel olabildiği

görülmektedir (Kaler ve Freeman, 1994). Çocukluktaki istismar ve ihmal yaşantıları yetişkinlik dönemindeki ilişkilerde farklı sorunlarla ilişkilendirilmiştir (Koçtürk ve Bilge, 2017; Lahav ve ark., 2019). Örneğin, cinsel istismara maruz kalmış bireyler, ilişkilerinde yüksek bir beklentiye, kontrol edici ya da kaçıngan bir tarza sahip olabilmektedir. Ayrıca, cinsel istismar mağduru kişilerin kurdukları ilişkilerde partnerlerini daha olumsuz algıladıkları sonucu bulunmuştur (Aktepe, 2009). Duygusal ihmal mağduru çocuklar, ergenlikte ilişkilerinde hassasiyet ve zorluklar yaşayabilmektedir (Riggs ve Kominski, 2010). Benzer araştırma sonuçlarına göre çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar ileriki dönem ilişkilerden alınan doyumu da olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bradbury ve Shaffer, 2012; Kaler ve Freeman, 1994; Keizer ve Schenk, 2012; Mason ve ark., 2005; Tencer, 2002). Aynı zamanda güvensiz bağlanmaya ve duygu düzenleme sorunlarına yol açabilmektedir (Dixon ve ark., 2008; Finzi ve ark., 2001).

2.2. Romantik İlişki Doyumu

Kişilerarası ilişkiler, bakım veren ile erken dönemde başlamaktadır. Zamanla birlikte gelişmekte ve bakım veren dışındaki diğer bireylerle ilişki kurularak devam etmektedir. Kişilerarası ilişkilerin bir türü olan romantik ilişki, bireylerin kendi istekleri doğrultusunda bir başkasıyla kurdukları bağ, tutku ve yakınlık faktörlerini içeren birliktelik süreci olarak tanımlanmaktadır (Sternberg, 1997). Aynı zamanda romantik ilişki aşkı, bağlanmayı, ait olmayı, duygusal desteği de içermektedir (Kalkan ve Yalçın, 2012). Sevme ve sevilme ihtiyacı bebeklik döneminden itibaren ebeveynlerle kurulan ilişkilerle gelişmeye başlar ve burada kurulan ilişkinin benzeri beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerle deneyimlenir (Hazan ve Shaver, 1994b). Yakın ilişkilerin doğasında yer alan bağlanma, aşk, güven ve sevgi duyguları romantik ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Gülaydın ve Semerci, 2018).

Connolly ve Golderberg (1999) romantik ilişkide süreci başlatma, yakın ilişki, samimi romantik ilişki ve bağlılık olmak üzere dört aşama olduğunu ifade etmiştir. Başlatma aşamasında, karşı tarafın fiziksel çekiciliğin ön planda olduğunu, yakın ilişki aşamasına geçildiğinde ilişkinin daha samimi ve romantizm içeren bir duruma dönüştüğünü söylemektedir. Romantik ilişki aşamasında, cinsel yakınlaşma ortaya çıkmaktadır ve son olarak bağlılık aşamasında ise ilişkinin daha kararlı ve uzun olduğu bazen de evliliklerin kurulduğu bir süreç gelişmektedir. Moss ve Schwebel (1993) ise ilk aşamayı, bireylerin

ilişkiyi sürdürmek adına istekli oldukları aşama olarak ifade etmektedir. Ardından bireylerin birbirlerine bağlılıklarının arttığı, duygusal paylaşımların olduğu bir aşama gelmektedir. Son aşamada ise bireyler ilişkiyi devam ettirmek için çaba göstermektedirler.

Sağlıklı bireysel ve toplumsal gelişim için kişilerarası ilişkiler önemli bir konumdadır. Yakın ilişkilerde özellikle 15-16 yaşlarından itibaren ailedeki bireylerden arkadaşlara ve romantik partnerlere doğru bir geçiş ortaya çıkmaya başlar (Heather ve Wyndol, 2001). Kurulacak olan yakın ilişkiler, bireylerin hem bağlanma ihtiyacını sağlamaktadır hem de duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimini desteklemektedir (Heather ve Wyndol, 2001). Erikson (1968) bireylerin içerisinde bulundukları romantik ilişkilerinden alabilecekleri doyumun, psikolojik iyilik hallerine, sağlıklı ilişkiler kurabilmesine ve sağlıklı bir şekilde kimlik gelişimine katkı sağlayacağını ifade etmektedir. Romantik ilişki kurmanın ve sürdürmenin önemi göz önüne alındığında romantik ilişkilerin kalitesini etkileyen faktörlerden birinin ilişki doyumu olduğu düşünülebilir. İlişki doyumu, bireylerin ilişkisinden ve partnerinden beklentileri ile gördükleri davranışlar arasındaki uyumdur (Feeney, 2002). Hendrick (1989) ise ilişki doyumunun romantik ilişkideki duyguları, düşünceleri ve davranışlarıyla ilişkili biçimde bireylerin ilişkiye bağlılığı, kendini açması, cinsel tavrı ve ilişkiye yatırımı şeklinde tanımlanmaktadır. Romantik ilişkide partnerler ilişkilerini değerlendirirler ve bu değerlendirmeler de ilişkinin doyumu ve devamlılığı üzerinde etkili olmaktadır (Hinde, 1997). Romantik ilişkideki doyumun bireysel mutluluğun önemli bir etkeni olduğu görülmektedir (Argyle, 2001; Diener ve ark., 2000). Romantik ilişkilerin karşılıklı olarak bağlılık içerdiği, sevgi ve/veya aşk duygularını barındırdığı, psikolojik ihtiyaçları karşıladığı göz önünde bulundurulduğunda, bu ihtiyaçların karşılanmadığı ilişkilerde doyumunun düşmesi söz konusudur (Hinde, 1979).

Romantik ilişkilerin de içinde yer aldığı tüm insan ilişkilerinde birtakım sorunlar yaşanabilir ve tüm bu sorunlar bireylerin ilişkilerinden aldıkları doyum üzerinde etkili olabilir (Çırakoğlu ve Tezer, 2010). Bu sebeple romantik ilişkide yaşanılan sorunların ya da anlaşmazlıkların nedenlerini araştırmak ve belirlemek önemli olmaktadır. Fincham ve Beach (2007) ilişki doyumunda iletişim ve empati, idealizasyon, kendini açma, çatışma yöntemi, kabul edilme ve reddedilme, sosyal destek, uyumlu beklentilerin önemini belirtmiştir Tezer (1996) ilişki doyumu üzerinde etkili olabilecek iki faktörden

bahsetmiştir. İlk faktör, ilişkinin niteliğine dair; partnerlerin arasındaki iletişim, yaşanan çatışmalar ve çatışmaların sıklığı gibi etmenlerdir. İkinci faktör ise, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi etmenlerdir. Feeney ve Karantzas (2017) de ilişki doyumu için olumsuz davranışlardan suçlama, eleştirme ve baskı; olumlu davranışlardan ortak fikirler, kabul görme ve onaylanmayı öne çıkarmaktadır.

Literatürde ilişki doyumu ile yaş, eğitim durumu, cinsiyet gibi demografik özelliklerinin ilişkisinin incelendiği çalışmalar farklı sonuçlar ortaya konmaktadır. Örneğin, genel olarak demografik özelliklerin (Akşemsettinoğlu, 2020; Saraç ve ark., 2015), cinsiyetin (Beştav, 2007; Karataş, 2019) ya da yaşın (Ökten, 2016; Savaş, 2021; Ulutaş, 2018) ilişki doyumu ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını gösteren çalışmalar vardır. Öte yandan yaşın ilişki doyumu ile pozitif (Mavruk Özbiçer ve Atıcı, 2018; Özaydın, 2016; Tezer, 1996) ve negatif (Jose ve Alfons, 2007; Taşköprü, 2013; Yıldız, 2018) yönde ilişkisini gösteren bulgular da mevcuttur. Benzer şekilde, kadınlarda erkeklere göre daha düşük ilişki doyumu da rapor edilen çalışmalar vardır (Debord ve ark., 1996; Jackson ve ark., 2014; Özbiçer, 2013; Sarı, 2008).

Romantik ilişki evlilikle birleşebilir ya da birleşmeyebilir. Kimi çalışmada evli ya da nişanlı olan çiftlerin, sadece flört eden çiftlere göre daha fazla doyum belirttiği gözlenmiştir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Çelik, 2016; Eken, 2019; Öcal Yüceol, 2016). Bu fark, evli ya da nişanlı bireylerde ilişkideki sürekliliğin güven ve bağlılığı arttırması; flört döneminde ise geleceğe yönelik belirsizliğin bu dönemde partnerlerin birbirini tanıma çabasının devam ediyor olması ile açıklanabilir (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2007; Çelik, 2016; Eken, 2019; Öcal Yüceol, 2016).

İlişki doyumu ile ilişki süresi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinde ise farklı sonuçlar göze çarpmaktadır. İlişki süresi 2-5 yıl olan bireylerin, ilişki süresi 1 yıl ya da daha az olanlara ve 10 yıl üzeri olanlara kıyasla doyumun daha yüksek olduğu görülmektedir (Eken, 2019). 1 yıldan daha az süredir ilişkileri olan bireylerin birbirini tanıma döneminde olmaları sebebi ile elde ettikleri doyum olumsuz etkilenebilir. 10 yıl ve daha fazla süredir birlikte olan bireylerin ise ilişkilerinin rutinleşmesi, cinselliğin azalması gibi sebepler ilişkiden aldıkları doyumu azaltabilir. Benzer şekilde bir araştırmada 6 aydan daha az süredir birlikte olan bireylerin 6 aydan daha uzun süredir birlikte olanlara göre ilişki doyumunun anlamlı olarak daha düşük olduğunu saptamıştır (Savaş, 2021). Rusbult'ın

(1980) yatırım modeline göre, ilişkide zaman geçtikçe bağlılık da artmaktadır. 6 aydan az olan ilişkilerde bağlılığın ve yatırımın daha az olduğu düşünülürse ilişki doyumunun da daha az olması sonucu açıklanabilmektedir. Literatürde ilişki süresinin ilişki doyumu ile negatif ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Kublay ve Oktan, 2015; Taşköprü, 2013; Yıldız, 2018; Yiğit ve Çelik, 2016).

İlişki doyumunu etkileyen bireysel faktörlere bakıldığında çocukluk döneminde yaşanılan olumsuz deneyimlerin de önemli olduğu dikkat çekmektedir. Çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal yaşantıları, bireylerin psikolojik işlevselliğini ve sosyal becerilerini olumsuz etkilemektedir (Dugal ve ark., 2016). Madde bağımlılığı, cinsel işlev bozuklukları, öfke kontrol problemleri, kişilerarası ilişkilerde zorlanma, yalnızlık sorunlarını da içermektedir (Cao ve ark., 2020; Duprey ve ark., 2017; Johnson ve ark., 2002; Shin ve ark., 2003; Türkkan ve Odacı, 2019). İstismar ve ihmal yaşantıları bireylerin sağlıklı bağ kurma ve devam ettirme becerisini de olumsuz etkilemektedir (Colman ve Widom, 2004; Mason ve ark., 2005; Muenzenmaier ve ark., 2015;). İstismar ve ihmal mağduru olan katılımcıların, olmayanlara göre partnerlerini daha az olumlu algıladıkları gözlemlenmiştir (Colman ve Widom, 2004). McCrone ve arkadaşları (1994) istismar mağduru olan çocukların olmayanlara göre kişilerarası ilişkilerine dair daha olumsuz beklentilerinin olduğu ve problem çözmede sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

İstismara ve ihmale maruz kalmış çocukların, maruz kalmayanlara göre kişilerarası ilişkilerinde ve romantik ilişkilerinde daha fazla problemle karşılaştıkları ve olumsuz etkilerinin olduğu gözlemlenmiştir (Kaler ve Freeman, 1994; Koçtürk ve Bilge, 2017; Lahav ve ark., 2019; Peleikis ve ark. 2005; Tencer, 2002). İstismara maruz kalanlar kendilerine ve diğer bireylere karşı yoğun öfke duygusu yaşamaktadır ve kurdukları ilişkilerde güvensiz bir tutum göstermektedir (Peleikis ve ark., 2005). Colman ve Widom (2004) araştırmasında, istismar yaşantısı olmayanların olanlara göre, daha az boşanma yaşadığı ve romantik ilişkilere dair olumlu algılarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer araştırma sonuçlarına göre çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılar ileriki dönem ilişkilerden alınan doyumu da etkileyebilmektedir (Akşemsettinoğlu, 2020; Bradbury ve Shaffer, 2012; Finkelhor ve Korbin, 1988; Kaler ve Freeman, 1994; Keizer ve Schenk, 2012; Mason ve ark., 2005; Plant ve ark., 2007; Tencer, 2002). Erken dönemdeki deneyimlerle bireyler güven duygusunu öğrenirler istismar ise bu güven

duygusunu zedelemektedir ve bireyin kendisinin sevilemez olduğuna ilişkin inançlar geliştirmesine neden olabilmektedir (Colman ve Widom, 2004; MacIntosh ve Johnson, 2008; Paivio ve Pascual Leone, 2010; Wells, 2016; Whisman, 2006).

Literatürdeki ilişki doyumunu etkileyen faktörleri saptamak amacıyla yapılmış çalışmalara bakıldığında, ilişki inançlarının da önemli bir etken olduğu görülmektedir (Hendrick, 1989, 1995; Saraç, 2013; Sarı, 2008; Stackert ve Bursik, 2003; Uelebacker ve Whisman, 2005). Bireyler hayatları boyunca diğer kişilerin beklentilerine ve sahip olduğu özelliklerine dair inançlar oluşturmaktadır. Romantik ilişkilere dair inançlar, bireyin ilişkisine dair düşünceleri, beklentileri ve algılamalarıdır (Sullivan ve Schwebel, 1995). Bireyler ilişkiye başlarken birlikte olduğu kişiyi seçmesi gerektiğine ve ilişkilerin karşılıklı doyum vermesi gerektiği gibi inançlara sahiptirler (Turan, 2010). Romantik ilişki inançları, bireylerin ilişkideki olayları nasıl yorumladıklarından, ilişkilerine ve partnerlerine yönelik beklentilerinden etkilenmektedir (Sullivan ve Schwebel, 1995). Bu inançlar ilişkinin gelişimini, sürdürebilirliğini ve doyumunu da etkilemektedir (Knee, 1998). Ellis (1986) ise akılcı olmayan ilişki inançlarını bireylerin kendisine ve ilişkilerine yönelik olan mantıksız, katı, esnek olmayan inançlar olarak tanımlamaktadır. Bu akılcı olmayan düşünceler ve inançlar da yanlış çıkarımlara neden olarak bilişsel çarpıtmaları oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalarda akılcı olmayan ilişki inançlarının ve ilişkilere dair bilişsel çarpıtmaların ilişkileri ve evlilikleri olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur (Addis ve Bernard, 2001; Kurdek, 2002; Stackert ve Bursik, 2003; Whisman ve Uebelacker 2013). İnançların ilişki doyum üzerindeki olumsuz etkisi, ilişkilere dair çarpıtmalarla da açıklanabilmektedir.

2.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar

Beck'in (1976) bilişsel yaklaşımına göre, bireyler olaylar karşısında birtakım mantıksal olmayan değerlendirmeler yapmakta ve bu akılcı olmayan düşünceler ve inançlar da yanlış çıkarımlara neden olarak bilişsel çarpıtmaları oluşturmaktadır. İlişkilere dair bilişsel çarpıtmalar ise, bireylerin kişilerarası ilişkilere ve iletişimde oldukları partnerlere dair abartılı, esnekliği sınırlı olan, akılcı ve işlevsel olmayan düşünce yapısını ifade etmek için kullanılmaktadır (DiGuiseppe ve Zee, 1986). Bu çalışmada ise ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar; zihin okuma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve yakınlıktan kaçınma olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır. Zihin okuma, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde

karşılıklı olarak birbirlerinin aklından geçenleri bilmeleri gerektiği inancına dayanmaktadır. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, partnerden ilişkiye uygun ya da karşılanması mümkün olmayacak taleplerin öne çıkmasıdır. Yakınlıktan kaçınma ise kişinin karşıdaki kişiyle kuracağı yakınlığın olumsuz sonuçlanacağına inanarak yakınlık kurmaktan uzak durmasıdır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2004). Birey romantik ilişkiye dair beklentilerinin gerçekleşmediğini gördüğünde hayal kırıklığı yaşamaktadır (Sharp ve Ganong, 2000). Dahası akılcı olmayan inançlar ile ilişki sorunları, iletişim sorunları ve ilişki sorunlarına yönelik olumsuz yüklemeler arasında ilişki gözlemlenmiştir (Eidelson ve Epstein, 1982). Bu deneyimler de ilişki doyumunun ve kalitesinin azalması ile ilişkilidir.

İlişkilerle ilgili inançlarda bazı cinsiyet farklılıkları kaydedilmiştir. Örneğin, Stackert ve Bursik (2003) tarafından yürütülen çalışmada kadınların ‘’anlaşmazlık yıkıcıdır’’ inancına daha yüksek düzeyde; erkeklerin ise ‘’cinsel mükemmeliyetçilik’’e daha fazla inandıkları bulgulanmıştır. Bununla birlikte anlamlı bir cinsiyet farklı gözlenmeyen (Bulgur, 2017; Kaya, 2020; Türküm, 2003), kadınlarda daha fazla (Keser ve Traş, 2019; Kodan, 2013; Pesen ve Çelik, 2019) ya da erkeklerde daha fazla (Kepir ve ark., 2014; Sharp ve Ganong, 2003; Sprecher ve Metts, 1999) olduğunu belirten çalışmalar da var vardır. Romantik ilişkiye dair çarpıtma ve inançlarda kültürün kadın ve erkeklerin birbirlerinden farklılaşarak nasıl düşünmeleri ve davranmaları gerektiğine ilişkin beklentilerinin önemli etkisi olduğu düşünülmektedir (Günay ve Bener, 2011; Sezgin, 2015).

Literatürde yaş arttıkça akılcı olmayan ilişki inançlarının azaldığı görülmektedir (Sarı, 2008). Yaş arttıkça edinilen romantik ilişki deneyimleri, bireylerin akılcı olan ilişki inançları geliştirmesine destek olmaktadır. İlişki deneyimleri daha işlevsel noktadan bireylerin beklentilerini ve düşüncelerini şekillendirme becerisi geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Demirtaş-Zorbaz ve ark., 2015). Literatürde romantik ilişki inançları ile yaş faktörü arasında anlamlı bir ilişki bulunmayan çalışmalara da rastlanmaktadır (Bilge ve Arslan, 1999; Hamamcı, 2005; Özkan, 2016). Literatürde ilişki inançları ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki de incelenmektedir. Savaş (2021)’in çalışmasında yüksek öğrenim düzeyinde olan bireylerin akılcı olmayan ilişki inançlarının daha az olduğu görülmektedir. Öte yandan, ilişkilerdeki inanç ve çarpıtmaların eğitim düzeyine göre

herhangi bir farklılık göstermediğini ortaya koyan çalışmalar da vardır (Kaya, 2020; Pesen ve Çelik, 2019; Yurtal, 2001).

Literatüre bakıldığında akılcı olmayan inançların çiftlerin uyumunu ve doyumunu olumsuz etkilerken, akılcı olan inançların olumlu şekilde etkilediği dikkat çekmektedir (Beck, 1976; Ellis, 1986; Ellis ve Harper, 1975; Epstein, 1982). Partnerlerden biri veya her ikisinde bu inançların ya da bilişsel çarpıtmaların varlığı, romantik ilişki ile ilgili problemlerin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (DiGuiseppe ve Zee, 1986; Dryden, 1985; Ellis ve ark., 1989). Baucom ve arkadaşları (1989) da romantik ilişkilerle ilişkili sorunlarda seçici dikkat, kişisel atıflar, gerçek dışı beklentiler, katı varsayımlar ve yüksek standartlara yönelik inançların rolünü vurgulamaktadır. Partnerlerin iletişim kurmadan birbirlerinin ihtiyaçlarını anlayabileceği inancı ilişkide memnuniyetsizliğe sebep olabilmektedir (Eidelson ve Epstein, 1982). Ayrıca, ‘’eşler değişmez, anlaşmazlık yıkıcıdır, cinsel mükemmellik’’ gibi ilişki özelindeki uyumsuz inançların da ilişki ve iletişim kalitesinin daha düşük olması ile ilişkilidir (Metts ve Cupach, 1990; Möller ve Von Zyl, 1991). Akılcı olmayan inançları yüksek olan partnerlerin ilişkilerini sonlandırma isteklerinin (Epstein ve Eidelson, 1982); iletişim problemlerinin ve olumsuz problem çözme stratejilerinin daha fazla olduğu kaydedilmiştir (Knee, 1998). Erok (2013) tarafından yürütülen çalışmada "yakınlıktan kaçınma" ve "zihin okuma" inançları ile evlilikte çatışma yaşama sıklığı pozitif ilişkili bulunmuştur. Çakmak Tolan’ın (2015) yürüttüğü çalışmada "cinsiyetler farklıdır", "eşler değişemez" ve "anlaşmazlık yıkıcıdır" inançları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu belirtilmiştir. Problem çözme stilleri, öncelikli olarak evlilik doyumunu yordamakta iken ikinci sırada ise bu uyumu akılcı olmayan ilişki inançlarının yordadığı gözlemlenmiştir (Nurdan, 2005). Saraç ve arkadaşlarının (2015) araştırmasında "aşırı beklentiler", "farklı düşünmek", "cinsiyet farklılıkları" inançlarının ilişkiden alınan doyum seviyesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Saraç ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında ilişki doyumu ile negatif ilişkisi olan ilk inancın ‘’farklı düşünmek’’ olduğu bulunmuştur. Bireylerin romantik partneriyle benzer fikirde olması gerektiğine dair beklentileri ilişki doyumunu azaltmaktadır. Güven’in (2005) evlilik doyumu ile ilgili yürüttüğü araştırmada evlilik doyumunu ilk sırada sorun çözme becerileri etkilerken ikinci sırada ise akılcı olmayan inançların etkilediği bulunmuştur. Bir çalışmada ise bilişsel çarpıtmaların çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi açıkladığı bulgulanmıştır

(Yıldırım, 2017). Ayrıca, akılcı olmayan inançların ilişki doyumunu, uyumunu ve kalitesini etkileyebilecek diğer değişkenlerle ilişkisine yönelik de araştırmalar yapılmıştır. Bradbury ve Fincham (1990) olumsuz problem çözme stratejileri ile ilişki inançlarının pozitif ilişkisini bulurken, Christian ve arkadaşları (1994) olumlu problem çözme stratejileri ile ilişki inançlarının negatif ilişkisini bulmuştur.

İlişki kalitesi ve doyumunda büyük bir rolü olan ilişkiye dair çarpıtmaların, oluştuğu ve tetiklendiği yeri anlamak önemli görünmektedir. Kişinin kendisi, partneri ve ilişkisine yönelik inançları büyük oranda erken dönemdeki deneyimlerden etkilenebilmektedir. Beck'e (1995) göre, çocukluk çağı travmaları erken gelişim dönemindeki şekillenen inançları, tutumları, algılamaları olumsuz etkilemektedir ve işlevsiz, akılcı olmayan, katı inançların gelişmesine sebep olmaktadır. Yapılan çalışmalar da bu açıklamaları desteklemektedir. Örneğin, çocukluktaki cinsel istismar ile bilişsel çarpıtmaların ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Briere ve Runtz, 1987; Owen ve Chard, 2001). Bu sonuçlar çocukluk döneminde yaşanılan istismar, ihmal gibi olumsuz yaşantılarla, bireylerin çevresindekilere ve dünyaya dair inançları arasındaki ilişkiyi de ortaya koymaktadır (Briere ve Runtz, 1987; Çakır ve ark., 2014; Lumley ve Harkness, 2007; Owens ve Chard, 2001). İstismar mağduru olan çocukların diğer insanlara güvenmekte problem yaşadığı, insanlarla iletişime geçmekte zorlandığı ve diğer insanların düşüncelerini daha düşmanca değerlendirdiği bulunmuştur (Polat, 2001). Bu bağlamdan bakıldığında, çocukluk dönemi travma yaşantıları bireylerin kendilerine, başkasına ve dünyaya dair olumsuz, çarpıtılmış, akılcı ve işlevsel olmayan inançlar geliştirmesine, bu inançlara dayanarak değerlendirmeler yapmasına ve ilişkilerinde daha olumsuz bir tutum sergilemesine yol açabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda çocukluk çağı travmaları ile bilişsel çarpıtma düzeyinin pozitif ilişkili olduğu görülmüştür (Gibb, 2002; Katar, 2020). Gündüz ve Gündoğmuş (2019) çalışmasında ise çocukluk çağı travmaları ile olumsuz otomatik düşünceler, bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif ilişki olduğu belirtilmiştir. Türkoğlu'nun (2013) araştırmasında ise çocukluk çağı travmaları ile akılcı olmayan inançların pozitif ilişkili olduğu bulunmuş, özellikle duygusal istismar ile kuvvetli ilişki gözlemlenmiştir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda çocukluk dönemindeki travmatik yaşantıların ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların gelişiminde rol oynadığı düşünülmektedir. Bu çarpıtmaların da ilişkilerdeki uyumsuz tepkileri tetiklemesi mümkündür.

2.4. Çatışma Çözme Stilleri

Deutsch (1994) çatışmayı hem yapıcı hem yıkıcı olabilecek etkiye sahip ve kişilerarası ilişkilerin bir ögesi olarak değerlendirmiştir. Yapıcı olarak bakıldığında, öğretici ve geliştirici olabilirken yıkıcı olarak bakıldığında ise kişilere zarar verici olabilir. Bireylerin çatışmayı ele alma stilleri, çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı etkisini belirlemektedir. Barki ve Hartwick'a (2004) göre çatışma, bireylerin hedeflerine ulaşmasındaki engellenme ve uyuşmazlıkların yaşanması sonucunda olumsuz tepkilerin oluştuğu bir durumdur. Çatışmalar ihtiyaçlardan, uyumsuzluklardan ve olumsuz tepkilerden kaynaklanabilmektedir. Literatürde, yaşanılan çatışmalara yönelik geliştirilen üç tür temel çatışma çözme stili işbirlikçi/yapıcı, hükmedici ve kaçınmacı stratejilerdir (Öner, 1999). İşbirlikçi/yapıcı stratejiler çatışmanın iki tarafının da yararına olabilecek şekilde karşılıklı yüzleşmeyi ve yapıcı tartışmalara girilmesini ifade etmektedir (Karip, 2013). Buna ortak karara ulaşabilmek için çözüm yolları aramak, empati geliştirmek, güven duymak örnek verilebilir. Yıkıcı stratejiler ise zarar veren, sözel ve/veya fiziksel saldırganlık içeren davranışları içermektedir (Schrumpf ve ark., 1997). Kaçınmacı stratejiler kişinin hem kendisinden hem de karşısındaki kişinin ihtiyaçlarına verdiği önem düşük olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Kenara çekilmek, ihmal etmek, ilgilenmemek gibi davranışlar örnek olarak gösterilebilir. Eğer bu strateji çatışmayı daha uygun bir zamanda çözebilmek için gerilimin azalmasına olanak tanımak için kullanılırsa etkili bir çözüm stratejisi olabilmektedir (Karip, 2013).

Literatürde çatışma çözme stilleri genellikle olumlu ve olumsuz olmak üzere kategorize edilmiştir. Bu çalışmada ise ilgili alan yazında, çatışmayı aktif ve yapıcı bir şekilde çözmeyi temsil eden olumlu; aktif ve yıkıcı stili temsil eden olumsuz; pasif ve kaçıngan bir şekilde çatışma çözmeyi temsil eden geri çekilme; pasif, yapıcı ve boyun eğici şekilde çatışma çözmeyi temsil eden boyun eğici olmak üzere toplamda dört stilden bahsedilmektedir (Özen ve ark., 2016). Literatüre göre olumsuz çatışma çözme stili, fiziksel ve sözlü olarak yıkıcı davranışlar içermektedir; olumlu çatışma çözme stili, partnerlerin her bir partnerin ihtiyaçlarına yönelik geçerli ve gelecek vaat eden çözümler geliştirdiği davranışları içermektedir, boyun eğici çatışma çözme stili, sorunu en aza indirmeye çalışmak ve partnerin üzerine odaklanmak gibi davranışları içermektedir, geri

çekilme çatışma çözme stili ise, çatışmaları görmezden gelme gibi davranışları temsil etmektedir (Özen ve ark., 2016).

Kişilerarası ilişkilerde çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı etkisi, çatışmada kullanılan stillerle yakından ilişkilidir (Yücel, 2013). Romantik ilişkilerde, çiftlerin ilişkilerinde karşı karşıya kaldıkları problemleri algılama şekilleri ve çatışmayı çözme önemlidir (Cann ve ark., 2008). Bireyler, çatışmaya olumlu çatışma çözme tarzıyla yaklaşırsa, çiftlerin ilişkileri güçlenebilir ve zenginleşebilir; çiftler birbirlerinin duygularını anlayabilir, birbirlerinin ihtiyaçlarını ve isteklerini tatmin edebilecek ortaklaşa hedefler belirleyebilirler. Çatışma sırasında bağlılığı teşvik eden çatışma çözme stilleri (diğer bir ifadeyle olumlu stiller) ilişkiye dair tatmin düzeyinin daha yüksek olmasında etkilidir. (Lawrence ve Bradburg, 2007). Olumsuz çatışma çözme stilleri ise partnerlerin birbirlerine yönelik saldırılarını, intikam ve güç mücadelelerini aktifleştirdiği için ilişki doyumunun düşmesinde rolü vardır (Lawrence ve Bradburg, 2007). Literatürde de ilişki doyumunun çatışma çözme tarzlarıyla oldukça ilişkili olduğu bulunmuştur (Gottman, 1994a, 1994b, 1998). Holman ve Jarvis'in (2003) hem evli hem bekar çiftleri kapsayan çalışmasında, düşmancıl çatışma çözme stiline sahip olan çiftlerin tutarlı bir şekilde en az ilişki doyumuna, en yüksek eleştiriye, küçümsemeye ve en düşük yatıştırma düzeyine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Onaylayıcı çatışma çözme stiline sahip olanların ise, diğer çatışma tarzlarına kıyasla en yüksek ilişki memnuniyetine, en yüksek düzeyde yatıştırıcıya ve en düşük düzeyde eleştiriye, aşağılamaya sahip oldukları bulunmuştur (Holman ve Jarvis, 2003). Greeff ve Bruyne (2000) bireylerin, işbirlikçi davranışlarla (anlaşmazlıklarla yüzleşme ve çözüm bulmak gibi) işbirlikçi bir çatışma çözme stiline sahip olduklarında evliliklerinden memnun olduklarını belirtmiştir. Öte yandan, işbirlikçi olmayan davranışlarla (bir çatışma durumunda geri çekilme ve pozisyon alamama gibi) çatışma-kaçınma içeren bir tarz, düşük evlilik doyumu ile ilişkilidir. Partnerlerin rekabetçi ve zorlayıcı bir stile sahip olması ise en düşük evlilik memnuniyeti sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Greeff ve Bruyne, 2000).

Pozitif çatışma çözme stilleri ilişki doyumunu olumlu olarak etkilemektedir, olumsuz çatışma çözme stilleri ise ilişki memnuniyetini çatışma konusundan bağımsız olarak düşürmektedir (Akeri ve ark., 2012; Cramer, 2002; Çakmak Tolan, 2015; Luo ve ark., 2010; Malkoç, 2001; Özen, 2006; Sakmar, 2010). Partnerini çatışma sırasında daha

destekleyici veya onaylayıcı olarak algılayan bireyler, ilişkilerinde daha yüksek ilişki doyumu belirtilmektedir (Busby ve Holman,2009; Davidson ve ark., 2009). Aksine, partnerlerini daha talepkar veya düşmanca olarak algılayan bireylerde ise doyum azalmaktadır (Burrus ve Cobb, 2011; Busby ve Holman,2009). Ayrıca, çatışma esnasında sessiz kalma, tartışmayı reddetme ve erteleme gibi davranışları içeren geri çekilme stili ile evlilik doyumu negatif ilişkilidir (Berg-Cross, 2001; Goffman, 1993). Ortak hareket etmenin evlilik doyumu ile yüksek seviyede ilişkili olduğu, rekabetçi tarzın ise düşük seviyede ilişkili olduğu belirtilmiştir (Greef ve De Bruyne, 2000).

Evlilik doyumunu yordayan faktörleri inceleyen çalışmalarda hem akılcı olmayan ilişki inançları hem de işlevsiz çatışma çözme stilleri öne çıkmaktadır (Güven, 2015; Güven ve Sevim, 2007; Nurdan, 2005). Delatorre ve Wagner (2019) tarafından yürütülen çalışmada geri çekilme, doğrulayıcı, düşmanca ve geçiştirme olmak üzere dört tarz incelenmiştir. İlişki doyumunu en çok artıran yaklaşımın doğrulayıcı stil olduğu ve düşmanca yaklaşımın ise ilişki doyumunu azalttığı belirtilmiştir. Ayrıca, çatışma çözme stilleri ilişki doyumu ile güvensiz bağlanma (Gonzalez-Ortega ve ark., 2021), öz şefkat (Tandler ve ark., 2020) ve bilinçli farkındalık (Gesell ve ark., 2020) arasında açıklayıcı role de sahiptir.

Bireylerin çatışmalara yönelik tutumlarında ya da iletişim tarzında, erken dönem deneyimleri rol oynayabilmektedir (Godbout ve ark., 2009). Çocukluk döneminde öğrenilen çatışma çözme stillerinin yetişkinlikte de devam ettiği ifade edilmektedir (Jonhson ve Jonhson, 1995). Bu bağlamda çocukluk dönemi örseleyici yaşantıların hem ilişkideki çatışma sıklığı hem de çatışma çözme stilleri üzerinde olumsuz etkisinin olması mümkündür. Bunu destekler şekilde cinsel istismar mağduru kadınların romantik ilişkilerinde cinsel istismar deneyimi olmayanlara göre daha fazla çatışma riski altında olduğu gözlemlenmiştir (Godbout ve ark., 2009). Ayrıca bu bireyler ilişkilerinde acı, öfke, sosyal çekilme, hayal kırıklığı ve tatminsizlik (Reid ve ark., 1995), kızgınlık veya güçsüzlük (Harway ve Faulk, 2005) gibi sorunları da bildirmektedirler ve bu problemler aslında potansiyel çatışma faktörleri olabilmektedir. İstismar ve ihmal yaşantıları bireylerin duygularını ifade etmekte problem yaşamasına ve duygusal olarak kendini geri çekmesine sebep olabilmektedir. (Whisman, 2006). Aynı bireylerde güven duygusunu zedelemekte, çocuklukta yaşadıkları istismar ve ihmalin etkisiyle yakın ilişki içinde

oldukları kişileri güvenilemez olarak algılamalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla ilişkilerinde kendilerini korumaya yönelik bir tepkisellik ortaya koyabilmektedirler (Wells, 2016). Bu çerçeveden bakıldığında çocukluk çağı travma yaşantıları bireylerin yetişkinlikte herhangi bir çatışma esnasında kendilerini kapatmalarına, geri çekilmelerine ya da tepkisel davranışlar göstermelerine neden olabilmektedir. Çocuklukta duygusal istismara maruz bırakılan bireylerin, kişilerarası ilişkilerinde duygusal bağımlılık, aşırı itaat ya da pasiflik yaşadıkları belirtilmektedir (Jantz ve McMurray, 2009). Bu durum ise çatışma esnasında boyun eğme ve geri çekilme stillerini kullanmaları ile açıklanabilir. Öte yandan, Misotten ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada ise çocuklukta olumlu aile yaşantılarının varlığı yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerinde yapıcı çatışma çözme stillerinin kullanılmasında etkili olduğu ifade edilmiştir.

Özetle, çocukluk çağı travmaları çeşitli bireysel sorunlara neden olduğu kadar, bireylerin ileride kurduğu yakın ilişkilerde de etkili olabilmektedir. Yetişkin bireylerin hayatlarında önemli bir konumda olan romantik ilişkilerin kalitesini etkileyen çatışma çözme stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların bu yaşantılardan ne şekilde etkilendiği ise henüz cevap bulamamıştır. Bu çalışma hem yurt içi hem de yurt dışı alanyazında, bu bağlamda, yeni bir tasarı sunma imkanı bulundurmaktadır. Araştırmanın amacı, romantik ilişki yaşayan bireylerde çocukluk travmaları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve çatışma çözme stillerinin rolünün incelenmesidir.

BÖLÜM 3.YÖNTEM

3.1. Örneklem

Bu araştırma, yaş aralığı 18-50 (*Ort* = 26.19, *SS* = 4.65) arasında değişen, en az 6 aydır bir romantik ilişkisi olan, 490 kadın (%100) kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Farklı şehirlerden araştırmaya katılan gönüllü kişilere kartopu tekniği sayesinde ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında 3 kişi (%0.6) ortaokul, 11 kişi (%2.2) lise, 269'u (%54.9) lisans, 207'si (%42.2) lisansüstü eğitim derecesine sahiptir. Katılımcıların 139'u (%28.4) öğrenci, 242'si (%49.4) çalışmakta, 190'u ise (%22.2) çalışmamaktadır. Sosyoekonomik düzey bakımından katılımcıların 78'i (%15.9) kendilerini düşük, 379'u orta (%77.2), ve 34'ü (%6.9) yüksek düzey olarak tanımlamıştır. Medeni durumlarına göre araştırmaya katılanların 306'sı (%62.4) bekarken, 184'i (%37.6) evlidir. Katılımcıların 436'sı (%89) çocuk sahibi değilken; 54'ü (%11) çocuk sahibidir. Katılımcıların %37.6'sı (*n* = 184) eşiyle, %4.1'i (*n* = 20) romantik partneriyle, %13.5'i (*n* = 66) tek başına yaşarken; %44.9'u (*n* = 220) ailesiyle yaşamaktadır. Katılımcıların romantik partnerlerinin eğitim düzeyi bakımından %0.2'si (*n* = 1) ilkokul ve altı, %1.2'si (*n* = 6) ortaokul, %11.4'ü (*n* = 56) lise, %69.4'ü (*n* = 340) lisans, %17.8'u (*n* = 87) lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir.

Araştırmaya katılanların psikolojik/psikiyatrik yardım geçmişine bakıldığında %39.4'ü (*n* = 193) daha önce psikolojik/psikiyatrik bir yardım almışken, %60.6'sı (*n* = 297) almamıştır. Yardım alan katılımcıların şikayetlerine bakıldığında en çok anksiyete ve depresif bozukluk belirttikleri görülmüştür. Bunlar dışında öfke problemi, dikkat bozukluğu ya da kişilerarası ilişkilerdeki problemler gibi diğer şikayetler de belirtilmiştir. Bu katılımcıların aldıkları yardım/tedavi türlerine bakıldığında, %15.5'i (*n* = 76) psikoterapiye, %10.8'i (*n* = 53) ilaca, %11.4'ü (*n* = 56) psikoterapi ve ilaca, %.1.4'ü (*n*= 7) ise diğer yardım/tedavi türlerine başvurmuştur. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1 ve 2'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kadın (*n*= 490)				
Değişkenler	***N***	***Ort.***	***SS***	***%***
Yaş	26.19	4.65		
Eğitim Durumu				
Ortaokul Mezunu		3		0.6
Lise Mezunu		11		2.2
Lisans Mezunu/Öğrencisi		269		54.9
Lisansüstü		207		42.2
Çalışma Durumu				
Çalışıyor		242		49.4
Çalışmıyor		109		22.2
Öğrenci		139		28.4
SED				
Düşük		77		15.7
Orta		379		77.3
Yüksek		34		6.9
Medeni Durum				
Evli		184		37.6
Bekar		306		62.4
Yaşama Durumu				
Aile		220		44.9
Eş		184		37.6
Romantik Partner		20		4.1
Yalnız		66		13.5

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (devam)

Kadın (n= 490)		
Değişkenler	N	Ort.
Çocuk Sahibi Olma Durumu/Ebeveynlik Durumu		
Evet	54	11
Hayır	436	89
Yardım Geçmişi		
Evet	193	39.4
Hayır	297	60.6
Romantik Partner Eğitim		
İlkokul ve altı	1	0.2
Ortaokul mezunu	6	1.2
Lise mezunu	56	11.4
Lisans mezunu/öğrencisi	341	69.4
Lisansüstü		
Yardım Türü		
Psikoterapi	76	15.5
İlaç	53	10.8
Psikoterapi ve İlaç	56	11.4
Diğer	7	1.4

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri; Bilgilendirilmiş Onam Formu (EK 1) Demografik Bilgi Formu (EK 2), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (EK 3), Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği (EK 4), İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (EK 5), İlişki İstikrarı Ölçeği'nin İlişki Doyumu Alt Boyutu (EK 6) kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin betimleyici istatistik bilgileri Tablo 3'de sunulmuştur.

3.2.1. Demografik bilgi formu

Bu form, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır ve çalışmanın amacı doğrultusunda, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzeyi, çalışma durumu, kiminle yaşadığı, psikiyatrik tanı alma durumu, romantik ilişki süresi/ evlilik yılı, partnerinin eğitim durumu, ilaç ve/veya psikoterapi destek geçmişi gibi demografik bilgileri içermektedir.

3.2.2. Çocukluk çağı travmaları ölçeği (ÇÇTÖ)

Çocukluk dönemindeki örselenme yaşantılarını ölçmek amacıyla hazırlanan ölçeğin duygusal, fiziksel ve cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır (Bernstein ve ark., 1994). Ölçek maddeleri 5'li Likert tipinde (1=Hiç Katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) değerlendirilmekte ve ölçekten alınan yüksek puanlar artan örselenme yaşantısı sıklığını işaret etmektedir. Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışması sonucunda, Cronbach Alpha katsayısı .79 (fiziksel ihmal) ve .94 (fiziksel ve duygusal istismar) arasında bulunmuştur ve yüksek olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlamasının faktör analizi sonucunda duygusal, fiziksel ve cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal ve aşırı koruma-kontrol olmak üzere 6 alt boyut belirlenmiştir (Şar ve ark., 2020). Bu boyutların güvenirlikleri, cinsel istismarda .90, fiziksel istismarda .81, duygusal ihmalde .89, duygusal istismarda .88, fiziksel ihmalde .77, aşırı koruma-kontrolde ise .84 olarak bulunmuştur. Bu değer toplam ölçek için .87 olarak bulunmuştur (Şar ve ark., 2020). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri; ölçeğin bütününde .92, Fiziksel İstismarda .86, Fiziksel İhmalde .77, Cinsel İstismarda.91, Duygusal İhmalde .88, Duygusal İstismarda .78, Aşırı Koruma ve Kontrolde .84 olarak bulunmuştur.

3.2.3. Romantik ilişkilerde çatışma çözüm stilleri ölçeği (ÇÇSÖ)

Özen ve arkadaşları (2016) tarafından çatışma çözmeye yönelik tepkileri değerlendirmek amacıyla geliştirilen bu ölçeğin olumsuz, olumlu, boyun eğici ve geri çekilme çatışma çözme stili olmak üzere 4 alt boyutu bulunmaktadır ve 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 6'lı Likert tipinde (1= Hiç Katılmıyorum, 6=Çok Katılıyorum) değerlendirilmektedir. Alt boyutlardan alınan yüksek puanlar alt boyuta ait çatışma çözme stili ile ilişkilendirilen davranışların sıklığına işaret etmektedir. Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda; olumsuz stil için Cronbach Alpha katsayısı .81, olumlu stil için .77, geri çekilme stili için .75 ve boyun eğme stili için ise .80 şeklinde bulunmuştur. (Özen ve ark., 2016). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri; Olumsuz Stilde .80, Olumlu Stilde .73, Geri Çekilme Stilinde .78, Boyun Eğme Stilinde .79 olarak bulunmuştur.

3.2.4. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği (İBÇÖ)

İlişkilerdeki bilişsel çarpıtmaları ölçmek amacıyla hazırlanan ölçekte 19 soru maddesi bulunmaktadır ve ölçekte yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma olmak üzere 3 alt boyutu bulunmaktadır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2004). Ölçek 5'li Likert tipinde (1=Hiç Katılmıyorum, 5=Tamamen Katılıyorum) değerlendirilmektedir ve ölçekten alınan yüksek puanlar, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara sahip olma düzeyinin yükseldiğini göstermektedir. Bu ölçeğin güvenirlik çalışması sonucunda; yakınlıktan kaçınmanın Cronbach Alpha kat sayısı .73, gerçekçi olmayan ilişki beklentisinin .66 ve zihin okumanın ise .43 olarak bulunmuştur. Toplam ölçeğin ise .67 olarak hesaplanmış, test-tekrar-test güvenirliği ise .74 olarak hesaplanmıştır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2004). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik değerleri; ölçeğin bütününde .85, Yakınlıktan Kaçınmada .84, Zihin Okumada .66, Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisinde ise .78 olarak bulunmuştur.

3.2.5. İlişki istikrarı ölçeği' nin (İİÖ) ilişki doyumu (İD) alt boyutu

Rusbult ve arkadaşları (1998) tarafından, romantik ilişkide bağlılık düzeyi ve bağımlılık temellerini (memnuniyet seviyesi, alternatiflerin kalitesi ve yatırım boyutu) ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçekte 25 madde bulunmaktadır. Ölçekte ilişki doyumu, ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve bağlanım olmak üzere 4 alt boyutu bulunmaktadır. Bu çalışma için ölçeğin 6 soru içeren İlişki Doyumu alt boyutu kullanılacaktır. Bu boyutun iç tutarlılığı .92 ile .95 arasında bulunmuştur (Rusbult ve ark.,

1998). Ölçeğin Türkçeye uyarlamasını Büyükşahin ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmış ve ilişki doyumu alt boyutunun iç tutarlılık değeri .90 olarak hesaplanmıştır. 6 sorudan oluşan bu alt boyuttaki ilk sorunun içeriğinde 5 alt madde bulunmaktadır ve bu 5 alt madde 4'lü Likert tipinde (1=Tamamıyla Yanlış, 4=Tamamıyla Doğru) değerlendirilirken; geriye kalan 5 soru ise 9'lu Likert tipinde (1=Tamamen Yanlış, 9=Tamamen Doğru) değerlendirilmektedir ve alınan yüksek puanlar ilişki doyumunun yükseldiğine işaret etmektedir. (Büyükşahin ve ark. 2005). Bu çalışmada ise ölçeğin güvenirlik değeri .92 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Ölçeklerin Betimsel Özellikleri

Ölçekler	*N*	*Ort.*	*SS*	En Düşük ve En Yüksek Değerler	Cronbach Alpha
ÇÇTÖ					
Fiziksel İstismar	490	6.27	3.25	5-25	.86
Fiziksel İhmal	490	6.94	2.94	5-21	.77
Cinsel İstismar	490	7.77	5.19	5-25	.91
Duygusal İhmal	490	10.77	4.78	5-25	.88
Duygusal İstismar	490	8.47	4.05	5-25	.78
Aşırı Koruma	490	11.02	4.94	5-25	.84
Toplam	490	51.25	17.68	30-126	.92
ÇÇSÖ					
Olumsuz	490	16.91	6.67	7-42	.80
Olumlu	490	27.36	5.20	9-36	.73
Geri Çekilme	490	20.77	7.01	6-36	.78
Boyun Eğme	490	19.31	6.32	6-36	.79
İBÇÖ					
Yakınlıktan Kaçınma	490	19.16	6.54	8-40	.84
Zihin Okuma	490	9.19	2.67	3-15	.66
Gerçekci Olmayan İlişki Beklentisi	490	20.47	6.16	8-39	.78
Toplam	490	48.81	11.78	20-94	.85
İlişki Doyumu	490	38.40	7.23	13-45	.92

Not: ÇÇTÖ = Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, ÇÇSÖ= Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, İBÇÖ = İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği

3.3.İşlem

Bu çalışma için ilk adımda Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'nun onayını alınmıştır. Onayın ardından çalışmada kullanılan ölçme araçları, gönüllü katılımcılara çevrimiçi kaynaklarla (Google survey, e-posta, sosyal medya grupları vb) ulaştırılmıştır. Çalışmanın amacı ve kapsamı, gizlilik, gönüllülük bilgisi uygulama öncesinde katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu aracılığıyla iletilmiştir. Öz bildirim ölçeklerinin katılımcılar tarafından doldurulmasının yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

3.4.Verilerin Analizi

Tüm veriler SPSS IB 23 programında analiz edilmiştir. İlk olarak katılımcıların demografik özellik dağılımı, ardından ilgili ölçeklere ve ölçeklerin alt boyutlarına ait ortalama, standart sapma, en düşük ve yüksek değerler ile Cronbach's Alpha değerleri elde edilmiştir. Ardından araştırmadaki değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini görebilmek için Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Grup farklılıklarını analiz edebilmek için, Bağımsız örneklem T testi; bağımlı değişkenin yordayıcılarını saptamak için hiyerarşik regresyon analizi ve Hayes Process eklentisi ile aracılık analizleri uygulanmıştır.

BÖLÜM 4.BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1.Bulgular

4.1.1. Araştırmanın değişkenleri arasındaki korelasyon analizi sonuçları

Araştırmada kullanılan Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin (ÇÇTÖ) alt boyutları Fiziksel, Duygusal ve Cinsel İstismar, Fiziksel ve Duygusal İhmal, Aşırı Koruma ve Kontrol; Çatışma Çözme Stilleri Ölçeğinin (ÇÇSÖ) alt boyutları Olumlu, Olumsuz, Boyun Eğme ve Geri Çekilme Çatışma Çözme; İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği (İBÇÖ) ile İlişki İstikrarı Ölçeğinin İlişki Doyumu alt boyutu arasındaki ilişkiler için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Bu analize dair bulgular Tablo 4'te detaylı olarak verilmiş; çalışma örnekleminin geniş olması dikkate alınarak korelasyon katsayısı .15 ve üzeri olan değerler anlamlı olarak yorumlanmıştır.

İlk olarak Çocukluk Çağı Travma Ölçeği toplam puanının diğer değişkenlerle ilişkisine bakıldığında Olumsuz Stil (r = .22, p < .001), Boyun Eğme (r = .16, p < .001) ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma (r = .35, p < .001) ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. İlişki Doyumu (r = -.16, p < .001) ile negatif yönde ilişkili olduğu da gözlenmiştir.

Fiziksel İstismar alt boyutunun, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeyi (r = .25, p < .001) ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Ölçeğin diğer bir alt boyutu olan Fiziksel İhmalin, Olumlu Stil (r = -.15, p < .01) ile negatif yönde ilişki olduğu da görülmüştür. Duygusal İhmalin, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma (r = .24, p < .001) ile pozitif yönde ilişkili olduğu, aynı zamanda Olumlu Stil (r = -.15, p < .01) ve İlişki Doyumu (r = -.20, p < .001) ile negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal İstismarın, Olumsuz Stil (r = .26, p < .001) ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeyi (r = .30, p < .001) ile pozitif yönde ilişki olduğu görülürken İlişki Doyumu (r = -.16, p < .001) ile negatif ilişkili olduğu saptanmıştır. Cinsel İstismar, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma (r = .19, p < .001) ile pozitif ilişkide olduğu sonucu elde edilmiştir. Aşırı Koruma ve Kontrolün, Olumsuz Stil (r = .17, p < .001), Boyun Eğme (r = .16, p < .001), İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeyi (r = .30, p < .001) ile pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılırken, İlişki Doyumu (r = -.17, p < .001) ile negatif yönde ilişkili

olduğu saptanmıştır.

Çatışma Çözme Stilleri Ölçeğinin diğer değişkenlerle olan ilişkisi incelendiğinde, Olumlu Stilin İlişki Doyumu (r = .28, p < .001) ile pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Olumsuz Stilin ise, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma düzeyi (r = .50, p < .001) ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülürken, İlişki Doyumu (r = -.22, p < .001) ile ise negatif ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Ölçeğin diğer bir alt boyutu Boyun Eğme ise İlişkilerle İlgili Toplam Bilişsel Çarpıtma (r = .36, p < .001) ile pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeğinin toplamının diğer değişkenlerle olan ilişkisine bakıldığında, İlişki Doyumu (r = -.19, p < .001) ile negatif yönde ilişkili olduğu sonucu görülmüştür.

Tablo 4. Değişkenler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**
1	1												
2	.28***	1											
3	.57***	.37***	1										
4	.44***	.53***	.64***	1									
5	.23***	.28***	.23***	.29***	1								
6	.29***	.36***	.57***	.59***	.19***	1							
7	.62***	.64***	.81***	.82***	.57***	.74***	1						
8	-.15***	-.10*	-.15**	-.11*	.01	-.11*	-.14**	1					
9	.13**	.23***	.12*	.26***	.06	.17***	.22***	-.22***	1				
10	.06	.12**	.09*	.09*	.11*	.16***	.16***	.02	.04	1			
11	.07	.10*	.05	.09	.08	.04	.10*	-.07	.05	.40***	1		
12	.20***	.25***	.24***	.30***	.19***	.30***	.35***	-.07	.50**	.36***	.10	1	
13	-.14**	-.01	-.20***	-.16***	.01	-.17***	-.16***	.28***	-.22***	-.09*	.00	-.19***	1

Not: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; 1 = ÇÇTÖ Fiziksel İhmal, 2 = ÇÇTÖ Fiziksel İstismar 3 = ÇÇTÖ Duygusal İhmal, 4 = ÇÇTÖ Duygusal İstismar 5 = ÇÇTÖ Cinsel İstismar, 6 = ÇÇTÖ Aşırı Koruma ve Kontrol 7 = ÇÇTÖ Toplam, 8= ÇÇSÖ Olumlu, 9 = ÇÇSÖ Olumsuz, 10 = ÇÇSÖ Boyun Eğme 11 = ÇÇSÖ Geri Çekilme, 12 = İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, 13 = İlişki Doyumu

4.1.2.Araştırma değişkenlerindeki farklılıkların demografik özelliklere göre incelenmesi

Araştırmada yer alan değişkenlerin (çocukluk çağı travma düzeyleri, çatışma çözme stilleri, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri ve ilişki doyumu düzeyleri) katılımcıların demografik özelliklerine (medeni durum ve psikiyatrik yardım geçmişi) göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizleri uygulanmıştır. Grup karşılaştırmaları için medeni durum evli ve bekar şeklinde olmak üzere gruplandırılmıştır. Psikiyatrik yardım geçmişi ise yardım geçmişi olan ve olmayan şeklinde gruplandırılmıştır. Gruplara yönelik detaylı bilgi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Demografik Özelliklere Ait Gruplar

Değişkenler	***N***	***%***
Medeni Durum		
Evli	184	37.6
Bekar	306	62.4
Yardım Arama Geçmişi		
Var	193	39.4
Yok	297	60.6

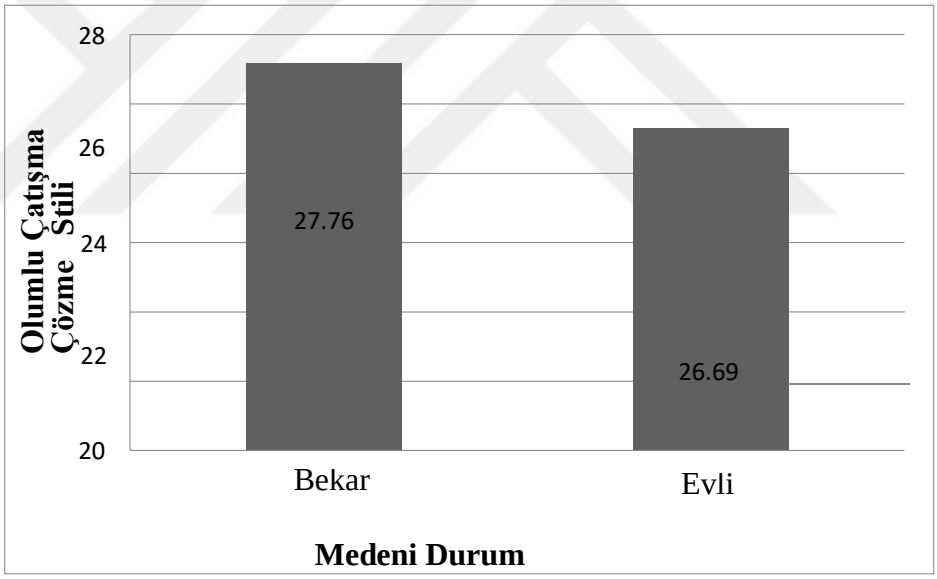
4.1.2.1. Araştırma değişkenlerinin medeni duruma göre karşılaştırılması

Öncelikle toplam travma düzeyinin, travma alt boyutlarının, çatışma çözme stillerinin, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin ve ilişki doyumunun katılımcılarda medeni duruma göre nasıl farklılaştığı bağımsız örneklem t-testi analizleri ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına dair detaylı bilgi Tablo 5'te sunulmuştur.

Sonuçlara göre, katılımcıların ÇÇTÖ ile elde edilen toplam travma düzeyi [$t(488) = --0.94$, $p > .05$], alt boyutlarından Fiziksel İhmal [$t(488) = -0.52$, $p > .05$], Fiziksel İstismar [$t(488) = -0.04$, $p > .05$], Duygusal İhmal [$t(488) = 1.90$, $p > .05$], Duygusal İstismar [$t(488) = -0.00$, $p > .05$], Cinsel İstismar [$t(488) = 1.53$, $p > .05$] ve Koruma-Kontrol [$t(488) = 0.26$, $p > .05$] medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Ayrıca, İBÇÖ toplam puanında [$t(488) =$

0.68, $p > .05$] ve ilişki doyumu düzeyinde [$t(488) = 1.55$, $p > .05$] da anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

Çatışma Çözme Stillerinin medeni duruma göre farklılaşması incelendiğinde, Olumsuz Stil[$t(488) = -0.45$, $p > .05$], Boyun Eğme [$t(488) = -0.94$, $p > .05$] ve Geri Çekilme [$t(488) = -1.90$, $p > .05$] medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Öte yandan, Olumlu Stil [$t(488) = 2.20$, $p < .05$] anlamlı olarak farklılaşmakta, bekâr katılımcılar (*Ort.* = 27.76, *SS* = 5.14) evli katılımcılara (*Ort.* = 26.69, *SS* = 527) kıyasla daha fazla Olumlu çatışma çözme tarzını kullanmaktadır.

Şekil 1. Medeni Duruma Göre Olumlu Çatışma Çözme Stili Ortalamaları

Tablo 6. Araştırma Değişkenlerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	Evli		**Bekar**		
Değişkenler	***Ort.***	***SS***	***Ort.***	***SS***	***T***
ÇÇTÖ Toplam	50.28	17.70	51.83	17.67	-0.94
Fiziksel İstismar	6.28	3.28	6.26	3.23	-0.04
Fiziksel İhmal	7.03	3.08	6.89	2.87	-0.52
Duygusal İstismar	8.47	4.17	8.47	3.98	-0.00
Duygusal İhmal	10.24	4.52	11.09	4.92	1.90
Cinsel İstismar	7.30	4.56	8.04	5.53	1.53
Aşırı Koruma-Kontrol	10.95	4.82	11.07	5.02	0.26
ÇÇSÖ					
Olumlu Tarz	26.70	5.28	27.76	5.13	2.20*
Olumsuz Tarz	17.09	6.40	16.81	6.85	-0.45
Boyun Eğme	19.66	6.21	19.11	6.40	-0.94
Geri Çekilme	21.54	7.04	20.30	6.97	-1.90
İBÇÖ Toplam	48.35	11.72	49.09	11.83	0.68
İlişki Doyumu	37.76	7.56	38.80	7.02	1.55

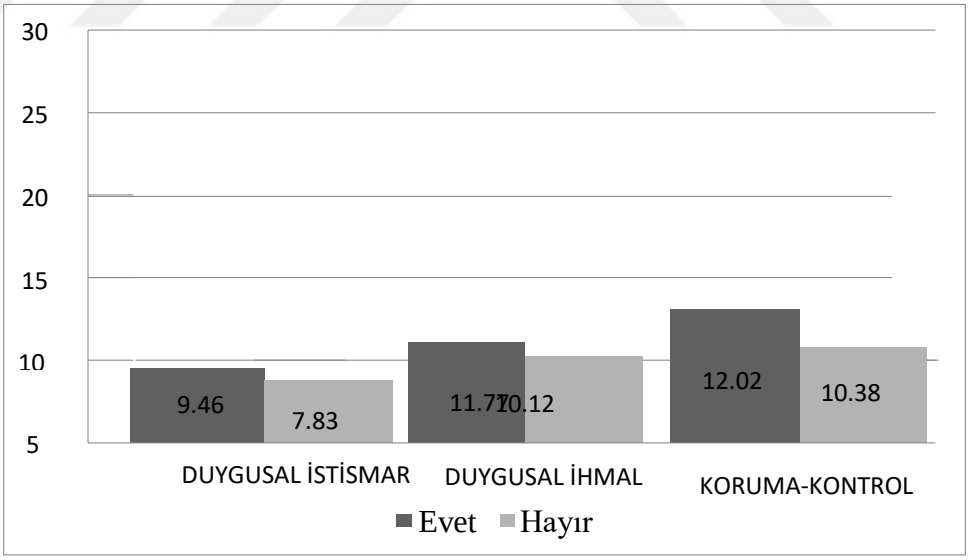
Not: ÇÇTÖ = Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, İBÇÖ = İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, ÇÇSÖ = Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, İD = İlişki Doyumu; * p <.05

4.1.2.2. Araştırma değişkenlerinin yardım geçmişi durumuna göre karşılaştırılması

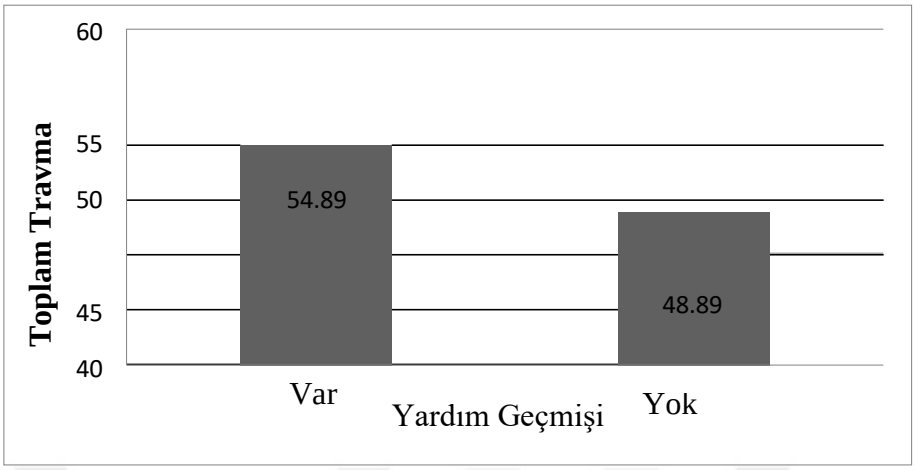
Katılımcılarda travma düzeyinin, travma alt boyutlarının, çatışma çözme stillerinin, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin ve ilişki doyumunun psikolojik ya da psikiyatrik bir yardım arama geçmişine göre nasıl farklılaştığı bağımsız örneklem t-testi analizleri ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına dair detaylı bilgi Tablo 6'da sunulmuştur.

Elde edilen sonuçlarda, katılımcıların ÇÇTÖ ile elde edilen toplam travma düzeyi puanları yardım geçmişi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, [t(488) = -3.71, p < .001]. Buna göre, geçmişte ya da günümüzde herhangi bir yardım geçmişi olanların (*Ort.* =

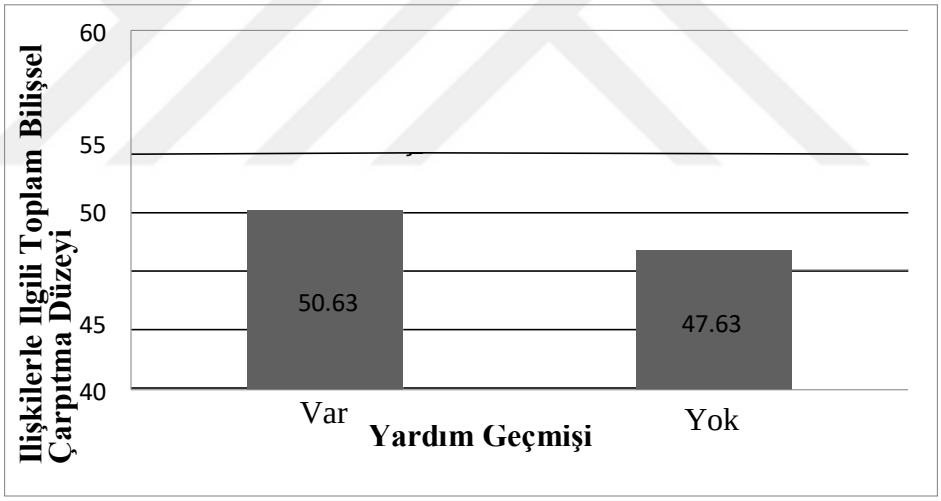
54.89 *SS* = 19.16) yaşamış olduğu travma düzeyi, yardım geçmişi olmayanlara (*Ort.* = 48.89 *SS* = 16.25) göre daha yüksektir. Öte yandan, alt boyutlardan Fiziksel İhmal [$t(488) = -0.35$, $p > .05$], Fiziksel İstismar [$t(488) = -0.60$, $p > .05$], Cinsel İstismar [$t(488) = -1.66$, $p > .05$] yardım geçmişi durumuna göre farklılaşmamaktadır. Ancak Duygusal İhmal [$t(488) = -3.77$, $p < .001$], Duygusal İstismar [$t(488) = -4.43$, $p < .001$] ve Koruma-Kontrol [$t(488) = -3.65$, $p < .001$] anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, yardım arama geçmişi olan katılımcılar (*Ort.* = 11.77, *SS* = 5.17), olmayanlara (*Ort.* = 10.12, *SS* = 4.41) göre daha fazla duygusal ihmal yaşantısına sahiptir. Benzer şekilde yardım arama geçmişi olan katılımcılar (*Ort.* = 9.46, *SS* = 4.33), olmayanlara göre (*Ort.* = 7.83, *SS* = 3.72) daha fazla duygusal istismar yaşantısı belirtmiştir. Son olarak, yardım geçmişine sahip olanlar (*Ort.* = 12.02, *SS* = 5.36), hiç yardım arayışında bulunmayanlara (*Ort.* = 10.38, *SS* = 4.54), göre, daha yüksek düzeyde aşırı korunma ve kontrol deneyimi rapor etmişlerdir.

Şekil 2. Yardım Geçmişine Göre Duygusal İstismar, Duygusal İhmal ve Aşırı Koruma Kontrol Boyutlarının Ortalamaları

Şekil 3. Yardım Geçmişine Göre Toplam Travma Ortalamaları

Şekil 4.Yardım Geçmişine Göre İlişkilerle İlgili Toplam Bilişsel Çarpıtma Ortalamaları

Tablo 7. Araştırma Değişkenlerinin Yardım Geçmişine Göre Karşılaştırılması

	Yardım Geçmişi Var		Yardım Geçmişi Yok		
Değişkenler	***Ort.***	***SS***	***Ort.***	***SS***	***T***
ÇÇTÖ Toplam	54.89	19.16	48.89	16.25	-3.71**
Fiziksel İstismar	6.38	3.30	6.20	3.22	-0.60
Fiziksel İhmal	7.00	3.30	6.90	2.69	-0.35
Duygusal İstismar	9.46	4.33	7.83	3.72	-4.43**
Duygusal İhmal	11.77	5.17	10.12	4.41	-3.77**
Cinsel İstismar	8.25	5.60	7.45	4.89	-1.66
Aşırı Koruma-Kontrol	12.02	5.36	10.38	4.54	-3.65**
Olumlu Tarz	27.78	5.39	27.09	5.08	-1.45
Olumsuz Tarz	17.55	6.88	16.50	6.52	-1.72
Boyun Eğme	19.18	6.36	19.41	6.31	0.40
Geri Çekilme	20.29	7.25	21.09	6.85	1.24
İBÇÖ Toplam	50.63	12.18	47.63	11.37	-2.78*
İlişki Doyumu	37.90	7.16	38.73	7.28	1.24

Not: ÇÇTÖ = Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, İBÇÖ = İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, ÇÇSÖ = Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği, * $p < .01$, ** $p < .001$

Çatışma çözme stillerini ölçmek amacıyla kullanılan Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği'nin alt boyutlarından olan Olumlu Stil [$t(488) = -1.45$, $p > .05$], Olumsuz Stil [$t(488) = -1.72$, $p > .05$], Boyun Eğme [$t(488) = 0.40$, $p > .05$] ve Geri Çekilme [$t(488) = 1.24$, $p > .05$] katılımcıların yardım geçmişine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların İBÇÖ toplamından aldıkları puanlara bakıldığında, günümüzde ya da geçmişte herhangi bir yardım geçmişi bulunan ve bulunmayan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$t(488) = -2.78$, $p < .01$]. Buna göre, yardım geçmişi olan katılımcıların (*Ort.* = 50.63, *SS* = 12.18) yardım geçmişi olmayan katılımcılara (*Ort.* = 47.63, *SS* = 11.37) oranla ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak katılımcıların ilişki doyumu düzeyi yardım arama geçmişine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır [$t(488) = 1.24$, $p > .05$].

4.1.3. İlişki doyumu düzeyini yordayan faktörler

İlişki doyumunu açıklayan faktörleri incelemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Bağımsız değişkenler ise regresyon denklemine, 3 basamakta aşamalı yöntem kullanılarak girilmiştir. İlk basamakta, olası etkilerini kontrol altına alabilmek için demografik değişkenlerden yaş ve eğitim durumu regresyon denklemine alınmıştır. Demografik değişkenlerin olası etkileri kontrol edildikten sonra, ikinci basamakta Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutları (duygusal ihmal ve istismar, fiziksel ihmal ve istismar, cinsel istismar ve aşırı koruma ve kollama) analize dahil edilmiştir. Son olarak, üçüncü basamakta Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği alt boyutları (olumlu stil, olumsuz stil, boyun eğme ve geri çekilme) ve İlişkilerle İlgili Çarpıtma Ölçeği toplam puanı denkleme dahil edilmiştir.

Analiz sonucunda ilk olarak, yaş [$\beta = -.16$, $t(488) = -3.55$, $p < .001$, $pr = -.16$] regresyon denklemine girmiştir ve toplam varyansın sadece % 2'sini açıklamıştır, $F_{değişimi}(1,488) = 12.58$, $p < .001$. Demografik değişkenlerinin ardından, çocukluk çağı travma alt boyutlarından duygusal ihmalin ilişki doyumu düzeyini anlamlı olarak yordadığı, [$\beta = -.20$, $t(487) = -4.59$, $p < .001$, $pr = -20$]; ve açıklanan toplam varyansı %6'a yükselttiği bulunmuştur, $F_{değişimi}(1,487) = 21.03$, $p < .001$. Ardından, çatışma çözme stillerinden olumlu tarz [$\beta = .24$, $t(486) = 5.49$, $p < .001$, $pr = .24$], regresyon denklemine girmiş ve açıklanan varyansı % 12'ye çıkarmıştır, $F_{değişimi}(1,486) = 30.11$, $p < .001$. Olumsuz çatışma çözme tarzı da [$\beta = -.15$, $t(485) = -3.45$, $p < .01$, $pr = -.16$], regresyondenklemine girmiş ve açıklanan varyansı % 13'e çıkarmıştır, $F_{\text{değişimi}}(1,485) = 11.87$, $p < .01$. Son olarak, ilişkilerle ilgili çarpıtma düzeyinin de ilişki doyumunu anlamlı olarak yordadığı, [$\beta = -.10$, $t(484) = -1.99$, $p < .05$, $pr = -.09$], açıklanan varyansı % 14'e çıkardığı görülmüştür, $F_{\text{değişimi}}(1,484) = 3.95$, $p < .05$.

Bu sonuçlara göre, demografik değişkenler kontrol edildikten sonra, olumsuz çatışma tarzı kullanımı, ilişkilerle ilgili çarpıtma düzeyi ve çocukluk çağındaki duygusal ihmal yaşantısındaki artışın, ilişki doyumundaki azalması anlamlı olarak açıkladığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, bununla birlikte olumlu çatışma çözme stili kullanımı arttıkça ilişki doyumu da anlamlı olarak artmaktadır.

Tablo 8. İlişki Doyumu Düzeyinin Yordayıcıları

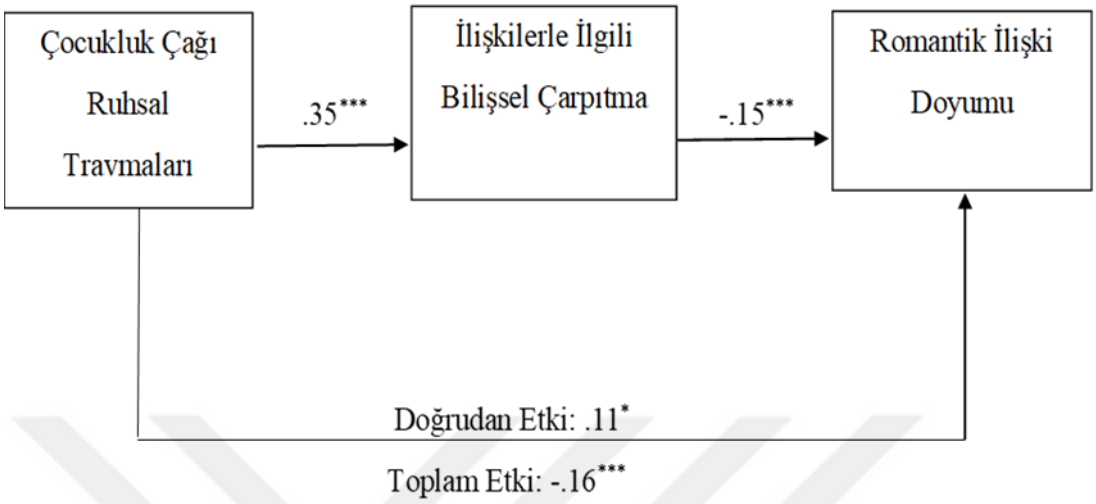
	$F_{değişimi}$	*sd*	*β*	*t (grup içi)*	*pr*	*Adj.* R^2
I. Basamak: Demografik Değişkenler						
Yaş	12.58^{***}	1,488	-.16	-3.55^{***}	-.16	.02
II. Basamak: Çocukluk Travmaları						
Duygusal İhmal	21.03^{***}	1,487	-.20	-4.59^{***}	-.20	.06
III. Basamak: Çatışma Çözme Stilleri ve Çarpıtma Düzeyi						
Olumlu Tarz	30.11^{***}	1,486	.24	5.49^{***}	.24	.12
Olumsuz Tarz	11.87^{**}	1,485	-.15	-3.45^{**}	-.16	.13
İBÇÖ	3.95^{*}	1,484	-.10	-1.99^{*}	-.09	.14

Not: *** *p* <.001, ** p <.01, * p <.05; İBÇÖ = İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtma Ölçeği

4.1.4. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracı rollerinin incelenmesi

Araştırmada son olarak çocukluk dönemi travmatik yaşantıların ilişki doyumu ile arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracı rolü incelenmiştir. Aracılık analizi için Hayes (2013) tarafından geliştirilmiş olan SPSS uyumlu bir makro (PROCESS) kullanılmıştır ve 2 farklı regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişken çocukluk çağı örselenme yaşantıları (ÇÇYÖ toplam puanı); yordanan değişken ilişki doyumu (İD); aracı değişkenler ise ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyi (İBÇÖ toplam puan) ve çatışma çözme stilleridir (olumlu, olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme). Analizlerde bootstrapping yöntemi ile orijinal veri setinden elde edilen 5000 bootstrap örneklem ve %95 Güven Aralığı (GA) kullanılmıştır ve elde edilen güven aralığı içerisinde "0" bulunmaması, aracı faktörün anlamlı etkisinin olduğunu göstermektedir (Preacher ve Hayes, 2008).

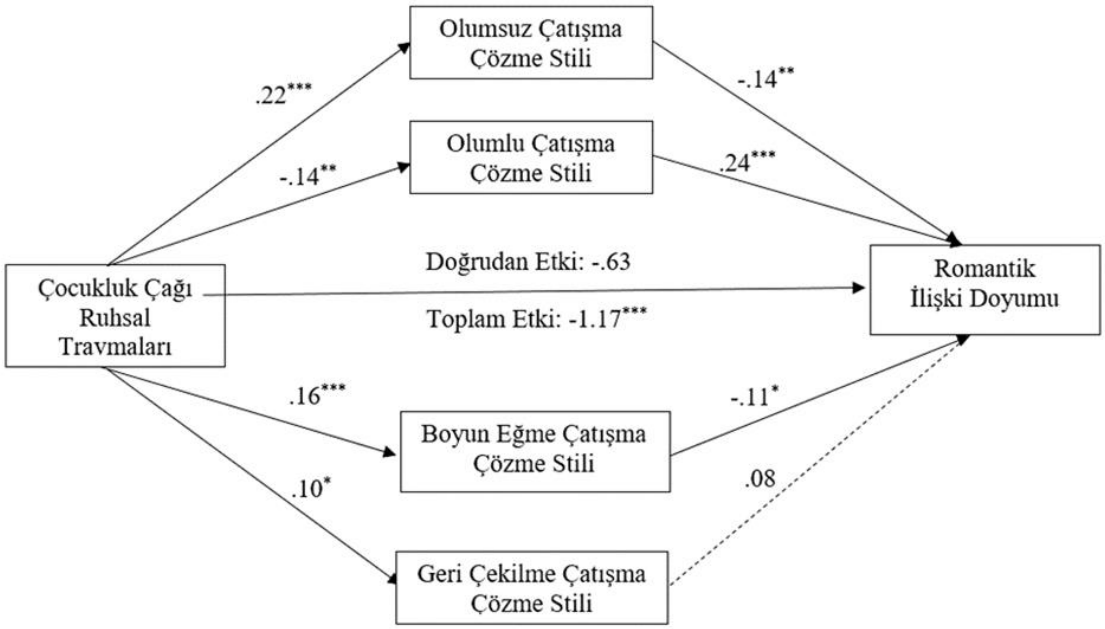
İlk olarak çocukluk çağı ruhsal travma düzeyi ve ilişki doyumu arasında, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyinin aracılık rolünü incelemek için yapılan regresyon analizinin sonucunda elde edilen bulgulara göre, ruhsal travmaların aracı değişken olan ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerinde [β = .35, t(488) = 8.30, SE = .04, p < .001], bilişsel çarpıtmaların da ilişki doyumu üzerinde [β = -.15, t(487) = -3.22, SE = .05, p < .01] anlamlı etkisi gözlenmiştir. Ayrıca ruhsal travmaların, ilişki doyumu üzerinde de doğrudan anlamlı etkisi vardır [β = -.11, t(488) = -2.28, SE = .02, p < .05]. Son olarak, bilişsel çarpıtmaların dolaylı etkisinin de anlamlı olduğu gözlenmiştir, β = -.05, SE = .05, %95 GA [-0.09, -0.02]. Bu sonuçlar ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların, ruhsal travmalarla ilişki doyumu arasında kısmı aracılık etkisini göstermektedir (Şekil 5). Bu model toplam varyansın %22'sini açıklamıştır, F(2,487) = 11.82, p < .001.

Şekil 5. Çocukluk Çağı Travmaları ile Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü

Not: Şekilde standartize beta katsayıları kullanılmıştır, *p<.05, **p<.01, ***p<.001

İkinci olarak, çocukluk çağı travmaları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide çatışma çözme stillerinin aracı rolü aracı değişken analizi ile incelenmiştir. Bulgulara göre, ruhsal travmaların aracı değişken olan olumsuz stil üzerinde [β = .22, t(488) = 5.01, SE = .04, p < .001], olumlu stil üzerinde [β = -.14, t(488) = -3.07, SE = .04, p < .01], boyun eğme stili üzerinde [β = .16, t(488) = 3.51, SE = .04, p < .001] ve geri çekilme stili üzerinde [β = .10, t(488) = 2.22, SE = .05, p < .05] anlamlı etkisi gözlemlenmiştir. Ayrıca, olumsuz stilin [β = -.14, t(484) = -3.21, SE = .32, p < .01], olumlu stilin [β = .24, t(484) = 5.52, SE = .32, p < .001] ve boyun eğme stilinin [β = -.11, t(484) = -2.34, SE = .34, p < .05] ilişki doyumu üzerinde anlamlı etkisi bulgulanmıştır. Bu verilere göre, olumsuz stilin, β = -.03, SE = .01, %95 GA [-0.05, -0.01], olumlu stilin, β = -.03, SE = .01, %95 GA [-0.06, -0.01] ve boyun eğme stilinin, β = -.02, SE = .01, %95 GA [-0.04, -0.01] anlamlı aracılık etkisi gözlemlenmiştir. Çocukluk çağı travmalarının ilişki doyumu üzerinde doğrudan anlamlı etkisi saptanmamıştır [β = -.08, t(484) = -1.94, SE = .02, p > .05]. Bu sonuçlar kişilerarası söz konusu tarzların, ruhsal travmalarla ilişki doyumu arasında tam aracılık etkisini göstermektedir (Şekil 6). Bu model toplam varyansın %35' ini açıklamıştır, F(1,488) = 13.02, p < .001

Şekil 6. Çocukluk Çağı Travmaları ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü

Not: Şekilde standartize beta katsayıları kullanılmıştır, *p<.05, **p<.01, ***p<.001

4.2.Tartışma

4.2.1. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik bulguların tartışılması

Çalışmada ilk olarak, çocukluk çağı travmaları (duygusal ihmal ve istismar, fiziksel ihmal ve istismar, cinsel istismar ve aşırı koruma-kontrol), çatışma çözme stilleri (olumlu, olumsuz, boyun eğme, geri çekilme), ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmada toplam travma yaşantısı, olumsuz tarzı ve boyun eğme tarzını kullanma ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travma alt boyutlarına bakıldığında ise, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal ile olumlu stil negatif ilişkili belirlenmiştir. Duygusal istismar ve aşırı koruma-kontrol alt boyutlarının ise olumsuz stil ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmalar da bireylerin kişilerarası çatışmalara yönelik tutumlarında ya da iletişim tarzında, erken dönem deneyimlerinin rol oynadığını desteklemektedir (Godbout ve ark., 2009). Örseleyici yaşantıların, özellikle ilişkisel bu

sonuçlarına dair farklı kavramlarla açıklık getirmek mümkün olabilir. Örneğin, travma yaşantılarına sahip olan bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları da olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda çocukluk çağı travmaları ile uyum bozucu şemaların pozitif ilişkisi gözlemlenmiştir (Gong ve Chan, 2018; Roemmele ve Messman-Moore, 2011). Çatışma esnasında bireylerin nasıl tepki göstereceği erken dönem uyum bozucu şemalardan etkilenebilmektedir ve bu şemalar romantik ilişkilerde yaşanan problemlere yönelik baş etme tarzlarını şekillendirebilmektedir. Örneğin, Terk Edilme şeması bireylerin, çatışmayı terk edileceği ve yalnız kalacağı bir durum şeklinde algılamasına ve değerlendirmesine yol açarak partnerinin gitmemesi için çatışmadan kaçınmacı davranışlar sergileyebilmesine neden olabilmektedir (Rafaeli ve ark., 2013; Young ve ark., 2003; Young ve Klosko, 2016). Zedelenmiş Sınırlar şeması ile olumsuz çatışma çözme stilleri arasında pozitif yönde (Falah Chay ve ark., 2014; Yiğit ve Çelik, 2016); işlevsel iletişim kurma ve çatışma çözme becerisi arasında negatif yönde (Mahmoudi ve ark., 2017) ilişkiler belirlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında, travmatik yaşantılara sahip bireylerin ilişkilere dair katı ve işlevsiz değerlendirmelere sahip olduğu; bunların da yetişkinlikte devam ederek kişilerarası çatışmalarda uyumsuz tarzların ortaya çıkmasında rol oynayabildiğini söylenebilir. Çocukluk travmaları ile işlevsiz çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi açıklama potansiyeli olan bir diğer kavram bağlanmadır. Bireylerin hayatlarının erken dönemlerinde oluşmaya başlayan bağlanma örüntüsü, ileriki dönemlerde yaşanacak olan ilişkileri de etkileyebilmektedir. Güvenli bağlanma geliştiren çocuklar, kendine güvenebildikleri ve yetişkinlikte güvenli bağı devam ettirebilecek yakın ilişkiler geliştirebilmektedir. Güvensiz bağlanma ise kendine yönelik değersizlik ve başkasına yönelik güvensizliği temsil etmekte, buna sahip bireyler de yetişkinlikte ilişki problemleri ve uyum sorunu yaşayabilmektedirler (Rice ve Mirzadeh, 2000). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin diğer kişilere bağlı olmaktan endişe duymadıkları, aksine güvende hissettikleri ve diğer bireylerle yakın ilişkiler kurabildikleri görülmektedir. Kaçıngan bağlanma stiline sahip kişiler, başkalarına bağlanmaktan ve yakın ilişkiler kurmaktan rahatsızlık duyarak uzak durmaktadır. Kaygılı bağlanma ise yakın ilişkiler kurmayı istemesine rağmen, bireylerin terk edilmeye ve reddedilmeye dair yoğun korku ve kaygı yaşamasına neden olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994). Çocukluk çağı travmatik yaşantıları, bağlanmanın çocukluk döneminde gerçekleşmesi ve çocuğun temel bakım vereniyle arasındaki ilişki sonucunda oluşması nedeniyle oldukça önemli bir

konumdadır (Fonagy ve ark., 2012; Oshri ve ark., 2015). Güvensiz ve dezorganize bağlanma stillerine sahip olan bireyler, güvenli bağlanma stiline sahip olanlara oranla daha fazla olumsuz aile yaşantıları ve travmatik olay geçmişine sahiptir (Baer ve Martinez, 2006; Harder, 2014). Dahası, bağlanma stillerinin de çatışma çözme yöntemleri ile ilişkili olduğuna dair bulgular mevcuttur. Ricco ve Sierra (2017) kaçıngan ve kaygılı bağlanma stilleri ile çatışma çözme stratejilerinden biri olan kaçınmanın kullanımı arasında pozitif yönde ilişki bulmuştur. Öte yandan, güvenli bağlanan bireylerin çatışmaya yönelik olumlu tutumlara daha fazla sahip oldukları, uzlaşma ve bütünleştirme stratejilerini daha sıklıkla kullandıkları gözlenmiştir (Ben-Ari ve Hirshberg, 2009). Sonuç olarak, erken dönem travma yaşantıları ile çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin de açıklayıcı ve sürdürücü rolü öne çıkmaktadır.

Çalışma sonucunda travma yaşantısı ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma arasında pozitif bir ilişki elde edilmiştir. İlgili araştırmalarda da bu sonucu destekler şekilde çocukluk çağı travmaları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma (Katar, 2020), olumsuz otomatik düşünceler ve bilişsel çarpıtmalar (Gündüz ve Gündoğmuş, 2019); ayrıca akılcı olmayan inançlar (Türkoğlu, 2013) ile pozitif yönde ilişkilidir. Akılcı olmayan inançların, kişilerin aile ve yakın ilişki deneyimlerinden edindiği işlevsiz, uyum bozucu şemalardan oluştuğu belirtilmektedir (Young ve ark., 2019). Beck'e (1976) göre bu inançlar, erken dönem deneyimleri sonucunda kişinin kendisine ve çevresine yönelik işlevsiz şemalar geliştirmesiyle oluşmaktadır. Bu açıdan, akılcı olmayan inançlar ile uyumsuz şemaların birbiriyle ilişkili olabileceği görülmektedir (Eken, 2017; Haratian ve ark., 2020; Kebritchi ve Mohammadkhani, 2016; McDermott, 2008). Ayrıca yukarıda da bahsedildiği gibi, ihmalin ve istismarın uyum bozucu şemalar üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Bireylerin çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının fazla olması, uyumsuz şemaların artmasında bu şemalar da akılcı olmayan ilişki inançların artmasında rol oynayabilmektedir. Ayrıca travma ile tetiklenen güvensiz bağlanmanın da, kişilerarası ilişkilere dair gerçekdışı ve işlevsiz inançların oluşmasına zemin hazırlayabileceği belirtilmiştir (Uğur, 2019). Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre çocukluk travma yaşantısı arttıkça, yetişkinlikte romantik ilişki doyumu azalmaktadır. İhmal ve istismar mağduru olan çocuklarda, ileriki dönemlerdeki ilişkilerinin olumlu şekilde devam etmesine engel olan düşünceler edindikleri öne sürülmüştür (Colman ve Widom, 2004). Bu deneyimlere sahip bireylerde benzer örüntüler romantik ilişkilerinde de kendini

gösterebilmektedir (McCorthy ve Taylor, 1999). Çocukluk döneminde maruz kalınan travmatik yaşantılarının bireylerin ileri dönem romantik ilişkilerine ve/veya evliliklerine yönelik inançlarını etkileyebilmektedir. Bu geliştirilen inançlar da ilişki ve evlilik doyumu üzerinde etki bırakabilmektedir (Colman ve Widom, 2004). İstismar ve ihmal gibi yaşantılar bireylerin kendisine yönelik algısını ve öz değerini de olumsuz şekilde etkilemektedir (Loos ve Alexander, 1997). Bu olumsuz değerlendirmeler, kişilerarası ilişkiler için önem arz etmektedir (Connolly ve Konarski, 1994). Çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantıların yetişkinlikte ilişkilerden alınan doyumu etkilemekte olduğu bilinmektedir (Bradbury ve Shaffer, 2012; Kaler ve Freeman, 1994; Tencer, 2002; Mason ve ark., 2005).

Erken dönem örseleyici yaşantıların, romantik ilişki doyumu üzerindeki olumsuz etkine açıklık getirebilecek bazı faktörler vardır. Örneğin, literatürde yaşamlarının erken dönemlerinde ihmale ve istismara maruz kalmış bireylerin bilişsel esnekliklerinin zayıf olduğu görülmektedir (Harms ve ark.,2017; Odacı ve ark., 2021; Spann ve ark., 2012; Şahin, 2022). Bir başka ifade ile, çocukluk çağındaki travmatik yaşantılar bilişsel esneklik düzeyini olumsuz etkilemektedir ve bilişsel olarak esnek olma düzeyinin düşük olması da ilişkilerden alınan doyumun düşmesine neden olabilmektedir (Toksöz ve Kalburan, 2018). Aynı zamanda araştırmalar erken dönemde istismara maruz kalmış olan bireylerin duygu düzenleme güçlüğü yaşadıklarını da göstermektedir (Shipman ve ark. 2007, Wolfe ve ark. 2001). Çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal, duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla romantik ilişkilerinden alınan doyumu olumsuz olarak etkilemektedir (Bradbury ve Shaffer, 2012). Ayrıca, duygu düzenleme güçlüğü ve ilişki doyumu arasındaki negatif ilişki farklı çalışmalarla da desteklenmiştir (Akdur ve Aslan, 2017; Bloch ve ark., 2014; Karataş, 2019).

Çatışma çözme stillerinin diğer değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde, olumlu tarzın ilişki doyumu ile pozitif ilişkili olduğu görülürken; olumsuz tarzın ise ilişki doyumu ile negatif ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu sonuç literatürle tutarlıdır. Örneğin, Delatorre ve Wagner (2019) ilişki doyumunu en çok artıran yaklaşımın doğrulayıcı çatışma çözme stil olduğunu, düşmanca yaklaşımın azalan doyumda önemli bir rol oynadığını göstermiştir. Ayrıca, çatışma çözme stillerinin hem öz şefkat ve ilişki doyumu (Tandler ve ark., 2020), hem de bilinçli farkındalık ile ilişki doyumu (Gesell ve ark., 2020) arasında aracılık etkisi

gözlenmiştir. Mevcut bulgularda, olumsuz ve boyun eğici çatışma çözme tarzlarının ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyi ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu ilişkiye dair çalışmalar oldukça sınırlı olmakla birlikte, erken dönem uyum bozucu şemalar ile çatışmalarda duygusal kaçınma, manipülatif ve istismar edici tarzı kullanma ve kaçıngan problem çözme stilleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (Gallagher ve Gardner, 2007; Janovsky ve ark., 2020; Khajouei Nia ve Sovani, 2014; Nikmanesh ve ark. 2015; Sade ve Zabihi, 2018; Thimm, 2013; Zadahmad ve Torkan, 2016; Welander ve Stedal, 2015). Uyum bozucu şemaların varlığı ile ilişki inançlarının pozitif ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Savaş, 2021). Yani, erken dönem uyum bozucu şemalar arttıkça ilişkilere yönelik çarpıtma düzeyi de artmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, erken dönem uyum bozucu şemaların varlığı hem olumsuz çatışma çözme tarzlarını kullanma ile hem de kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu ilişki için açıklayıcı diğer bir bağlam ise bağlanma stilledir. Güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlananlara göre, çatışmaları tehdit olarak görmeye daha az eğilimli oldukları ve çatışmalarda daha işlevsel tartışma becerilerine sahip oldukları belirtilirken, güvensiz bağlananların ise çatışmalardan kaçındıkları ifade edilmiştir (Pistole ve Arricale, 2003). Pancaroğlu (2007) ise güvensiz bağlanan bireylerin çatışma esnasında uzlaşma seviyelerinin güvenli bağlananlara göre daha düşük olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, güvensiz bağlanma tarzlarının ilişkilere dair gerçekdışı inançlar ve çarpıtmalarla ilişkisi de ortaya konmuştur (Çelebi ve Odacı, 2018; Stackert ve Bursik, 2003).

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilere dair son olarak, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile ilişki doyumu düzeyinin negatif ilişkili gözlenmiştir. İlişki doyumunun değerlendirildiği çalışmalarda da bu sonucu destekler niteliktedir (Campbell ve ark., 2010; Knee ve ark., 2003; Sığırcı, 2010). İlişkilere dair inançlar işlevsiz olduğunda ilişkilerde problem yaşamak daha olası hale gelmektedir (Friedman ve Whisman, 1998). Aynı zamanda problem çözümünde daha az yapıcı davranmaya yol açmaktadır ve bu da ilişkiden alınan doyumu düşürmektedir (Metts ve Cupach, 1990). Romantik ilişki içerisindeki bireylerin erken dönemdeki karşılanmayan ihtiyaçları, erken dönemde oluşan uyumsuz şemaları ve bu şemalara yönelik başa çıkma stilleri ilişki kalitesini ve doyumunu etkilemektedir (Rafaeli ve ark., 2013). Örneğin, erken dönem uyumsuz bozucu şemalar

arttığında çiftlerin ilişkiden aldıkları doyumun azaldığı görülmektedir (Dumitrescu ve Rusu, 2012; McDermott, 2008).

4.2.2. Grup farklılıklarına ilişkin bulguların tartışılması

Grup karşılaştırmalarında çocukluk travmalarının, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların, çatışma çözme stillerinin ve ilişki doyumunun, medeni durum ve psikolojik/psikiyatrik yardım geçmişine göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Çalışmanın sadece kadınlarla yapılmış olması, eğitim, gelir düzeyi, ilişki süresi gibi diğer önemli olası demografik özelliklerin ise dengeli bir dağılım göstermemesi farklı karşılaştırmaların yapılmasını kısıtlamıştır. Bununla birlikte, sonuçlarda ilk olarak travma düzeyinin, duygusal ihmal ve istismar yaşantısının, ebeveynleri tarafından aşırı korunma deneyiminin geçmişte ya da günümüzde psikiyatrik ya da psikolojik yardım başvurusu olan katılımcılarda daha fazla olduğu gözlenmiştir. Çocukluk dönemindeki travma yaşantılarının psikopatoloji oluşumunda önemli faktör olduğu pek çok çalışmada belirtilmektedir. Örneğin, çocukluk döneminde yaşanılan travmaların ileriki dönemlerde depresyon, anksiyete, obsesif kompulsif belirtiler vb. problemlerin gelişimindeki rolü bilinmektedir (Bülbül ve ark., 2013; Chapman ve ark., 2004; Mancini ve ark., 1995; Spitzer ve ark., 2008). Öte yandan, çocuklukta cinsel istismara uğrayan bireylerde dissosiyasyon, intihar teşebbüsleri, obsesyonlar, uyku bozuklukları, cinsel problemler ve madde kullanımı da görülebilmektedir (Davis ve Petretic-Jackson, 2000; Şimşek ve ark., 2011) Aynı zamanda özgüven eksikliği ve antisosyal davranışlar göstermelerinin mümkün olduğu; zihinsel yeterlilikleri anormal olmamasına rağmen dikkat dağınıklığı yaşayabildikleri belirtilmiştir (Aral ve Gürsoy, 2001). Bu sonuçlara göre çocukluk dönemindeki örseleyici yaşantıların neredeyse her türünün, yetişkinlikteki bir psikolojik sorun için önemli bir risk faktörü olduğu görülmektedir. Öte yandan bu çalışmada yardım geçmişi katılımcıların kendi beyanına dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle, mevcut çalışmada kapsamlı bir tanı değerlendirilmesi yapılmadığı için, hangi istismar yaşantılarının hangi psikolojik sorunlar için öncelikli bir risk oluşturabileceğine dair bilgi elde edilmemiştir. Gelecekte farklı özellikli klinik grupların bu açıdan daha fazla bilgi sunabilmesi mümkündür.

Sonuçlarda ayrıca, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma puanların da yardım geçmişi olanlarda daha yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonucunda yardım geçmişine sahip olan katılımcıların ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma puanlarının yardım

geçmişi olmayan katılımcılara oranla daha yüksek düzeyde olması travmatik yaşantılar ile desteklenebilir. Yapılan çalışmalar, çocukluk döneminde yaşanılan istismar, ihmal gibi olumsuz yaşantılarla, bireylerin çevresindekilere ve dünyaya dair inançları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Briere ve Runtz, 1987; Çakır ve ark., 2014; Lumley ve Harkness, 2007; Owens ve Chard, 2001). Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları bireylerin kendilerine, başkasına ve dünyaya dair olumsuz, çarpıtılmış, akılcı ve işlevsel olmayan inançlar geliştirmesine ve bu inançlara dayanarak değerlendirmeler yapmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Medeni duruma göre yapılan karşılaştırma sonuçları, bekar katılımcıların olumlu tarzı evlilere göre daha fazla kullandığı gözlenmiş, başka bir fark bulunmamıştır. İlgili bir çalışmada, romantik ilişki içerisinde olan bekar katılımcıların evli olanlara oranla olumlu çatışma çözme stillerinden kendini açma ve duygusal ifade alt boyutlarını daha sık kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Kara, 2013). Demirtaş (2004) ise çalışmasında evli bireylerin evli olmayanlara kıyasla çatışma sırasında daha fazla yapıcı tepkilere sahip olduğunu ve aynı zamanda evli olmayan partnerlerin evli partnerlere oranla daha sık yıkıcı davranışlarını bulgulamıştır. Bir başka çalışmada ise çatışma çözme stilleri ilişki durumuna göre (evli, flört) farklılık göstermemektedir (Hasçelik, 2020).

4.2.3. İlişki doyumunu yordayan faktörlere yönelik bulguların tartışılması

İlişki doyumunun yordayıcılarını değerlendirmek amacıyla, demografik değişkenler (yaş ve eğitim durumu) çocukluk dönemi travma ve alt boyutları (duygusal ihmal ve istismar, fiziksel ihmal ve istismar, cinsel istismar, aşırı koruma-kontrol), çatışma çözme stilleri (olumlu, olumsuz, boyun eğme, geri çekilme) ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar incelenmiştir.

Sonuçlarda ilk olarak, yaş artışının ilişki doyumunda azalmayı yordadığı bulunmuştur. Yaş ve ilişki doyumu ilişkisine bakıldığında bazı çalışmalar pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiş (Mavruk Özbiçer ve Atıcı, 2018; Özaydın, 2016; Tezer, 1996); bazısı da tersi şekilde negatif bir ilişki ortaya koymuştur (Jose ve Alfons, 2007; Taşköprü, 2013; Yıldız, 2018). Saraç ve arkadaşları (2015) ise cinsiyet, yaş ve ilişki süresi faktörlerinin ilişki doyumunu etkilemediğini belirtmiştir. Demografik özelliklerden olan yaş ve ilişki doyumu ilişkisinin anlamlı olmadığı çalışmalar da bulunmaktadır (Ökten, 2016; Savaş, 2021; Ulutaş, 2018). Bu farklı sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, ilişki

doyumunda demografik özelliklerden ziyade, bireysel ve ilişkisel dinamiklerin daha fazla rol oynadığı söylenebilir.

Sonuçlarda çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmalin ilişki doyumundaki azalmayı anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Çocukluk dönemindeki örselenme yaşantıları, yetişkinlik döneminde bireylerin partnerleri ile duygusal, sosyal problemler yaşamalarına sebep olmaktadır (Mason ve ark., 2005). Duygusal istismar mağduru olan bireyler kişilerarası ilişkilerinde yakınlık hissi, aşırı duygusal bağlılık, soyutlanma, aşırı itaat ya da pasiflik yaşayabilmektedirler (Jantz ve McMurray, 2009). Duygusal istismara maruz kalmış çocukların maruz kalmayanlara göre yeni bir ilişkiyi başlatmakta yetersiz oldukları gözlemlenmiştir (Tencer, 2002). Bu zorlanmalar ve problemlerin de ilişkiden alınan doyumu azaltması beklenmektedir

Duygusal istismarın ilişki doyumundaki rolüne dair farklı açıklamalar söz konusu olabilir. Örneğin, duygusal istismar yaşantısının daha fazla aleksitimi ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Aust ve ark., 2012; Evren ve ark., 2009). Literatürde aleksitimi de romantik ilişkiden alınan doyumun azalması ile ilişkili bulunmuştur (Humphreys ve ark., 2009; Kim ve ark., 2011). Aynı zamanda çocukluk çağı travmatik yaşantılarına maruz kalan çocuklar, ilişkileriyle ilgili daha yoğun kaygı geliştirebilirler ve ilişkilerindeki problemlerle baş etmek için işlevsiz stratejiler kullanabilirler. İstismar ve/veya ihmal mağduru olanlar, ilişkilerindeki tehditlere karşı daha yoğun şekilde tetikte olabilirler ve aynı zamanda problemlerini ifade etmektense bastırmayı tercih edebilirler. Yılmaz (2021) da çocukluk çağı travma düzeyinin artmasının yakın ilişkiye dair korku düzeyinin de artmasında rol oynadığını göstermiştir.

Mevcut çalışma sonuçlarına göre, çatışma çözme stillerinden olumlu tarz ve olumsuz tarzın ilişki doyumunu anlamlı olarak açıkladığı görülmektedir. İlgili araştırmalarda da özellikle olumsuz tarzın (Cramer, 2002; Gonzalez-Ortega ve ark., 2021) ve geri çekilmenin (Berg-Cross, 2001; Gottman, 1993) ilişki kalitesi ve doyumundaki azalmada rol oynadığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, olumlu ve yapıcı tarzlar ise evlilikten veya romantik ilişkiden alınan doyumu arttırmaktadır (Sakmar, 2010; Wunderer ve Schneewind, 2008). Son olarak ilişki doyumunu açıklayan bir diğer faktör, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardır. Bilişsel çarpıtma düzeyi arttıkça ilişki doyumu azalmaktadır. Gerçekçi olmayan, çarpıtılmış inançların, ilişki içerisinde iken yüksek beklenti içerisine

girilmesine, bu beklentilerin karşılanmadığının deneyimlenmesinin sonucunda hayal kırıklığı yaşanmasına ve de ilişki doyumunun düşmesine neden olduğu görülmektedir (Van der Zee ve Hembrecht, 2009). Metts ve Cupach (2000b) çalışmasında ‘’çatışmanın yıkıcı olacağı’’ ve ‘’eşlerin değişmeyeceği’’ şeklinde inanca sahip olan bireylerin ilişkiden ayrılma davranışı gösterdiklerini belirtmiştir. Türkiye örnekleminde ise ‘’kadın ve erkek birbirini anlayamaz’’, ‘’cinsel mükemmeliyetçilik’’, ‘’anlaşmazlık yıkıcıdır’’ ve ‘’zihin okuma’’ inançları ile ilişki doyumu arasında negatif ilişki saptanmıştır (Beştav, 2007). Bu bağlamda bakıldığında alan yazında çalışmalarla uyumlu sonuçlar elde edilmiştir.

4.2.4. Çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve çatışma çözme stillerinin aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılması

Mevcut sonuçlarda ilk olarak, çocukluk çağı travmaları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların kısmi aracılık rolü olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre, çocukluk çağı travmaları ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyini arttırmakta; artan çarpıtmalar da ilişki doyumunun azalmasına neden olmaktadır. İlişkilere dair bilişsel çarpıtmaların sürdürücü ve açıklayıcı etkisine dair çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yılmaz (2021) da çalışma bulgusuna benzer olarak bilişsel çarpıtmaların çocukluk çağı travmaları ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide aracı rolde olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, istismar yaşantısına maruz kalan bireylerin, daha fazla gerçekdışı ilişki beklentisi daha fazla bilişsel çarpıtma ve ilişki inançlarına sahip olduğu da gözlenmiştir (Aktepe, 2009; Briere ve Runtz, 1987; Owen ve Chard, 2001). Bu sonuçlara göre, çocukluk dönemi travmatik yaşantıları, bireylerin kendilerine, başkasına ve dünyaya dair olumsuz, çarpıtılmış, akılcı ve işlevsel olmayan inançlar geliştirmesine ve bu inançlara dayanarak değerlendirmeler yapmasına yol açabileceği düşünülmektedir. Bu inançların da olumsuz tepkileri tetikleyerek yetişkin dönemde ilişki sorunlarının artmasında rol oynayabileceği söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer sonucuna göre, çocukluk çağı travmaları ve ilişki doyumu arasında olumlu, olumsuz ve boyun eğme stillerinin tam aracı rolü vardır. Örseleyici yaşantılar arttıkça olumsuz ve geri çekilme tarzının arttığı, bununla birlikte olumlu tarzın azaldığı, bunların sonucunda da ilişki doyumunun da azaldığı gözlenmiştir. Çatışma çözme

tarzlarının sürdürücü ve açıklayıcı etkisine dair çalışmalar oldukça sınırlıdır. Misotten ve arkadaşları (2016) çocukluk dönemindeki olumlu yaşantıların, yetişkin romantik ilişkilerde yapıcı çatışma çözme stillerinin kullanımını desteklediğini belirtmiştir. Olumsuz deneyimlere maruz kalmış bireylerin romantik ilişkilerinde şiddet göstermeye ve yıkıcı davranışlar sergilemeye yatkın oldukları ise dikkat çekmektedir (Nikulina ve ark., 2021). Bir başka araştırmada da olumsuz deneyimlerin çatışmalarda işlevsiz davranışları harekete geçirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Meng ve ark., 2019). Olumsuz çatışma çözme stilleri de daha düşük ilişki kalitesi ve doyumuna neden olmaktadır (Delatorre ve Wagner, 2019; Gonzalez-Ortega ve ark., 2021; Sakmar, 2010; Çakmak Tolan, 2015). İlgili çalışmalara göre örseleyici çocukluk yaşantılarıyla da ilişkili olan, azalan bilişsel esneklik (Ar, 2021; Çelikkaleli, 2014), artan duygu düzenleme güçlüğü (Lang ve ark.,1993; Oral, 2006) ve yoğun öfke duygusu (Pettrey, 2003; Üstün ve ark., 2005) da olumsuz çatışma çözme stillerinin kullanımını arttırmaktadır. Buna göre, söz konusu dinamiklerin de ilişki doyumunun azalmasında sürdürücü rol oynadığı söylenebilir.

BÖLÜM 5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dair kısa bir özet sunulmuş, ardından sonuçların değerlendirilmesine ve gelecek çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırmada, kadınlarda çocukluk çağı travmaları, ilişki doyumu, çatışma çözme stilleri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkinin incelenmesi ve erken dönem travmatik yaşantılar ile yetişkinlikteki romantik ilişki doyumunda, çatışma çözme stillerinin ve bilişsel çarpıtmaların açıklayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma kesitsel bir doğaya sahiptir. Araştırma verileri Maltepe Üniversitesi Etik Kurulu'nun onayını alınarak 18-50 yaş arasında, Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan 490 kadın katılımcı ile online platformlarda, Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeğinin İlişki Doyumu alt boyutu kullanılarak veriler toplanmıştır.

Çalışma sonucunda çocukluk çağı travmaları ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar, çatışma çözme stilleri (olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme) pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda olumlu çatışma çözme stili ve ilişki doyumu ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar, olumsuz ve boyun eğme çatışma çözme stili arasında pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Aynı zamanda ilişki doyumu ile negatif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Çocukluk çağı travmaları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların kısmi aracı rolü gözlemlenirken; çatışma çözme stillerinin ise (olumlu, olumsuz ve boyun eğme) tam aracı rolü gözlemlenmiştir. Katılımcıların medeni durumuna göre araştırma değişkenleri incelendiğinde, sadece bekar olan katılımcıların evli olanlara göre daha fazla olumlu çatışma çözme stilini kullandığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın diğer değişkenleri ise medeni duruma göre farklılık göstermemiştir. Ayrıca yardım geçmişine sahip olan katılımcılar olmayanlara oranla daha yüksek düzeyde duygusal istismara ve ihmale, aşırı koruma-kontrole, toplam travmaya, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaya sahiptir. Fiziksel istismar ve ihmal, cinsel istismar, çatışma çözme stilleri (olumlu, olumsuz, geri çekilme ve boyun eğme) ve ilişki doyumu yardım geçmişine göre farklılaşmamaktadır.

Yapılan bu çalışmanın sonucu, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve kullanılan çatışma çözme stillerinin ve çocukluk çağı travmatik yaşantılarının ilişki doyumu üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisini göstermektedir. Romantik ilişki içerisinde olan bireylerin hem geçmiş yaşantılarına hem de günümüzde sahip oldukları ilişkilere yönelik inançlarına ve çatışma çözme stillerine odaklanılması gerektiğinin altını çizmektedir. Böylece geçmiş yaşantıların güncel ilişki doyumuna yönelik olumsuz etkilerine dair önlem alma ve ilişki doyumunun arttırılması için öneriler sunma imkânı sağlanabilir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla romantik ilişki içerisinde olan bireylerin ilişkiden aldıkları doyumlarının arttırılmasına yönelik geliştirilecek teknik ve yöntemlere katkı sağlanabilmesi de amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın verileri öz bildirim ölçme araçları ile elde edilmiş olması, örneklemin Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan 18-50 yaş aralığında ve en az 6 aydır devam eden romantik ilişkisi olan (evli-bekar) sadece kadın bireylerin oluşturması, örneklemin yaş, eğitim düzeyi, ilişki süresi, partnerin eğitim durumu gibi bazı sosyodemografik değişkenlerin dengeli dağılmaması ve son olarak çalışmanın kesitsel doğası araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Araştırma sonucunda elden edilen bulgular ışığında, erken dönemdeki yaşantıların bireysel problemlere yol açmasının yanı sıra ilişkisel problemlere de yol açtığı, romantik ilişki doyumunu olumsuz etkilediği görülmektedir. Erken dönemdeki travmatik yaşantıların ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve çatışma çözme stillerini etkileyerek romantik ilişki doyumu üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir. Travmatik deneyimlere maruz kalma oranı arttıkça ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve olumsuz çatışma çözme stilleri kullanımının arttığı ve romantik ilişki doyumu düzeyinin ise düştüğü saptanmıştır. Bu sonuçlar, yetişkinlerde romantik ilişki içerisinde yaşanılan sorunların araştırılmasında, sağaltımında, engellenmesinde, erken dönem yaşantılarının ve bu yaşantılarla şekillenen akılcı olmayan inançların ve çatışma çözme stillerinin altını çizmektedir. Romantik ilişkilerin, bireylerin kişilerarası ilişkileri için önemi göz önünde bulundurulduğunda, bulundukları ilişkiden doyum almaları göz ardı edilemeyecek konumdadır. Klinik uygulamalarda, bireylerin erken çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal deneyimlerinin saptanmasının, bununla birlikte ilişkilerle ilgili sahip oldukları inançların işlevselliğinin ve çatışma esnasında hangi davranışları sergilediklerinin ve bu davranışların işlevselliğinin incelenmesinin hem güncel romantik ilişkilerindeki aldıkları doyumun artması adına sağaltıcı hem de gelecekteki olası romantik ilişkilerine yönelik

problemler için için önleyici yöntem ve tekniklerin kullanılmasının faydalı olacağı öngörülmektedir. Yapılacak olan psiko-eğitim programlarında bu faktörlerin ele alınmasının da yine önleyici ve eğitici yöne destek olacağı düşünülmektedir. Ayrıca mevcut çalışmanın ilişki doyumunun arttırılması ve sürekliliğine dair bir modelin oluşturulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Çocukluk çağı travmalarının, ilişki doyumunun cinsiyete göre ciddi düzeyde farklılaştığı literatürde göze çarpmaktadır. Bu çalışma cinsiyet dağılımının dengeli olacağı bir şekilde tekrarlanıp sonuçlar tartışılabilir. Bununla birlikte bu çalışma farklı yaş grupları için de tekrarlanabilir. Ayrıca yapılan alanyazın taramasında ilişki doyumu üzerinde bireysel faktörlerin yanı sıra ilişkisel faktörlerin (ilişki süresi, ilişki durumu) de etkili olduğu görülmektedir. Bu faktörler eklenerek daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir. Çiftlerin her bir partnerinden veri toplanılarak yapılacak olan ilişki doyumu değerlendirmelerinin daha kapsamlı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Bu çalışmada ilişkilere dair belirli inançlara odaklanılmıştır, dolayısıyla alt boyutların ele alınarak yapılacak çalışmalar da alanyazına katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM 6. KAYNAKÇA

Addis, J. ve Bernard, M.E. (2002) Marital adjustment and irrational beliefs. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 20(1), 3-13.

Ainsworth, M. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709–716.

Akşemsettinoğlu, S. (2020*). Romantik ilişki yaşayan bireylerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ilişki doyumu ve evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 632271) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=UcMiEq-FWE5raBZ_KgS0pg&no=_dDgjXxOtExrAQBpwUTsHw

Akdur, S.ve Aslan, B. (2017). Duygusal zekâ ile ilişki doyumu arasında duygu düzenleme güçlüğü ve romantik kıskançlığın aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 9-71.

Akeri, M., Abbas, B., Noah, S. B. M., Hassan, S. A.ve Baba, M. (2012). Comparison the effects of communication and conflict resolution skills training on marital satisfaction. *Internfational Journal of Psychological Studies*, 4(1), 182-195.

Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 105-119.

American Psychiatry Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM 5).* Washington: American Psychiatric Association.

Ar, F. (2021). *Romantik ilişkilerde çatışmanın erken dönem uyumsuz şemalar ve bilişsel esneklik ile ilişkisi* (Yayın no. 673397) [Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmali ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 36-39.

Argyle, M. (2001). Social relations and work and unemployment. M. Argyle (Ed.), *The psychology of happiness* içinde (s. 14-31, 32-63). London: Routledge.

Aslan, S. H. ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 275-285.

Aust, S., Hartwig, E. A., Heuser, I. ve Bajbouj, M. (2012). The role of early emotional neglect in alexithymia. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, And Policy*, 1-8.

Baer, J.C. ve Martinez, C.D. (2006). Child maltreatment and insecure attachment: A meta-analysis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 24(3), 187-197.

Bakış, N.ve Çam, O. (2005). İlköğretim öğretmenlerinin öğrencilere yönelik tutum ve davranışlarının çocuk istismarı ve ihmali açısından incelenmesi. *Çocuk Forumu Dergisi*, 5(2), 29-34.

Barki, H. Ve Hartwick, J. (2004). Conceptualizing the construct of interpersonal conflict. *International Journal of Conflict Management*, 15(3), 216–244.

Baucom, D. H., Epstein, N., Sayers, D., ve Sher, T. S. (1989). The role of cognition in marital relationships: Definitional, methodological and conceptual issues. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 57, (3) 31-38.

Beck J. S. (1995*). Cognitive therapy: Basics and beyond*. New York: Guilford Press.

Beck, A. (1976). *Cognitive therapy and emotional disorders*. New York: Basic Books.

Ben-Ari, R. ve Hirshberg, I. (2009). Attachment styles, conflict perception, and adolescents' strategies of coping with interpersonal conflict. *Negotiation Journal*, 25, 59-82.

Berg-Cross, L. (2001). *Couples therapy*. Philadelphia: Haworth Clicinal Pratice Press.

Bernstein, D.P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Sapareto, E. ve Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, 151, 1132-1136.

Bernstein, D.P., Stein, J.A., Newcomb, M.D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., Stokes, Handelsman, L., Medrano, M., Desmond, D. ve Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse Neglect*, 27 (2), 169-90.

Beştav, G. (2007). *Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 257559) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Fnsn5C3JtbXHZzII5xBkZQ&no=dXiknC_7GKmzLmcRHdcOyw

Bilge, F. ve Arslan, A. (1999). Yetişkinlerin akılcı olmayan düşüncelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(16), 23-31.

Bilginer, Ç., Hesapçıoğlu, S. T.ve Kandil, S. (2013). Çocukluk çağı cinsel istismarı: Mağdur ve sanık açısından çok yönlü bakış. Düşünen Adam: *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 26, 55-64.

Bloch, L., Haase, C. M. ve Levenson, R. W. (2014). Emotion regulation predicts marital satisfaction: More than a wives' tale. *Emotion*, 14(1), 130.

Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ. ve Çoban, Ş. (2016). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal*, 2 (44), 100-110.

Bradbury, T.N ve Finchman, F.D. (1989). Assesing the effects of behavioral marital therapy: Assumptions and measurement strategies. *Clinical Psychology Rewiev*, 7, 525-538.

Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107(1),3-33.

Bradbury, L. L. ve Shaffer, A. (2012). Emotion dysregulation mediates the link between childhood emotional maltreatment and young adult romantic relationship satisfaction. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(5), 497–515.

Briere, J. ve Runtz, M. (1987). Post sexual abuse trauma. *Journal of Interpersonal Violence*, 2, 367-379.

Brown, G. R., ve Anderson, B. (1991). Psychiatric morbidity in adult inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *American Journal of Psychiatry*, 148(10), 1423–1424.

Bulgur, E. (2017). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının benlik kurgularıyla ilişkisinin değişkenlere göre incelenmesi: Adıyaman üniversitesi örneği* (Yayın no. 463424) [Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=KU2afGQHpHsqv2wBXgIig&no=I3eGqBeOYzANXlHlky8IkQ

Burrus, K. J. ve Cobb, R. J. (2011). Spouses' perceptions of aggression and associations with relationship satisfaction. *Partner Abuse*, 2, 189–207.

Busby, D. M. ve Holman, T. B. (2009). Perceived match or mismatch on the Gottman Conflict Styles: Associations with relationship outcome variables. *Family Process*, 48(4), 531–545.

Bülbül, F., Çakır, Ü., Ülkü, C., Üre, İ., Karabatak, O. ve Alpak, G. (2013). Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 93-99.

Büyükşahin, A., Hasta, D. ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları,* 8(16), 25-35.

Büyükşahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22 (59), 69-86.

Campbell, T. A., Bullock, S., Long, D. B., Hewitt, D. G. ve Dowd, M. (2010). Visitation to cottonseed storage sites by feral swine and evidence of gossypol exposure. *Human–Wildlife Interactions* 4(1), 145–151.

Can, M., Tırtıl, L. ve Dokgöz, H. (2009). Çocuk istismarı olgularında hekim sorumluluğu. *Klinik Gelişim Dergisi,* 22(14) 89-94.

Canary, D. J.ve Cupach, W. R. (1988). Relational and episodic characteristics associated with conflict tactics. *Journal of Social and Personal Relationships,* 5, 305-325

Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L. ve Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality*, 22(2), 131– 146.

Cao, H., Ma, R., Li, X., Liang, Y., Wu, Q., Chi, P., Li, J.B. ve Zhou, N. (2020). Childhood emotional maltreatment and adulthood romantic relationship well-being: A multilevel, meta-analytic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 23(3), 1-17.

Chapin, L. R., Chapin, T. J. ve Sattler, L. G. (2001). The relationship of conflict resolution styles and certain marital satisfaction factors to marital distress. *Family Journal,* 9(3), 259-265.

Chapman, D.P., Whitfield, C.L., Felitti, V.J, Dubea, S.R., Edwards, V.J. ve Anda, R.F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders,* 82, 217–225.

Child Welfare Information Gateway (2013). What is child abuse and neglect? Recognizing signs and symptoms. 30 Haziran 2022'de https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/whatiscan.pdf adresinden erişildi.

Christian, J. L., O'leary, K. D. ve Vivian, D. (1994). Depressive symptomatology in maritally discordant women and men: The role of individual and relationship variables. *Journal of Family Psychology*, 8(1), 32.

Colman, R. ve Widom, C. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: A prospoctive study. *Child Abuse and Neglect*, 28, 1133-1151.

Connolly, J. ve Golderberg, A. (1999). The development of romantic relationship in adolescence. W. Furman, B. Brown ve C. Feiring (Eds.), *The role of friends and peers in their emergence and development* içinde (s.266-291). Cambridge: Cambridgen University Press.

Connolly, J. A., ve Konarski, R. (1994). Peer self-concept in adolescence: Analysis of factor structure and of associations with peer experience. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 385-403.

Cramer, D. (2002). Relationship satisfaction and conflict over minor and major issues in romantic relationships. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied,* 136(1), 75-81.

Çırakoğlu, O.C. ve Tezer, E. (2010). Kontrol odağı ve eleştirel düşünmenin üniversite öğrencilerinin ilişki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler üzerindeki yordayıcı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (26), 29-41.

Çakır, U., Gündüz, N., Turan, H., Güleş, N. ve Aker, T. (2014). Kadın majör depresif bozukluk hastalarında cinsel travmaya bağlı TSSB ve ilişkili bilişler. *Anatolian Journal of Psychiaty*, 15, 200-206.

Çakmak Tolan, Ö. (2015). *Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması* (Yayın no.384745) [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/handle/11616/5836

Çelebi, G.Y. ve Odacı, H. (2018). Bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordamadaki rolünün incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 18 (40), 89-120.

Çelikkaleli, Ö. (2014). Bilişsel Esneklik Ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği. *Türk Eğitim Derneği, Eğitim ve Bilim,* 39(176), 339-346.

Dağlı, S. (2008). *Aile içi çocuk istismarı ile bilişsel işlevler arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 262693) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Dallar B. Y., Taşar, M.A., Kılınçoğlu, B., Özmen, S. ve Tıraş, Ü. (2013). Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 27-35.

Davis, J. L. ve Petretic-Jackson, P. A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5(3), 291–328.

Davis, M. H. ve Oathout, H.A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology,* 53(2), 397-410.

Davidson, S. L., Bell, R. J., LaChina, M., Holden, S. L. ve Davis, S. R. (2009). The relationship between self-reported sexual satisfaction and general well-being in women. *Journal of Sexual Medicine*, 6(10), 2690-2607.

Debord, J., Romans, S.C. ve Krieshok, T. (1996). Predicting dyadic adjustment from general and relationship spesific beliefs. *Journal of Psychology,* 130, 263-280.

Delatorre, M. Z. ve Wagner, A. (2019). How do couples disagree? An analysis of conflict resolution profiles and the quality of romantic relationships. *Revista Colombiana de Psicología,* 28(2), 91-108.

Demirkapı, E.Ş. (2013). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Yayın no. 376906) [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/511

Demirtaş, A.H. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık (Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler)* (Yayın no. 141547) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/27741

Deutsch, M. (1994). Constructive conflict resolution: Principles, training, and research. *Journal of Social Issues,* 50(1), 13–32.

Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E. ve Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology,* 31, 419-436.

Diguiseppe, R. ve Zee, C. (1986). A rational emotive theory of marital dysfunction and marital therapy. *Journal of Rational Emotive Therapy*, 4, 22-37.

Dinleyici, M. ve Dağlı, F.Ş. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi,* 38 (2), 18-27.

Dixon, L., Browne, K. ve Hamilton-Giachritsis, C. (2008). Patterns of risk and protective factors in the intergenerational cycle of maltreatment. *Journal of Family Violence,* 24(2), 111–122.

Doğan, T. (2012). Sağlıklı duygusal ilişkiler geliştirmede psikodramanın rolü: Bir olgu sunumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), 49-60.

Dryden, W. (1985). Marital therapy: The rational-emotive approach. W. Dryden (Ed.), *Marital therapy in Britain* içinde (s.195-221). London: Harper ve Row.

Dugal, C., Bigras, N., Godbout, N. ve Bélanger, C. (2016). Childhood interpersonal trauma and its repercussions in adulthood: An analysis of psychological and interpersonal sequelae. *Intech Open Science,* 71-88.

Dumitrescu, D. ve Rusu, A. S. (2012). Relationships between early maladaptive schemas, couple satisfaction and ındividual mate value: An evolutionary psychological approach. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies,* 12(1), 63-76.

Duprey E.B., Oshri A. ve Caughy M.O. (2017). Childhood neglect, internalizing symptoms and adolescent substance use: does the neighborhood context matter? *Journal of Youth and Adolescence,* 46(7),1582-1597.

Eidelson, R. J. ve Epstein, N. (1982). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,* 50(5), 715–720.

Eken, E. (2017). The role of early maladaptive schemas on romantic relationships: A review study: *International Journal of Social Sciences*, 3(3), 108-123.

Eken, Ö. (2019). *Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ve ilişki doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 642688) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=w7On-sMfPQocJA4WJwTR9A&no=chOvw3uUr4rkwX0XliMU8Q

Ellis, A. ve Harper, R. A. (1975). *A new guide to rational living*. Prentice-Hall.

Ellis, A. (1986). Rational-emotive therapy applied to relationship therapy. *Journal of Rational-Emotive Therapy*, 4, 4-21.

Ellis, A., Sichel, J., Yeager, R., Dimattia, D., ve Diguiseppe, R. (1989). *Rational emotive couples therapy.* Oxford: Pergamon Press.

Epstein, N. (1982). Cognitive therapy with couples. *American Journal of Family Therapy*, 10, 5-16

Erikson, E.H. (1968). *Identiy: Youth and crisis*, New York: Norton & Company.

Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Özçelik, B. ve Öncü, F. (2009). Child abuse and neglect as a risk factor for alexithymia in adult male substance dependent inpatients. *Journal of Psychoactive Drugs*, 41 (1), 85-92.

Falah Chay, S. R., Zarei, E. ve Normandy Pour, F. (2014). Investigating the relationship between maladaptive schemas and marital satisfaction in mothers of primary school children. *Journal of Life Science and Biomedicine*, 4(2), 119-124.

Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships*, 9(1), 39–55.

Feeney, J. A., ve Karantzas, G. C. (2017). Couple conflict: Insights from an attachment perspective. *Current Opinion in Psychology*, 13, 60-64.

Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2007). Forgiveness and marital quality: Precursor or consequence in well-established relationships. *Journal of Positive Psychology*, 2, 260 –268.

Finkelhor, D. ve Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse and Neglect*, 12, 3-23.

Finzi, R., Ram, A., Har-Even, D., Shnit, D. ve Weizman, A. (2001). Attachment styles and aggression in physically abused and neglected children. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(6), 769–786.

Fonagy, P., Bateman, A.W. ve Luyten, P. (2012). *Introduction and overview*. A.W.

Bateman ve P. Fonagy (Eds.), *Handbook of mentalizing in mental health practice* içinde (s. 3-42). London: American Psychiatric Publishing.

Friedman, M.A. ve Whisman, M.A. (1998). Interpersonal problem behaviors associated with dysfunctional attitudes. *Cognitive Therapy and Research*, 22, 149-160.

Gallagher, B. V. ve Gardner, F. L. (2007). An examination of the relationship between early maladaptive schemas, coping, and emotional response to athletic injury. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 1, 47-67.

Garcia, J., Adams, J., Friedman, L. ve East, P. (2007). Links between past abuse, suicide ideation, and sexual orientation among San Diego College students. *Journal of American College Health*, 51(1), 9-14.

Gesell, N., Niklas, F., Schmiedeler, S. ve Segerer, R. (2020). Mindfulness and romantic relationship outcomes: The mediating role of conflict resolution styles and closeness. *Mindfulness*, 11(10), 2314-2324.

Gibb, B. E. (2002). Childhood maltreatment and negative cognitive styles: A quantitative and qualitative review. *Clinical Psychology Review*, 22(2), 223- 246.

Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365–384.

Godbout, N., Sabourin, S. ve Lussier, Y. (2009). Child sexual abuse and adult romantic adjustment: Comparison of single- and multiple-indicator measures. *Journal of Interpersonal Violence,* 24(4), 693–705.

Gong, J. ve Chan, R. C. (2018). Early maladaptive schemas as mediators between childhood maltreatment and later psychological distress among chinese college students. *Psychiatry Research,* 259, 493-500.

Gonzalez-Ortega, E., Orgaz, B., Vicario-Molina, I. ve Fuertes, A. (2021). Adult attachment, conflict resolution style and relationship quality among spanish young-adult couples. *The Spanish Journal of Psychology*, 24(5), 1-9.

Gottman, J. M. (1993). The role psychological of conflict engagement, escalation, and avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61 (1), 615.

Gottman, J. M. (1994a). *What predicts divorce: The relationship between marital process and marital outcomes.* New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Gottman, J.M. (1994b). *Why marriages succeed or fail.* New York: Simon and Schuster.

Gottman, J.M. (1998). Psychology and the study of marital processes. *Annual Review of Psychology*, 49, 169-197.

Gökler, I. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali: Erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9(1), 47-57.

Gölge, Z. (2005). Cinsel Travma sonrası oluşan ruhsal sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 42(1-4), 19-28.

Greeff, A. P. ve Bruyne, T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26, 321-334.

Gülaydın, G. K. ve Semerci, B. (2018). Romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumlarının bağlanma stilleri, benlik saygısı ve kişilerarası ilişki tarzları açısından incelenmesi. *Psikoloji Araştırmaları*, 3(6), 14-25.

Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,* 24(3), 128-134.

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3),157-171.

Gündüz, A. ve Gündoğmuş, İ. (2019). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile otomatik düşünceler, ara inançlar, uyumsuz şemalar, anksiyete ve depresif belirti şiddeti ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi,* 22(4), 426-435.

Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi* (Yayın no. 204580) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.] https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui;/handle/20.500.12575/81157

Güven, N. ve Sevim, S. A. (2007). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.

Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship belief in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313- 328.

Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2004). The interpersonal cognitive distortions scale: Development and psychometric characteristics. *Psychological Reports*, 95, 291-303.

Haratian, A., Janbozorgi, M., Herris, M. A., Mutabi, F. ve Parizi, M.S. (2020). The relationship between early maladaptive schemas and ırrational beliefs with marital conflict, the moderating role of religiosity. *Scientific Journal of The Women and Families,* 15(51), 91-115.

Harder, S. (2014). Attachment in schizophrenia: Implications for research, prevention, and treatment. *Schizophrenia Bulletin*, 40(6), 1189–1193.

Harms, M. B., Shannon-Bowen, K. E., Hanson, J. L. ve Pollak, S. D. (2017). Instrumental learning and cognitive flexibility processes are impaired in children exposed to early life stress. *Developmental Science*, 21(4), 1-13.

Harway, M. ve Faulk, E. (2005). Treating couples with sexual abuse issues. M. Harway (Ed.), *Handbook of couples therapy* içinde (s. 272–288). New Jersey: John Wiley &Sons.

Hasçelik, S.N. (2020). *Romantik ilişkilerde ilişki doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık, duygusal zekâ ve çatışma çözme stratejilerinin incelenmesi* (Yayın no. 659318) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi.] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1994b). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22.

Heather, A.B. ve Wyndol, F. (2001). Adolescent romantic experiences. G.R. Adams ve M. Berzonsky (Eds.), *The blackwell handbook of adolescence* içinde (s.312-329). New Jersey: Blackwell Publishers.

Hendrick, S. (1989). Research on love: Does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 784-794.

Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationship*, 2, 55-65.

Hildyard, K. L. ve Wolfe, D. A. (2002). Child neglect: Developmental issues and outcomes. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 679–695.

Hinde, R.A. (1979). *Toward understandig relationships*, London: Academis Press.

Hinde, R.A. (1997). *Relationships: A dialectical perspective.* Routledge: Psychology Press.

Holman, T.B. ve Jarvis, M.O. (2003). Hostile, volatile, avoiding, and validating couple-types: An investigation of Gottman's couple-conflict types. *Personal Relationships*, 10, 267-282.

Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention.* New York: Macmillan Education.

Humphreys, T. P., Wood, L. M. ve Parker, J. D. A. (2009). Alexithymia and satisfaction in intimate relationships. *Personality and Individual Differences*, 46 (1), 43-47.

Iwaniec, D., Larkin, E., ve Higgins, S. (2006). Research Review: Risk and resilience in cases of emotional abuse. *Child Family Social Work*, 11(1), 73–82.

İbiloğlu, A.O., Atlı, A., Oto, R. ve Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.

İnan, E. (2015). *Travma, bağlanma, ruhsal dayanıklılık kavramları ve bu kavramların arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi* (Yayın no. 417175) [Tıpta uzmanlık tezi, Kocaeli Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=HOgFMWQ5rs5pWPytPdXSXg&no=6-zUQsdFRB153godqqLzWg

İşeri, E. (2008). *Çocuk ve ergen psikiyatrisi temel kitabı*. Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği.

F.Ç. Çetin, B. Pehlivantürk, F. Ünal, R. Uslu, E. İşeri, T. Türkbay, A. Coşkun, S. Miral ve N. Motavallı (Eds.), *Cinsel istismar içinde* (s.470-477). Ankara: Hekimler Yayınlar Birliği.

İşmen, A.E. (2004). 207-221 Aile içi çocuk istismarı ölçek geliştirme çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1, 207-221.

İşmen, A. E. ve Aydın, B. (2013). Duygusal ıstismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 8 (8), 127-134

Jackson, S. E., Steptoe, A., Beeken, R. J., Kivimaki, M.ve Wardle, J. (2014). Psychological changes following weight loss in overweight and obese adults: a prospective cohort study. *PLoS ONE,* 9(8), 1-8.

Janovsky, T., Rock, A. J., Thorsteinsson, E. B., Clark, G. I. ve Murray, C. V. (2020). The relationship between early maladaptive schemas and interpersonal problems: A metaanalytic review. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 27, 408-447.

Jantz, G.L. ve McMurray, A. (2009). *Healing the scars of emotional abuse*. Revell.

Johnson, C. F. (2004). Child sexual abuse. *The Lancet,* 364(9432), 462– 470.

Johnson, J. G., Cohen, P., Gould, M. S., Kasen, S., Brown, J. ve Brook, J. S. (2002). Childhood adversities, interpersonal difficulties, and risk for suicide attempts during late adolescence and early adulthood. *Archives of General Psychiatry,* 59(8), 741-749.

Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy,* 33(1), 73–85.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). Old age security value of children and socioeconomic development: Cross-national evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13, 29–42.

Kağıtçıbaşı Ç. (2000). *Kültürel psikoloji kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kaler, S. R. ve Freeman, B. J. (1994) Analysis of environmental deprivation: Cognitive and social development in romanian orphans. *Journal of Child Psychology and Psychiatry,* 35, 769–78.

Kalkan, M. ve Yalçın, İ. (2012). Evlilik öncesi dönem ve romantik ilişkiler. M. Kalkan ve Z. Hamamcı. (Eds.), *Evlilik öncesi psikolojik danışma* içinde (s.1-7). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi,* 47(2), 140-51.

Kara, N. (2013). *Çiftlerde yükleme biçimleri, çatışma çözme stilleri ve eşin duygu dışavurum tarzları ile çift uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın no. 342382) [Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/90721/yokAcikBilim_10005620.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Karataş, Z. (2019). *Romantik ilişki doyumu ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişiler arası tarz arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Karip, Emin (2013). *Çatışma yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Kars Ö. (1996). *Çocuk istismarı: Nedenleri ve sonuçları*. Ankara: Bizim Büro.

Katar, N. (2020). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları, saldırganlık ve olumsuz otomatik düşünceler arasındaki ilişkisinin incelenmesi* (Yayın no.684204) [Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. http://docs.neu.edu.tr/library/6842040416.pdf

Kaya, Ö. (2020). *Çocukluk çağı travmalarının akılcı olmayan inançlar ve psikopatolojik belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayın no.646349) [Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi]. https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/2945

Kebritchi, A. ve Mohammadkhani, S. (2016). The role of marital burnout and early maladaptive schemas in marital satisfaction between young couples. *International Journal of Medical Research ve Health Sciences,* 4(12), 239-246.

Keizer, R., ve Schenk, N. (2012). Becoming a parent and relationship satisfaction: a longitudinal dyadic perspective. *Journal of Marriage and Family,* 74(4), 759–773.

Kendall-Tackett, K. (2002). The health effects of childhood abuse: Four pathways by which abuse can influence health. *Child Abuse & Neglect*, 26(6-7), 715–729.

Kepir, D., Ulaş, Ö. ve Demirtaş-Zorbaz, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal 2014,* 5 (42), 173-183.

Keser, G. ve Tıraş, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inanç empatik eğilim ve duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3): 2360-2380.

Khajouei Nia, M. ve Sovani, A. (2014). Cross cultural comparison role of early maladaptive schemas and coping styles between women with depressive symptoms in Iran and India. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences,* 4(2), 57-65.

Kim, Y. S., Lee, W. K. ve Park, S. D. (2011). The relationship between attachment style, alexithymia, marital satisfaction and depressive symptoms. *Journal of Korean Neuropsychiatric Association,* 50(5), 362–367.

Knee, C. R. (1998). Implicit theories of relationships: Assessment and prediction of romantic relationship initiation, coping, and longevity. *Journal of Personality and Social Psychology,* 74(2), 360–370.

Knee, C. R., Patrick, H. ve Lonsbary, C. (2003). Implicit theories of relationships: Orientations toward evaluation and cultivation. *Personality and Social Psychology Review,* 7(1), 41–55.

Koçtürk, N. ve Bilge, F. (2017). Cinsel istismar mağdurlarının psikolojik belirtileri ve akılcı olmayan inançları. *Düşünen Adam*, 30(2), 113.

Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Dergisi*, 1 (2), 21-43.

Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2015*, 5 (44), 25-35.

Kurdek, L.A. (2002) On being insecure about the assessment of attachment styles. *Journal of Social and Personal Relationships,* 19, 811-834.

Kurt, A. A. ve Gündüz, B. (2020). The investigation of relationship between irrational relationship beliefs cognitive flexibility and differentiation of self in young adults. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(1), 28-44.

Küçükarslan, M. ve Gizir, C.A. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 5 (42), 148-159.

Lahav, Y., Ginzburg, K. ve Spiegel, D. (2019). Post-traumatic growth, dissociation, and sexual revictimization in female childhood sexual abuse survivors. *Child Maltreatment,* 25(1), 96-105.

Lang, P., Greenwald, M., Bradley, M. ve Hamm, A. (1993). Looking at pictures: Affective, facial, visceral, and behavioral reactions. *Psychophysiology*, 30, 261-273.

Lawrence, E. ve Bradburg, T. N. (2007). Trajectories of change in physical aggression and marital satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 21, 236–247.

Lum, J. A. G., Powell, M., Timms, L. ve Snow, P. (2015). A meta-analysis of cross sectional studies ınvestigating language in maltreated children. *Journal of Speech Language and Hearing Research,* 58(3), 961.

Lumley, M. N. ve Harkness, K. L. (2007). Specificity in the relations among childhood adversity, early maladaptive schemas, and symptom profiles in adolescent depression. *Cognitive Therapy And Research*, 31(5), 639-657.

Loos, M. E. ve Alexander, P. C. (1997). Differential effects associated with self-reported histories of abuse and neglect in a college sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(3), 340–360.

Luo, S., Zhang, G., Watson, D. ve Snider, A. (2010). Using cross-sectional couple data to disentangle the causality between positive partner perceptions and marital satisfaction. *Journal of Research in Personality*, 44, 665–668.

Machado, C., Gonçalves, M., Matos, M. ve Dias, A. R. (2007). Child and partner abuse: Self-reported prevalence and attitudes in the north of Portugal. *Child Abuse & Neglect*, 31(6), 657–670.

MacIntosh, H. B. ve Johnson, S. (2008). Emotionally focused therapy for couples and childhood sexual abuse survivors. *Journal of Marital and Family Therapy*, 34(3), 298–315.

Madahi, M. E., Samadzadeh, M. ve Javidi, N. (2013). The communication patterns and satisfaction in married students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 1190-1193.

Mahmoudi, F., Mahmoudi, A. ve Nooripour, R. (2017). Investigation the relationship between early maladaptive schemas and safe communications in married students. *Journal of Research & Health*, 7(3), 779-787.

Malkoç, B. (2001). *The relationship between communication patterns and marital adjustment* (Yayın no.105132) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi] https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=jhwQLiRNLy3iFw9YXSJr5w&no=0M18EGNR_XwwJRRdr4qXwA

Mancini, C., Van Ameringen, M. ve MacMillan, H. (1995). Relationship of childhood sexual and physical abuse to anxiety disorders. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 183(5), 309–314.

Mason, O., Platts, H. ve Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice,* 78(4), 549-564.

Mavruk Özbiçer, S. ve Atıcı, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile romantik ilişki doyumları: Nicel bir çalışma. *Journal of Human Sciences,* 15(1), 265–279.

Metts, S. ve Cupach, W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17, 170–185.

McCorthy, G. ve Taylor, A. (1999). Avoidant/ambivalent attachment style as a mediator between abusive childhood and adult relationship difficulties. *Journal of Child and Psychiatry,* 40(3), 465-471.

McCrone, E. R., Egeland, B., Kalkoske, M. ve Carlson, E. A. (1994). Relations between early maltreatment and mental representations of relationships assessed with projective storytelling in middle childhood. *Development and Psychopathology*, 6(1), 99–120.

McDermott, N. (2008). *Early maladaptive schemas, attachment, negative affect and relationship satisfaction* [Master Thesis, Rowan University]. https://rdw.rowan.edu/etd/738

Meng, X., Gao, S., Liu, W., Zhang, L., Suo, T., ve Li, H. (2019). The childhood maltreatment modulates the impact of negative emotional stimuli on conflict resolution. *Frontiers in Psychology*, 10, 845.

Missotten, L., C., Luyckx, K., Van Leeuwen, K., Klimstra, T.ve Branje, S. (2016). Adolescents'conflict resolution styles toward mothers: The role of parenting and personality. *Journal of Child and Family Studies,* 25(8), 2480-2497.

Moss, B. F. ve Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies,* 42(1), 31–37.

Möller, A.T. ve Von Zyl, P.D. (1991). Relationship belief, interpersonal perception and marital adjustment. *Journal of Rational-Emotive and Cognitive Behavior Therapy*, 15, 269-279.

Muenzenmaier, K. H., Seixas, A. A., Schneeberger, A. R., Castille, D. M., Battaglia, J.ve Link, B. G. (2015). Cumulative effects of stressful childhood experiences on delusions and hallucinations. *Journal of Trauma & Dissociation,* 16(4), 442–462.

Murry, S.K., Baker. A.W. ve Lewin L. (2000). Screening families with young children for child maltreatment potantial. *Pediatric Nursing,* 26(1), 47-54.

National Clearinghouse on Child Abuse and Neglect Information National Adoption Information Clearinghouse (2019). Long term consequences of child abuse and neglect. 10 Ağustos 2022'de https://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/long-term-consequences adresinden erişildi.

Nikmanesh, Z., Kazemi, Y., Khosravi, M. ve Bahonar, M. (2015). Comparing early maladaptive schemas and coping styles in drug dependent and non-dependent prisoners of Zahedan city, Iran. *Annals of Military & Health Sciences Research,* 13(1), 26-31.

Nikulina, V., Gelin, M. ve Zwilling, A. (2021). Is there a cumulative association between adverse childhood experiences and intimate partner violence in emerging adulthood? *Journal of Interpersonal Violence*, 36(3-4), 1205-1232.

Nurdan, G. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve problem çözme becerilerinin evlilik doyumuna etkisi* (Yayın no. 204580) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/81157

Odacı, H., Bülbül, K. ve Türkkan, T. (2021). The mediating role of cognitive flexibility in the relationship between traumatic experiences in the childhood period and

substance abuse proclivity. *Journal of Rational-Emotional & Cognitive-Behavioral Therapy*, 39, 538–554.

Oral, N. (2006). *Yeme tutum bozukluğu ile, kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın no.186945) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui;/handle/20.500.12575/81921

Oshri, A., Sutton, T. E., Warner, J. C. ve Miller, J. D. (2015). Child maltreatment types and risk behaviors: Associations with attachment style and emotion regulation dimensions. *Personality and Individual Differences*, 73, 127- 133.

Owens, G.P. ve Chard, K.M. (2001). Cognitive distortions among women reporting childhood sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 178-191.

Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Yayın no. 441119) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/627772

Ökten, M. 2016. *Modeling the relationship between romantic jealousy and relationship satisfaction: the mediator roles of rumination, co-ruminatio and self-compassion* (Yayın no. 439071) [Doctoral Dissertation, Middle East Technical University]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=lsVwnjOfv2loJt8YltULLQ&no=BLwHDlyBBpbNvonPam_NJA

Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan-Kahiloğulları, A. ve Aktaş, E.A. (2011) Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12 (2), 130-136.

Özaydın, H. M. (2016). *Varoluşsal boşluğu tahmin eden etkenler: ilişki doyumu, günlük uğraşlarda bulunan anlam ve değer, sağlık ve sosyodemografik faktörler* (Yayın no. 438407) [Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=gGQ4fdW4OTL024GiE9C6Gw&no=vI5Ddg7qdbzvw1KxDVs9xQ

Özen, A., Salman-Engin, S. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2016). Romantik ilişkilerde çatışma çözme stilleri ölçeği: Geçerlilik güvenilirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi,* 4(7),1-19.

Özen, Ş., Antar, S., Özkan, M., Sır, A. (2004). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk ve depresif duygu durum üzerine etkisinin son sınıf üniversite öğrencilerinde incelenmesi. *Türk Psikiyatri Derneği Yayınları*, 316(9).

Özkan, B. (2016). *Reddedilme duyarlılığı ve iyimserliğin rasyonel olmayan ilişki inançları ile romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkilerde aracı rolü* (Yayın no. 446917) [Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/105945

Paivio, S. C. ve Pascual-Leone, A. (2010). Transforming guilt, shame, and self-blame. S. C. Paivio ve A. Pascual-Leone (Eds.), *Emotion-focused therapy for complex trauma: An integrative approach* içinde (s.203–227). American Psychological Association.

Pancaroğlu, S. (2007). *Kız ve erkek üniversite öğrencileri arasında bağlanma türleri ve çatışma davranışlarının ilişkisi* (Yayın no. 217846) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. https://open.metu.edu.tr/handle/11511/17361

Peker, E. (2017). *Çocukluk çağı travmaları, yetişkinlik döneminde bağlanma biçimi ve öz anlayış arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın no. 492088) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=xHVqz83Opo31CBhicvn80Q&no=d-IeTEgKAyu2ugy9kDJiSw

Pelcovitz, D., Kaplan, S., Goldenberg, B., Mandel, F., Lehane, J., ve Guarre, J. (1994). Post-traumatic stress disorder in physically abused adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(3), 305–312.

Peleikis, D., Mykletun, A. ve Dahl, A. (2005). Long-term social status and intimate relationship in women with childhood sexual abuse who got outpatient psychotherapy for anxiety for anxiety disorder and depression. *Nordic Journal of Psychiatry,* 59(1), 31-38.

Pesen, A.ve Çelik, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin fonksiyonel olmayan tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi* 10(2), 1-13.

Pettrey, L. (2003). Who let the dog sout managing conflict with courage and skill. *Critical Care Nurse,* 23(1), 21-24.

Plant, M., Miller, P. ve Plant, M. (2007). Sexual abuse in childhood, alcohol consumption and relationships with a partner. *Journal of Substance Use*, 12(1), 49-57.

Pistole, M. C. ve Arricale, F. (2003). Understanding attachment: Beliefs about conflict. *Journal of Counseling & Development,* 81(3), 318–328.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet.* İstanbul: Der Yayınları.

Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. E. (2013*). Şema terapi ayırıcı özellikler*. (H. A. Karaosmanoğlu, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.

Reid, K., Mathews, G. ve Liss, P. (1995). My partner is hurting: Group work with male partners of adult survivors of sexual abuse: Social work with groups. *Journal of Community and Clinical Practice,* 18(1), 81–87.

Ricco, R. B. ve Sierra, A. (2017). Argument beliefs mediate relations between attachment style and conflict tactics. *Journal of Counseling & Development*, 95(2), 156–167.

Rice, K. G. ve Mirzadeh, S.A. (2000). Perfectionism, attachment and adjustment. *Journal of Counselling Psychology*, 47, 238-250.

Riggs, S.A. ve Kominski, P. (2010). Childhood emotional abuse, adult attachment and depression as predictors of relational adjustment and psychologival aggression. *Journal of Agression, Maltreatment and Trauma*, 19, 75-104.

Roemmele, M.ve Messman-Moore, T. L. (2011). Child abuse, early maladaptive schemas, and risky sexual behavior in college women. *Journal Of Child Sexual Abuse,* 20(3), 264-283.

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172–186.

Rusbult, C.E., Martz, J.M. ve Agnew, C.R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives and investment size. *Personal Relationships,* 5, 357-391.

Sade, R. S. ve Zabihi, R. (2018). Mediating role of emotional ıntelligence in the correlation between early maladaptive schemas and coping styles. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention,* 5(06), 4769-4775.

Sakmar, E. (2010). *Evli çocuklu/çocuksuz ve birlikte yaşayan bireylerde iletişim şekillerinin ilişki doyumu üzerine yordayıcı rolü: Düzenleyici değişken rolü olarak cinsel doyum* (Yayın no. 278558) [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=LH0LVsir5GSmQ2cvBBMbxg&no=mZH2T-fJUjsNb6MiWtfcuA

Saraç, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordamada akılcı olmayan inançlar ve evlilik öncesi ilişki algılarının rolü* (Yayın no. 370442) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=YY5jayUhtk_YdqUHlyvylg&no=9BGyg7qLj07MRM2MdvrMOQ

Saraç, A., Hamamcı, Z. ve Gürçay, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 5 (43) 69-81.

Sarı, T. (2008*). Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayın no. 257552) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=uiApObel42NG9ZDHx5DMcw&no=8DfCsyclVgG4bTbAKOTVYw

Savaş, S. (2021). *İlişki inançları ve romantik ilişki doyumunun erken dönem uyumsuz şemalar açısından incelenmesi* (Yayın no. 669972) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi]. https://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12780/388

Schrumpf, F. Crawford, K. D. ve Bodine, J. R. (1997). *Peer mediation: Conflict resolution in schools.* Illinois: Research Press.

Sezgin, D. (2015). Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileşme. *Sosyoloji Araştırma Dergisi*, 18 (1), 153-186.

Sharp, E. A. ve Ganong, L. H. (2000). Raising awareness about marital expectations are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? *Family Relations,* 49(1), 71-77.

Shin, S. H., Miller, D. P. ve Teicher, M. H. (2013). Exposure to childhood neglect and physical abuse and developmental trajectories of heavy episodic drinking from early adolescence into young adulthood. *Drug and Alcohol Dependence*, 127, (1-3), 31-38.

Shipman, K.L., Schneider, R., Fitzgerald, M.M., Sims, C., Swisher, L. ve Edwards, A. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and non-maltreating families: Implications for children's emotion regulation. *Social Development*, 16, 268-85.

Sığırcı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayın no. 270785) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/handle/11616/3929

Spann, M.N., Mayes, L.C., Kalmar, J.H., Guiney, J., Womer, F.Y., Pittman B. (2012). Childhood abuse and neglect and cognitive flexibility in adolescents. *Child Neuropsychology*, 18(2), 182-189.

Spitzer, C., Barnow, S., Völzke, H., John, U., Freyberger, H.J. ve Grabe, H.J. (2008). Trauma and posttraumatic stress disorder in the elderly: Findings from a German community study. *Journal of Clinical Psychiatry*, 69 (5), 693-700.

Sprecher, S. ve Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. J*ournal of Social and Personal Relationships,* 16, 834-851.

Stackert, R. A. ve Bursik, K. (2003). Why am i unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(8), 1419-1429.

Sternberg, R. J. (1997). The concept of intelligence and its role in lifelong learning and success. *American Psychologist*, 52(10), 1030–1037.

Sullivan, B.F. ve Schwebel, A.I. (1995). Relationship belief and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *Family Journal*, 3(4), 298-305.

Şahin, E.M. (2022). *Atatürk üniversitesi yetişkin ayrılma kaygısı bozukluğu ile benlik saygısı, bilişsel esneklik ve çocukluk çağı travmalarının ilişkisi* (Yayın no. 729418) [Tıpta uzmanlık tezi, Atatürk Üniversitesi]. http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/61871.pdf

Şahin, N. H., Durak, A. ve Yasak, Y. (1994, Eylül). *Kişilerarası ilişkiler ölçeği: Psikometrik özellikleri.* VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi, İzmir. 10 Ekim 2022'de https://avesis.ankara.edu.tr/yayin/414fa1ee-04c6-4fee-aa09 b38f4432148f/kisilerarasi-iliskiler-olcegi-psikometrik-ozellikleri adresinden erişildi.

Şar, V. (1998). Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. E. Köroğlu ve C. Güleç (Eds.), *Psikiyatri temel kitabı* içinde. (s.823-833). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Şar, V., Necef, I., Mutluer, T., Fatih, P., ve Türk-Kurtça, T. (2020). A revised and expanded version of the Turkish Childhood Trauma Questionnaire (CTQ-33): Overprotection overcontrol as additional factor. *Journal of Trauma and Dissociation.*

Şimşek, F., Ulukol, B. ve Bingöler, B. (2004). Çocuk istismarına disiplin penceresinden bakış. *Adli Bilimler Dergisi,* 3 (1), 47- 52.

Şimşek, Ş., Fettahoğlu, Ç. ve Özatalay, E. (2011). Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(3), 318-324.

Tandler, N., Krüger, M., ve Petersen, L. E. (2020). Better battles by a self-compassionate partner? The mediating role of personal conflict resolution styles in the association between self-compassion and satisfaction in romantic relationships. *Journal of Individual Differences*, 42 (2), 91-98.

Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi,* 35(1), 82-86.

Taşköprü, M. (2013). *Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 332630) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi]. http://acikerisim.demiroglu.bilim.edu.tr:8080/xmlui/handle/11446/44

Tencer, H.L. (2002). Verbal and emotional abuse as predictors of change in close friendship in early adolescence. *Society for Research in Adolescence*, 4, 771-779.

Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.

Thimm, J. C. (2013). Early maladaptive schemas and interpersonal problems: A circumplex analysis of the YSQ-SF. *International Journal of Psychology & Psychological Therapy*, 13(1), 113-124.

Toksöz, İ., ve Kolburan, Ş. G. (2018). Evli bireylerde bağlanma stillerinin ve bilişsel esnekliğin ilişki doyumuna etkisi. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 17-34.

Topçu, S. (2009). *Cinsel istismar*. Phoenix Yayınevi: Ankara

Turan, A.F. (2010). *Üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaşı, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü* (Yayın no. 258114) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=GjhtyVyVcY3CfcjOwX6ESg&no=fR5jNbvySC8KjbYNpu9lwQ

Turhan, E., Sangün, Ö. ve İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi,* 15(9), 153-157.

Türkiye İstatistik Kurumu (2006). *İstatistiklerle Çocuk Raporu.* 4 Temmuz tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Statistics-on-Child-2016-24645 adresinden erişildi.

Türkkan, T. ve Odacı, H. (2019). Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri,* 22, 93-103.

Türkoğlu, S. A. (2013). *Depresif bozukluğu olan kadın hastalarda çocukluk çağı ruhsal travmaları ve fonksiyonel olmayan tutumlarla ilişkisi* (Yayın no. 347683) [Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=q9Krr8ZlwJryi3YqJ0Q4wg&no=5LJumj8FBtpXdLmW_LLxiQ

Türküm, A. S. (2003). Akılcı Olmayan İnanç Ölçeğinin geliştirilmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2 (19), 41-47.

Uebelacker, L. A., ve Whisman, M. A. (2005). Relationship beliefs, attributions, and partner behaviors among depressed married women. *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 143–154.

Uğur, D. (2019). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma temsilleri ile romantik ilişki inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 586243) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/handle/123456789/4770

Ulutaş E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişki doyumu ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın no. 526963) [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. https://acikerisim.uludag.edu.tr/handle/11452/10345

United Nations International Children's Emergency Found (2010). *Türkiye çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması.* 26 Temmuz'da https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-201020-%20%C3%96zet%20Raporu%202010.pdf adresinden erişildi.

Üstün, B., Akgün, E. ve Partlak, N. (2005). *Hemşirelikte iletişim becerileri öğretimi*. İzmir: Okullar Yayınevi.

Van der Zee, F. ve Hembrecht, M. (2009). *The role of dysfunctional relationship beliefs in relationship satisfaction A comparison of singles with satisfied and less satisfied coupled people in their endorsement of irrational and anxious relationship beliefs* [Master thesis, University of Utrecht]. https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/2906

Yıldız, Ö.Z. (2018). *Evlilik doyumunun öncülleri ve sonuçları: depresyon, kaygı, erken dönem uyumsuz şemalar* (Yayın no. 508895) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Işık Üniversitesi]. https://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/1335

Yılmaz, P. (2021*). Genç yetişkinlerde çatışma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve yakın ilişkiler: Karma bir araştırma* (Yayın no. 696981) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. https://openaccess.marmara.edu.tr/items/79e0b028-84bf-450c-b648-d2d7cdb85e04

Yıldırım, B. (2017). *Çocukluk çağı travmaları ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide otomatik düşüncelerin aracılık rolü* (Yayın no. 478850) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/625030

Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları,* 19(38), 77-87.

Young, J.E. ve Klosko, J.S. (2016). *Hayatı yeniden keşfedin*. (S. Kohen ve D. Güler, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayıncılık.

Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.

Young E.J., Klosko S.J. ve Weishaar E.M. (2019). *Şema terapi: Terapistin rehberi*. (V.T. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.

Yurdakök, K. ve İnce, O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (4), 423-433.

Yurtal, F. (2001). Akılcı olmayan inançların bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2 (15), 41-48.

Yücel, F.G. (2013). *Examining the relationship between projective identification, gender roles, conflict resolution styles and marital satisfaction* (Yayın no. 339974) [Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=dFN-zVUmVDM3igoFeegBNg&no=EJmGMASGDWzmHuj2JqQiVQ

Zadahmad, M. ve Torkan, H. (2016). Investigation of the multiple relationships between early maladaptive schemas and coping styles with anxiety. *International Journal of Educational and Psychological Researches,* 2, 49-53.

Zara-Page, A. (2004). Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları,* (13), 103-113.

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A. ve Arslan, M. (2012). Frequency of childhood abuse in university students. *Dicle Medical Journal / Dicle Tip Dergisi*, 39(4), 536–541.

Zielinski, D. S. ve Bradshaw, C.P. (2006). Ecological influences on the sequelae of child maltreatment: A review of the literature. *Child Maltreatment*,11(1), 49–62.

Welander, M. ve Stedal, L. M. (2015). *Early maladaptive schemas and interpersonal problems in Norwegian offenders suffering from psychopathy* [Master thesis, Norwegian University of Science and Technology]. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2399991

Wells, M. A. (2016). Gender, power, and trust in couple therapy with survivors of childhood abuse. *Journal of couple & relationship therapy*, 15(3), 177-192.

Whisman, M. A. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships,* 13(4), 375-386.

Whisman, M.A. ve Uebelacker, L.A. (2013). Prospective associations between marital adjustment and life satisfaction. *Personal Relationships,* 20(4), 728-739.

Wolfe, D.A., Scott, K., Wekerle, C. ve Straatman, A.L. (2001) Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 40, 282-289.

World Health Organization (2006). *Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence.* 30 Ağustos 2022'de http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf adresinden erişildi.

World Health Organization (2010). *Child Maltreatment*. 26 Eylül 2022'de https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment adresinden erişildi.

World Health Organisation (WHO) (2019). *Who guidelines for the health sector response to child maltreatment.* 8 Ekim 2022'de https://www.who.int/publications/m/item/who-guidelines-for-the-health-sector-response-to-child-maltreatment adresinden erişildi.

Wunderer, E.ve Schneewind, K. A. (2008). The relationship between marital standards, dyadic coping and marital satisfaction. *European Journal of Social Psychology*, 38(3), 462–476.

EKLER

EK-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Gönüllü Katılım Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, T.C. Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tezi kapsamında Dr. Öğretim Üyesi Başak Bahtiyar'ın danışmanlığında Melisa Minaz tarafından yapılmaktadır. Çalışmanın amacı erken dönemdeki yaşantıların, romantik ilişki kalitesi ve tepkileri ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırmanın amacı gereği, katılımcı olabilmek için **en az 6 aylık bir romantik ilişkinizin (sevgili/eş) olması gerekmektedir**. Size sunulan soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Sizi en doğru yansıtacak şekilde soruları yanıtlayınız. Lütfen soruları cevaplarken kimseden yardım almayınız. Çalışmada toplanan veriler bireysel olarak değil, bütün olarak değerlendirilecektir. Çalışmadaki sorularda, sizden kimliğinize yönelik kişisel bilgiler istenmemektedir. Verileriniz kesinlikle gizli tutulacak ve çalışma sonuçları sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Tüm soruların yanıtlanması yaklaşık 20 dk sürmektedir. Çalışmanın güvenirliği için tüm soruların yanıtlanması oldukça önemlidir. Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmadan istediğiniz zaman vazgeçme hakkınız bulunmaktadır. Çalışmanın sonucu hakkında bilgi almak, çalışmayla ilgili herhangi bir görüş bildirmek ya da soru sormak isterseniz Melisa Minaz ile iletişime geçebilirsiniz. Değerli katkılar için teşekkürler.

Çalışmayla ilgili verilen önemli bilgileri okudum ve gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

EK- 2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

1-Cinsiyet:

() Kadın ( )Erkek ( )Diğer

2-Yaş:

3-Eğitim Derecesi:

() İlkokul Mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ortaokul Mezunu

() Üniversite Öğrencisi / Mezunu ( ) Lisansüstü Öğrencisi / Mezunu

4-Kendinizi hangi sosyoekonomik düzeyde görüyorsunuz?

() Düşük ( ) Orta ( )Yüksek

5- Çalışma durumunuz aşağıdakilerden hangisidir?

() Çalışıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Emekli ( ) Öğrenci

6- Kiminle yaşıyorsunuz?

() Aile ( ) Tek Başına ( )Romantik Partner ( ) Eş

7- Medeni durumunuz:

8- Evli iseniz, evliliğinizin ne kadar süredir devam ediyor (ay olarak belirtiniz):

9- Romantik ilişkiniz var ise, ne kadar süredir devam ediyor (ay olarak belirtiniz):

10- Romantik partner ya da eşinizin eğitim durumu:

() İlkokul Mezunu ( ) Lise Mezunu ( ) Ortaokul Mezunu

() Üniversite Öğrencisi / Mezunu ( ) Lisansüstü Öğrencisi / Mezunu

11-Çocuğunuz var mı?

() Evet ( ) Hayır

12- Evet ise lütfen sayısını belirtiniz:

13- Geçmişte ya da günümüzde herhangi bir psikolojik/ psikiyatrik bir yardım aldınız mı?

() Evet () Hayır

14- Evet ise, şikâyetiniz/ tanınız ne (idi)?

15- Aldığınız yardım / tedavi türü ne (idi)?

() psikoterapi

() ilaç

() ilaç ve psikoterapi

() Diğer (belirtiniz)

EK-3: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1. Hiç katılmıyorum
2. Çok az katılıyorum
3. Kısmen katılıyorum
4. Oldukça katılıyorum
5. Tamamen katılıyorum

Çocukluğumda ya da ergenliğimde…

1.	Yeterli yemeğim olurdu.	1	2	3	4	5
2.	Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.	1	2	3	4	5
3.	Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.	1	2	3	4	5
4.	Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.	1	2	3	4	5
5.	Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı	1	2	3	4	5
6.	Üst baş açısından bakımsızdım.	1	2	3	4	5
7.	Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8.	Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.	1	2	3	4	5
9.	Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10.	Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.	1	2	3	4	5
11.	Ailemdekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12.	Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13.	Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.	1	2	3	4	5

14.	Ailemdekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15.	Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
16.	Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17.	Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18.	Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19.	Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20.	Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.	1	2	3	4	5
21.	Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.	1	2	3	4	5
22.	Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23.	Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24.	Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25.	Ailemdekiler bana karşı suçlayıcıydı.	1	2	3	4	5
26.	İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27.	Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.	1	2	3	4	5
28.	Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5
29.	Ailemdekiler yaşıtlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.	1	2	3	4	5
30.	Ailemdekiler her şeyime karışırdı.	1	2	3	4	5

31.	Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.	1	2	3	4	5
32.	Ailemdekiler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.	1	2	3	4	5
33.	Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırırdı.	1	2	3	4	5

EK-:4 Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Aşağıda, romantik ilişkilerde yaşanan sorunların genel olarak nasıl çözümlendiği ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen partnerinizle/eşinizle ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz. Her bir ifadenin önündeki boşluğa aşağıdaki sayılardan uygun olanı yazınız.

1	2	3	4	5	6
Hiç Katılmıyorum	**Oldukça Katılmıyorum**	**Birazcık Katılmıyorum**	**Birazcık Katılıyorum**	**Oldukça Katılıyorum**	**Çok Katılıyorum**

1.	Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarını yüzüne vururum.	1	2	3	4	5	6
2.	Kavganın büyümemesi için onun istediği şeyleri yaparım.	1	2	3	4	5	6
3.	Çok sinirlenmişsem konuşmayı ertelerim.	1	2	3	4	5	6
4.	Sorun durumunda pek çok şeyi içime atabilirim.	1	2	3	4	5	6
5.	Sorunun uzamadan çözülebilmesi için kaynağını bulmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
6.	Sinirlendiğimde kırıcı şeyler söylerim.	1	2	3	4	5	6
7.	Problemi büyütmemek için onu sakinleştirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6
8.	Sesimi yükselterek beni dinlemesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
9.	Tartışmada ortak bir çözüm noktası bulmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
10.	Çok büyük sorunlar yaşadığımızda ondan uzak durmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
11.	Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam.	1	2	3	4	5	6
12.	Bağırıp çağırarak istediğimi yaptırırım.	1	2	3	4	5	6
13.	Sorunun tüm yönlerini tartışma sırasında konuşmak isterim.	1	2	3	4	5	6
14.	Sevgilimi ilişkiyi bitirmekle tehdit ederim.	1	2	3	4	5	6

15.	Bana bağırdığında onun olmadığı bir odaya geçerim.	1	2	3	4	5	6
16.	Kavgalarımız sırasındaki kızgınlığımı fiziksel olarak gösteririm.	1	2	3	4	5	6
17.	İlişkide sorun yaşanmaması için kendimden ödün veririm.	1	2	3	4	5	6
18.	Sorun yaşadığımızda sevgilimin yanından uzaklaşırım.	1	2	3	4	5	6
19.	Sorunun çözülmesine yardımcı olacağına inanırsam durumu alttan alırım.	1	2	3	4	5	6
20.	Onun olumsuz tepkilerine karşılık vermeyerek problemin büyümemesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
21.	Çok gergin olduğumuzda susarım.	1	2	3	4	5	6
22.	Bir problem yaşandığında, konuyla ilgili düşündüğüm her şeyi açıklarım.	1	2	3	4	5	6
23.	Eğer çok sinirlenmişsem, sinirim geçene kadar konuşmayı reddederim.	1	2	3	4	5	6
24.	Bir problem yaşandığında, kendimi sevgilimin yerine koyarak onun ne düşündüğünü anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
25.	Sürekli imalarda bulunurum.	1	2	3	4	5	6

EK-5: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

Bu ölçek insanların kişilerarası ilişkilerle ilgili olarak benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, bu düşüncelere ne derece katıldığınızı aşağıdaki şıkları dikkate alarak belirtiniz.

1. Hiç katılmıyorum

2. Çok az katılıyorum

3. Kısmen katılıyorum

4. Oldukça katılıyorum

5. Tamamen katılıyorum

1.	İnsanlarla fazla samimi olmak genellikle sorun yaratır.	1	2	3	4	5
2	İnsanlar beni hiç anlamıyor.	1	2	3	4	5
3.	Çevremdeki insanlara gerçek duygu ve düşüncelerimi ifade edersem onlar tarafından reddedileceğime inanıyorum.	1	2	3	4	5
4.	Bu hayatta gerçek dost yoktur.	1	2	3	4	5
5.	İlişki kurduğum herkesin tüm duygu ve düşüncelerini benimle paylaşmasını isterim.	1	2	3	4	5
6.	Bir insanın gözünden nasıl bir insan olduğunu anlarım.	1	2	3	4	5

7.	Karşımdaki kişiler ifade etmeseler de onların ne düşündüğünü anlarım.	1	2	3	4	5
8.	Karşımdaki kişi ben ifade etmesem de benim ne düşündüğümü anlayabilmelidir.	1	2	3	4	5
9.	Kendimi iyi hissedebilmem için başkalarının benim hakkımdaki duygu ve düşünceleri olumlu olmalıdır.	1	2	3	4	5
10.	İnsanlar verdiği sözleri yerine getirmezler.	1	2	3	4	5
11.	Her zaman bir sosyal bir grupta yer almalıyım.	1	2	3	4	5
12.	Sosyal ortamlarda insanların beni olduğum gibi kabul etmeyeceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13.	Çevremizdeki insanlara karşı sürekli tetikte olmakta yarar var.	1	2	3	4	5
14.	Çevremdeki insanları üzmemek için hep kendimden ödün vermeliyim.	1	2	3	4	5
15.	İlişkilerimde insanları hoşnut kılmak için onların istediği gibi davranmalıyım.	1	2	3	4	5
16.	Her zaman çevremde birilerinin olmasını isterim.	1	2	3	4	5
17.	İnsanlar bana daima anlayışlı davranmasını isterim.	1	2	3	4	5

18.	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.	1	2	3	4	5
19	İnsanlarla ilişkilerle yüzeysel tutmakta her zaman yarar vardır.	1	2	3	4	5

EK-6: İlişki İstikrarı Ölçeği İlişki Doyumu Alt Boyutu

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1.	**Tamamen Yanlış**	**Oldukça Yanlış**	**Oldukça Doğru**	**Tamamıyla Doğru**
• Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
• Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
• Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
• Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
• Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

		Tamamen Yanlış							**Tamamen Doğru**
2.	2. İlişkimiz benim için doyum verici	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
3.	3. İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
4.	4. İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
5.	5. İlişkimiz beni çok mutlu ediyor	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**

6.	6. İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**

EK-7: Etik Kurul Onayı

"Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir."

ÖZGEÇMİŞ

Melisa MİNAZ

Eğitim

Yüksek Lisans	2020-2022	Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji
Lisans	2015-2020	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Psikoloji
Lise	2011-2015	50.Yıl Tahran Anadolu Lisesi

İş

2022-2021	Araştırma Görevlisi. İstanbul Esenyurt Üniversitesi Psikoloji Bölümü
2021	Klinik Psikoloji Stajyeri. Eşlik Psikolojik Danışmanlık Merkezi
2020	Klinik Psikoloji Stajyeri. Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
2020	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen. Fen Bilimleri Özel Öğretim Kursu
2018	Psikoloji Stajyeri. Ankara Şehir Hastanesi

Alınan Burs ve Ödüller

2020 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Bölüm 2.liği

2020 Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Fakülte 3.lüğü

2020 Maltepe Üniversitesi, Klinik Psikoloji Tezli YL YÖK Eğitim Bursu (%100)